

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΔ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 18

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου». — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος. — Μητροπ. Σισσανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ὁ Κύριος, οἱ Ζηλωταὶ καὶ ἡ ρωμαϊκὴ ἐξουσία. — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Μ. Φ., Ἐπισημάνσεις. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Ὁ ἱ. Χρυσόστομος καὶ ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Θ. Χρυσόπουλου, Ὁ τῆς οἰκογενείας «καρπὸς τοῦ Πνεύματος». — π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Ἐθρ. Ἐνώσεως καὶ ἡ παραθησκαία. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Πόλεις καὶ Μνήμες. — Παύλου Μοναχοῦ Λαυριώτου, Ἱστορία τῆς ἀδελφότητος Ἰωασαφαίων τοῦ Ἀγίου Ὁρους. — Εἰρήνης Οἰκονομίδου, Ἀνάλυσις τοῦ ἔδαφίου Ἀποκ. 1, 17. — Ἀθαν. Γ. Μελισσάρη, Ὁ Γέρον Παῖσιος. Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας. — Ἐπίκαιρα. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΔ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Περιεχόμενα ἔτους ΜΔ' (1995). — Οἱ κατὰ τὸ 1995 Συνεργάται τοῦ «Ἐφημερίου».

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μανρωγόνα-
τος, Ἡπείρου 132 — Πέραμα.

«ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ»

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ οἱ χαριόδουνες Χριστουγεννιάτικες κωδωνοκρουσίες θὰ φέρουν σὲ ὅλον τὸν κόσμον τὸ μήνυμα, ὅτι «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ» (Γαλ. δ', 4). Συμφώνως πρὸς τὸ μήνυμα αὐτό, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἦλθε στὸν κόσμον τὴν κατάλληλη ὥρα, ὅταν πιά εἶχε συμπληρωθῆ ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖο εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεὸς γιὰ νὰ προετοιμασθῆ ἡ ἐκλεκτὴ μερὶς τῆς ἀνθρωπότητος, ποὺ θὰ ὑποδεχόταν τὸν Σωτῆρα. Ἀλλὰ πῶς ἐγένε ἡ προετοιμασία αὐτή;

Πρῶτον ἐγένε μὲ τὴν παγκοσμίαν προσδοκίαν τοῦ Λυτρωτοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἀξιοθαύμαστο φαινόμενο. Ὅπως ἔχει ἐπισημάνει ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Λεωνίδας Φιλιππίδης, «οἱ μὲν λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ μεσογειακοῦ χώρου ἀνέμενον» τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ «ἐξ Ἀνατολῶν, οἱ δὲ λαοὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς ἐκ Δυσιῶν, οὕτως ὥστε πάντων τὰ ὄμματα καὶ αἱ προσδοκίαι συνέκλινον ἐκεῖ που πρὸς τὴν Παλαιστίνην».

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ ἀναμονὴ τοῦ Σωτῆρος εἶχε κορυφωθῆ κατ' ἐξοχὴν στὸν λαὸ τῆς ξεχωριστῆς Θεῖας Ἀποκαλύψεως. Ὅπως εἶχε τονίσει ἄλλος ἀείμνηστος Καθηγητὴς, ὁ Βασίλειος Βέλλας, οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ τοῦ Μεσσοῦ παρουσιάζουν τὸν παγκόσμιον σωτηριολογικὸ σκοπὸ τῆς Ἱστορίας καὶ συνδέουν μὲ αὐτὴν τόσο τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ, ὅσον καὶ τὴν Ἐσχατολογία, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὸ ὅτι ἡ εἰρήνη τοῦ παραδείσου θὰ ἔλθῃ ἐκ νέου στὸν κόσμον.

Ἀλλὰ τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» προετοιμάσθηκε καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους τρόπους. Ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἡ ἐπιτευχθεῖσα γλωσσικὴ ἐνότης μὲ τὴν διάδοσιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, τὴν ὁποία χρησιμοποίησε ὁ Χριστιανισμὸς ἡ ἐπιτευχθεῖσα πολιτικὴ ἐνότης μὲ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν συγκοινωνιῶν στὸ ρωμαϊκὸ κράτος ἡ διάδοσις τοῦ μονοθεϊσμοῦ καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ' ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἡ αὐξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐθνικῶν ποὺ γίνονταν «προσῆλυτοι» στὸν Ἰουδαϊσμὸν οἱ Ἰουδαῖοι λόγιοι ποὺ συνεδύαζαν τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν μὲ τὴν ἐλληνικὴν φιλοσοφίαν (π.χ. ὁ Φίλων) τὸ γεγονός ὅτι, κατὰ τὸν Φίλωνα, «Ἰουδαῖοι καθ' ἐκάστην πόλιν εἰσὶ παμπληθεῖς» καὶ ὅτι ἦταν κατεσπαρμένους σ' ὅλον τὸν κόσμον ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς, σὺς ὁποῖες οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Δ' ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΣΠΕΡΑΣ

(ἐν τῷ Ὁρθρῷ)

ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΩΪ

(κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ

2. «ΟΥ ΦΙΛΗΜΑ ΣΟΙ ΔΩΣΩ ΚΑΘΑΠΕΡ Ο ΙΟΥΔΑΣ»

Ἐκ τῶν τεσσάρων γεγονότων τὰ ὅποια ἀνέφερε τὸ Συναξάριον τῆς παρουσίας ἐσπέρας, ὅτι ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδιαίτερας μνείας τῆς Ἐκκλησίας ἀπόψε, δύο φαίνονται ὅτι ἔχουν πολλὴν καὶ ἐνδιαφέρουσαν σχέσιν μεταξύ των: ἡ παράδοσις τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἀφ' ἑτέρου. Διαπορεῖ ἴσως κανεὶς καὶ διερωτᾷται ποίαν σχέσιν μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, τὸ ὁποῖον μᾶς παρέδωκεν ὁ Κύριος, μετὰ τὸ θλιβερὸν γεγονὸς τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα; Ἐὰν ὁμοῦς ὁ εὐλαβὴς χριστιανὸς ἐνθυμηθῇ ὅτι, προκειμένου νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, δὲν παραλείπει νὰ δώσῃ εἰς τὸν Χριστὸν τὴν ὑπόσχεσιν «οὐ φίλημά σοι δώσω καθάπερ ὁ Ἰούδας», θὰ ἀντιληφθῇ περὶ ποίας συσχέτισεως πρόκειται.

1. Ὁ Ἰούδας προσήλθε καὶ ἐκοινώνησε τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου μετὰ κακὰς προϋποθέσεις καὶ ἐπικολούθησαν θλιβεραὶ συνέπειαι.

Ὅταν ὁ Κύριος ἐτέλει τὸν Μυστικὸν Δείπνον, ὁ Ἰούδας εἶχεν ἤδη καταστρώσει τὰ σχέδιά του. Ἡ σκέψις τῆς προδοσίας εἶχεν ὀρμᾶσει καὶ ἡ

ἀπόφασις ἐκυκλοφόρει εἰς τὴν σκέψιν του, ἐνῶ εἶχε προβῆ εἰς συμφωνίας νὰ παραδόσῃ τὸν Χριστὸν ἀντὶ ἀργυρίων εἰς τοὺς ἐχθρούς Του, καὶ μάλιστα «ἄτερ ὄχλου», δηλαδὴ χωρὶς δημοσιότητα, κρυφά, διὰ νὰ μὴ γίνῃ θόρυβος ἀπὸ τὰ πλήθη, τὰ ὅποια συνεπάθουν καὶ ἠγάπων τὸν Κύριον. Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰούδα ὑπήρχε τὸ φοβερὸν ἔγκλημα τῆς προδοσίας, ὡς σκέψις καὶ ὡς ἀπόφασις, καὶ ἀκόμη περισσότερο ὡς ἤδη τεθεῖσα εἰς ἐκτέλεσιν ἐνέργειά, ἐν τούτοις, ὅταν προσέρχονται οἱ ἄλλοι μαθηταὶ νὰ κοινωνήσουν, προσέρχεται καὶ αὐτός καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ κοινωνεῖ ἀναξίως τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἡ ἀναξιώτης τοῦ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἦτο ψυχικῶς καθαρὸς, ἐφ' ὅσον ἡ σκέψις καὶ ἀπόφασις καὶ κινήσεις διὰ τὴν προδοσίαν εἶχεν ἤδη συντελεσθῆ. Καὶ τὸ ζήτημα γίνεται δι' αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἐπιλήψιμον, διότι ὄχι μόνον τολμᾷ νὰ κοινωνήσῃ μετὰ κακὰς προϋποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐκοινώνησε, δὲν ἀνεκόπη εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς προδοσίας του. Ἐκοινώνησε μετὰ προδοτικὴν διάθεσιν, καὶ μετὰ τὴν κοινωνίαν πραγματοποιεῖ τὸ προδοτικὸν ἔργον. Δὲν συνήλθε, δὲν ἐφιλοτιμήθη ἀπὸ τὰς τόσας ἐκδηλώσεις τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀγάπης ποῦ τοῦ ἔδειξεν ὁ Κύριος, ὅταν τοῦ ἔπλυνε

Χριστιανισμοῦ εὗρισκαν κατάλληλα κέντρα γιὰ τὴν πρώτην δρᾶσιν καὶ τὶς πρώτες ἱεραποστολικὰς γνωριμίας καὶ ἐπαφάς τους· τὸ ὅτι «ἡ ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ μονοθεϊσμοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκδηλώσεως τῶν ἐνεργειῶν τῆς θείας Προνοίας καὶ ὑπὲρ αὐστηροτέρας τινὸς ἠθικῆς εἶχεν ἀκουσθῆ καὶ προηγουμένως ὑπὸ Ἰουδαίων κηρύκων καὶ ἱεραποστόλων» (Π. Τρεμπέλας), ὅπως καὶ ἀπὸ μερικῶν φωτισμένων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ διδασκάλων — ὅλα αὐτὰ ἦσαν μερικὸν ἀπὸ τοὺς εὐνοϊκοὺς ἐξωτερικοὺς ὁρους, τοὺς ὁποίους εἶχε δημιουργήσει ἡ Θεία Πρόνοια γιὰ τὴν παγκόσμιον ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ Θεάνθρωπος Κύριος, ποῦ ἀνακλίθηκε στῆ

φάτην τῆς Βηθλεέμ, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι «προδοκία ἐθνῶν» γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μέσα στὴν ἀσφυκτικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς μακρᾶν Αὐτοῦ ζωῆς καὶ νοσταλγοῦν τὸν ἀπολεσθέντα παράδεισον. Ἄς εὐχηθῶμεν τὰ ἐφετερινὰ Χριστοῦγεννα νὰ εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου» καὶ νὰ ἰσχύουν καὶ γι' αὐτούς, ὅπως καὶ γιὰ ὅλους μας, οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητὰς Του: «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν» (Λουκ. ι', 23-24).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

τοὺς πόδας — ἐκείνους τοὺς πόδας οἱ ὅποιοι εἶχαν κινήθῃ συνωμοτικῶς, διὰ νὰ γίνουν οἱ συμφωνίες τῆς προδοσίας. Τοὺς προδοτικούς του πόδας κινεῖ ὁ Ἰούδας καὶ πάλιν πρὸς συνάντησιν τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε προηγηθῆ ἡ συμφωνία. Καὶ ὅταν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Δείπνου ὁ Κύριος λαμβάνῃ ἓνα τεμάχιον ἄρτου καὶ τοῦ τὸ προσφέρει ὡς δείγμα ἐξαιρετικῆς φιλοφροσύνης, οὔτε καὶ αὐτὸ τὸν φιλοτιμεῖ, οὔτε καὶ τὸ ὅτι ὁ Κύριος ξέρει τὸ σχέδιόν του καὶ λέγει: «εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με». Καὶ δὲν διατάζει νὰ κοινωνήσῃ. Ἄνοίγει αὐτὸ τὸ στόμα πρὸς τὸν ἐπρόδωσον, διὰ νὰ δεχθῆ τὸ Σῶμά Του. Καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ χέρια τὰ ὁποῖα ἀπλώθηκαν νὰ λάβουν τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου, τὰ ἀπλώνει διὰ νὰ λάβῃ τὰ χρήματα διὰ τὴν προδοσίαν. Ἴδου διατὶ εἶπομεν ὅτι ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μετὰ τῶν γεγονότων αὐτά.

2. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἰούδαν. Δι' ἡμᾶς ὅμως ἐπιβάλλεται ὅπως ἡ ἀναξίότης τοῦ Ἰούδα, ὡς πρὸς τὰς προϋποθέσεις καὶ συνεπειάς, γίνῃ μάθημα πρὸς ἀποφυγὴν. Διότι, ὅταν ὁ χριστιανὸς προσέρχεται νὰ κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ἔχῃ διάθεσιν ἀγαθὴν. Ἄν δηλαδὴ ὡς ἄνθρωποι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ, δὲν ἔχει τόσην σημασίαν, ὅσην θετικὴν σημασίαν ἔχει ἐὰν μετενοήσαμεν. Ἐὰν δηλ. ἐξακολουθῆ ἢ ὄχι νὰ ὑπάρχῃ ἡ προσκόλλησις πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἂν μὲν μετενόησες καὶ ἐξωμολογήθηκες, τότε μπορεῖς νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι εἶναι καθαρὸς ὁ ἐσωτερικὸς σου κόσμος· καὶ αἱ ψυχικαὶ σου προϋποθέσεις εἶναι θετικαί. Τὸ νὰ εἴμεθα ἁμαρτῆται δὲν εἶναι προσιτὸν εἰς τὰς δυνάμεις μας, ἐνῶ τὸ νὰ εἴμεθα μετανοημένοι, αὐτὸ καὶ καθήκον μας εἶναι καὶ δυνατόν εἰς ἡμᾶς. Ἐπομένως, πρόσεχε, χριστιανὲ ἀδελφέ, σὺ ὁ ὅποιος αὔριον θὰ προσέλθῃς νὰ κοινωνήσῃς τοῦ Δείπνου τοῦ Μυστικοῦ, ἂν ἔχῃς πάρει σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπαναλάβῃς κάτι τὸ ὁποῖον εἶναι ἐφάμαρτον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εἶσαι τυχὸν ὑποδουλωμένος.

Δὲν λέγομεν ὅτι ἀποκλείεται πάλιν νὰ ξαναπέσης, λέγομεν ὅμως ὅτι ἡ ἀπόφασις πρέπει νὰ εἶναι δυνατὴ, ὥστε ὅ,τι εἶναι ἐφάμαρτον νὰ τὸ ἀπορρίπτῃς μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς σου. Καὶ κάθε τὶ τὸ ὁποῖον ξέρεις ὅτι εἶναι ἀπηγορευμένον παρὰ Θεοῦ, καὶ ὅμως ἔχεις αἰχμαλωτισθῆ εἰς αὐτό, πρέπει πάσῃ δυνάμει νὰ τὸ ἀποφεύγῃς. Διότι ἐὰν, ὅπως συμβαίνει εἰς πολλὰς περιστάσεις, ἀρκῆσαι νὰ εἴπῃς: Θὰ κοινωνήσω πάλιν, καὶ αὐτὸ δὲν θὰ μπορέσω νὰ τὸ ἀποχωρισθῶ, διότι δὲν μοῦ εἶναι εὐκόλον (ἂν δηλαδὴ προσέλθῃς μὲ μίαν γλιαρὰν ἀπόφασιν καὶ μὲ διάθεσιν ταλαντευομέ-

νην, καὶ μὲ τὴν ἠττοπαθῆ σκέψιν ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ ἀποφασίσῃς νὰ ἀποδεσμευθῆς ἀπὸ τοῦτο ἢ ἐκείνο τὸ πάθος (συνήθειαν, πράξιν κακὴν, κατὰστασιν ἔνοχον, σχέσιν ἄνομον, πρόσωπον συνυπεύθυνον κ.λπ.), τότε δὲν μπορεῖς μὲ ἀγαθὴν συνείδησιν νὰ δώσης τὴν ὑπόσχεσιν «οὐ φίλημά σοι δώσω καθάπερ ὁ Ἰούδας», καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι θὰ κοινωνήσῃς μὲ ἀσυνέπειαν.

Τοῦ χριστιανοῦ ἡ προετοιμασία διὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν πρέπει νὰ μὴ εἶναι τυπικὴ, ἀλλὰ νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ. Νὰ ἔχῃ μετανοήσῃ πλήρως καὶ νὰ ἔχῃ ἐξωμολογηθῆ. Καὶ, ἀκόμη περιοσότερον, νὰ λαμβάνῃ ἐπανορθωτικὰς ἀποφάσεις καὶ νὰ ἰσχυροποιῆ τὸ ἀγωνιστικὸν φρόνημα, ὥστε νὰ ἀποφεύγῃ κάθε τὶ τὸ ὁποῖον δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν μὲ τοιαύτην ἀγωνιστικὴν διάθεσιν θὰ προσέλθῃς νὰ κοινωνήσῃς — καὶ ἂν εἶσαι ἁμαρτωλός, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃς ἐδραιώσῃς τὸ φρόνημα τῆς μετανοίας — τότε ὁ Κύριος σὲ δέχεται, καὶ κοινωνεῖς μὲ συναίσθησιν καὶ ὄχι «καθάπερ ὁ Ἰούδας». Ἐὰν ὅμως ἀρνῆσαι νὰ ἐγκαταλείψῃς κάτι τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος ἀπαγορεύει, τότε αἱ διαθέσεις σου δὲν εἶναι εὐκρινεῖς καὶ τὸ φρόνημά σου εἶναι νοσηρόν. Καὶ σκέψου ὅτι ὁ Ἰούδας, πρὸς ἐτόλμησε νὰ κοινωνήσῃ, ἐνῶ εἶχεν εὐλημμένην δολίαν καὶ πονηρὰν ἀπόφασιν, ὑπέστη ὀλεθρίους συνεπειάς. «Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως (τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου) κρίμα ἐάντῳ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου» (Α' Κορ. ια' 29).

3. Μετὰ δὲ τὴν θείαν Κοινωνίαν ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ σκέπτεται πόσης τιμῆς καὶ ποίας χάριτος ἤξιώθῃ. Νὰ σκέπτεται ὅτι ὁ Θεός ἤλθε καὶ κατόκησεν εἰς αὐτόν. Καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ ἀποφεύγῃ κάθε παράβασιν καὶ ἁμαρτίαν. Καὶ ἂν ὡς ἄνθρωποι σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες συμβῆ καὶ πάλιν νὰ πέσωμεν, ἅς ἀκολουθοῦμεν τὴν συμβουλὴν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ «ὁσάκις ἂν πέσης, ἔγειραι καὶ σωθήσῃ». Δηλαδὴ μόλις σημειώσεις πτώσιν, φρόντιζε νὰ συνέλθῃς μὲ ἀποφασίαν διορθώσεως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας γίνεται ὁ ἄξιον περίεξ τοῦ ὁποῖου στρέφεται ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ, ὥστε προτοῦ μὲν κοινωνήσῃ νὰ ἔχῃ ἀγνάς προϋποθέσεις καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν, καὶ ἀφοῦ κοινωνήσῃ νὰ προσέχῃ νὰ εἶναι πάλιν ἄξιος τῆς χάριτος καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς ζωῆς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν μᾶς συνέχει τὸ μυστήριον ὡς συνεκτικὸν μέσον τὸ ὁποῖον μᾶς κρατεῖ ἀχωρίστους ἀπὸ τὴν θείαν χάριν.

Αὐτὰς τὰς σκέψεις, ἀγαπητοί, ἅς κυκλοφορήσῃ ὁ καθένας — κατ' ἐξοχὴν σήμερον — εἰς τὴν διά-

Ο ΚΥΡΙΟΣ, ΟΙ ΖΗΛΩΤΑΙ ΚΑΙ Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Διὰ τῆς τολμηρᾶς καὶ ἀποφασιστικῆς διακηρύξεως τοῦ Κυρίου περὶ τῆς ἀποστολῆς Αὐτοῦ διεψεύδοντο παταγωδῶς αἱ ἐλπίδες τῶν Ζηλωτῶν περὶ ἰδρύσεως ἐγκοσμίου Βασιλείας, πρώτην δὲ ἐκδήλωσιν τῆς ἀπογοιτεύσεως, ἦν προκάλεσαν οἱ σαφεῖς Αὐτοῦ λόγοι κατὰ τὸ Δεῖπνον ἐκεῖνο, ἀποτελεῖ ἡ ἐπαίσχυντος προδοσία τοῦ Ἰούδα¹¹¹.

Τὴν οἰκτρὰν ταύτην διάψευσιν τῶν ἐλπίδων αὐτῶν συνησθάνθησαν ἅπαντες οἱ Μαθηταί, οὐχ ἦπτον ὅμως οὐδεὶς ἕτερος ἐκτὸς «τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας»¹¹² παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ἀπογνώσεως εἰς ἀρρεπὲς ὀλίσημα. Ἀπὸ τῆς συλλήψεως τοῦ Κυρίου, εὐθύς μετὰ τὴν ἀγωνιώδη προσευχὴν Αὐτοῦ ἐν τῇ Γεθσημανῇ κατέστη φανερὸν ὅτι ἡ ὑπ' Αὐτοῦ ταμεῖσα καὶ ἀκολουθουμένη ὁδὸς διέφερε ριζικῶς, τῆς ὑπὸ τῶν Ζηλωτῶν ἀκολουθουμένης. Μετὰ τὴν διὰ φιλήματος ὑπὸ τοῦ Ἰούδα¹¹³ προδοσίαν καὶ σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ¹¹⁴, οἱ ὄπαδοι Αὐτοῦ ἐρωτοῦν ἐὰν ἐπιτρέπη Οὗτος νὰ κτυπήσωσι τοὺς συλλαβόντας Αὐτὸν διὰ μαχαίρας πρὸς ἀπελευθέρωσίν Του: «ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπαν· κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;»¹¹⁵. Εἷς μάλιστα ἐκ τῶν Μαθητῶν «ἐκτείνας τὴν χεῖραν ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὄπιον»¹¹⁶.

Ἀναμφισβητήτως ἡ Γεθσημανὴ διὰ τὸν Ἰησοῦν ὑπῆρξεν ὁ ἀποφασιστικὸς πειρασμός. Ἡ προσευχὴ τοῦ Κυρίου «Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ»¹¹⁷ δεικνύει ὅτι δι' ὑστάτην φορὰν ἀγωνίζεται κατὰ τοῦ θελήματος τοῦ φυσικοῦ ἐνστίκτου, τοῦ ἐντεθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὅποιον ἐν-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 374 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους

νοϊάν του· καὶ ἀφοῦ ἐξετάσῃ μὲ ποίας ψυχικὰς προϋποθέσεις προσέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Κυρίου, καὶ ποίας ἀποφάσεις ἔλαβεν, ὥστε μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν νὰ συνεχίσῃ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν, ἃς προσέλθῃ εἰς τὸ μέγα Μυστήριον. Καὶ εἶθε ὁ Κύριος, ὁ Ὅποῖος ἐθυσιάσθη δι' ἡμᾶς καὶ μᾶς ἔδωκεν εἰς κοινωνίαν τὸ σῶμα Του καὶ τὸ αἷμά Του, —εἶθε— μὲ τὸ οὐράνιον φάρμακον τῆς θείας Κοινωνίας, νὰ ἐνιχύῃ τὴν θέλησιν καὶ τὴν προσπάθειαν πρὸς ἁγιασμόν, καὶ νὰ μᾶς ἀξιῶνῃ νὰ κοινωνοῦμεν κατὰ τρόπον ποῦ θὰ δυνάμεθα νὰ Τοῦ λέγωμεν μὲ βεβαιότητα «οὐ φιλήμᾳ σοι δώσω καθάπερ ὁ Ἰούδας».

(Συνεχίζεται)

στικτον ἀποστρέφεται τὸ πάθος. Ἡ σύγκρουσις ἐνταῦθα δὲν εἶναι μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μεταξὺ δύο στοιχείων ἐν αὐτῷ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος, τὸ ὅποιον οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χωρίζεται τοῦ θείου θελήματος¹¹⁸. Ὁ Θεοφύλακτος¹¹⁹ σχολιάζων τὸ χωρίον παρατηρεῖ λίαν προσφυῶς: «Μὴ τὸ θέλημά μου τὸ ἀνθρώπινον γενέσθω, ἀλλὰ τὸ σὸν, ὅπερ σὸν οὐκ ἔστι τοῦ ἐμοῦ θελήματος κεχωρισμένον. Δύο γὰρ φύσεις ἔχων ὁ εἷς Χριστός, εἶχε πάντως καὶ φυσικὰ θελήματα τὸ τε θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον, ἦτοι θελήσεις. Ἦθελε μὲν οὖν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὸ ζῆν· φυσικὸν γάρ· εἶτα ἐπομένῃ τῷ θείῳ θελήματι... τὸν θάνατον κατεδέξατο. Καὶ οὕτως ἐν ἐγένετο τὸ θελητόν, τοὔτεστιν ὁ σωτηριώδης θάνατος». Ὁ ἱερός Λουκάς τὴν διήγησιν περὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ περαίνει ὡδε: «καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ»¹²⁰. Ἐπομένως ἐν Γεθσημανῇ πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ σατανικοῦ πειρασμοῦ ὡς καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οἱ Μαθηταί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπειράριθμοι ὄπαδοι τοῦ Ἰησοῦ, ὡς ἀπέδειξεν ἡ πρωτοφανὴς κοσμοσυρροὴ κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον Αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐπιθυμοῦσι καὶ διανοοῦνται τὸν Μεσσίαν ὑπὸ πολιτικὴν ἀντίληψιν. Κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ εὐθύς μετὰ τὴν ἐπίπληξιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου τοῦ Πέτρου, ὅστις «ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξε τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφελὼν τὸ ὄπιον αὐτοῦ», ἀποτενόμενος πρὸς τὸν χειροδικήσαντα Μαθητὴν ὁ Ἰησοῦς λέγει ὅτι ἠδύνατο νὰ παρακαλέσῃ τὸν Πατέρα Αὐτοῦ ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τῶν ἐχθρῶν Αὐτοῦ «πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων»¹²². Ἄλλ' ὅτι οὕτως ἐνεργῶν θὰ ἐματαιῶνε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν, καθ' ἃς ὁ Μεσσίας θὰ ἐξεπλήρου τὴν ἀποστολὴν Αὐτοῦ δι' ἐκουσίου θανάτου.

Καὶ ἐν Καισαρείᾳ τοῦ Φιλίππου ὁ Κύριος ἀντιμετωπίζει τὸν αὐτὸν ὡς καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασμὸν, ἔνθα ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ Διαβόλου διὰ στόματος τοῦ Πέτρου: «καὶ ἐπέτιμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ»¹²³, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας, διότι δὲν εἶχον ὠρμάσει ἀκόμη τὰ πράγματα πρὸς γενικὴν καὶ δημοσίαν διακήρυξιν. Ἐν μέσῳ τῶν κρατουσῶν πεπλανημένων περὶ τοῦ μεσσιανικοῦ ἀξιώματος ἀντιλήψεως, τοιαύτη τις διακήρυξις θὰ ἀπέβαινε καταστρεπτικὴ. Μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς διὰ τὴν τοιαύτην διακήρυξιν, ἀλλὰ τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ

μετ' αὐτήν καὶ ἡ τραγωδία τοῦ τέλους τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου¹²⁴.

(Συνεχίζεται)

111) Βλ. Oscar Cullmann, Dieu et César, σελ. 42, Paris, 1956. Περί Ἰούδα βλ. K. Lüthi, Judas Iskarioth in der Geschichte der Auslegung, 1955. Ὁ Ἰούδας ἦτο εἰς ψυχρὸς ὑπολογιστῆς Ἰουδαῖος, μονολιθικὸς εἰς τὰς σκέψεις του καὶ ἀμετακίνητος εἰς τὰς ἀποφάσεις του. Ἦκολούθησε τὸν Χριστόν, διότι ἐπίστευσε ὅτι ἦτο ἐπαναστάτης πολιτικὸς καὶ περιέμενε πῶς θὰ ἐδίδεν εἰς τὸ γένος του τὴν ἐλευθερίαν. Ὅτε ὁ Χριστὸς ἠυλόγησε καὶ ἐπολλαπλασίασε τοὺς ἄρτους ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ἰωάννου 6, 1-15), ὁ Ἰούδας ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἐδέχετο νὰ ἀνακηρύξουν Αὐτὸν Βασιλέα καὶ ἔπειτα θὰ ἠγωνίζετο ἐναντίον τῆς Ρώμης. Ὅτε ὁ Ἰούδας εἶδεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους, χωρὶς νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν θαυματουργικὴν γοητείαν Του καὶ νὰ ἀνακωνεύσῃ αὐτοὺς εἰς μαχητικὸς πυρῆνας ἐνὸς πολεμικοῦ συναγεροῦ, ἀπεγοητεύθη διότι ἐχάθη μία σπανία εὐκαιρία ἐθνεγεροῦς. Περιέμενε ὅμως ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἠλλαसे γνώμην καὶ θὰ ἐδῶνα στρατηγικῶς εἰς καταλληλοτέραν περίστασιν καὶ διὰ τοῦτο παρέμεινε εἰς τὴν ἀκολουθίαν Του. Τέλος, ἐπειδὴ διεψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἰούδα, προσέβη οὗτος εἰς τὴν ἐπαίσχυντον ἐνέργειαν τῆς προδοσίας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτως ὁ μεγαλύτερος προδότης τῆς Ἰστορίας. Διὰ πλείονα βλ. Παναγιώτου Δ. Ἠλιάδη, ἐνθ' ἀν., σελ. 91 κ. ἐξ.

112) Ἰωάννου 17,12.

113) Τὴν σκηνὴν τοῦ προδοτικοῦ φιλήματος ἔχει ἀπαθανάτισε ὁ διάσημος ζωγράφος Giotto, εἰς περιφρημον πίνακα του.

114) Τίθεται τὸ ἐρώτημα: συνελήφθη ὁ Χριστὸς ὑπὸ τῶν ἀποτελούντων τὴν φρουρὰν τοῦ Ναοῦ ἀνδρῶν —οἵτινες ἀπετέλουν εἶδος ἀτυνομίας— ὅπως συνέβη προηγουμένως καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, καθ' ἣν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀνέθεσαν τὴν σύλληψιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς «ὑπηρέτας» (Ἰωάννου 7,32), κατὰ δὲ τὸν Λουκᾶν εἰς «ἐγκαθέτους» (Λουκᾶ 20,20). (Ἡ λέξις ἐγκαθέτος σημαίνει τὸν καθήμενον καὶ ἐνεδρεύοντα, «ὄν καὶ ἐγκαθήμενον λέγουσιν οἱ Ἕλληνες» (Πολύβιος ε' 70). Τὴν λέξιν ἐρημνεύων ὁ Ἠσύχιος, λέγει «ἐγκαθέτος, ἐνεδρεύων, ἐπιτηρῶν, ἐντόπιος» ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ κατασκόπου. Ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ καθίνα καὶ ἔχει παθητικὴν σημασίαν, σημαίνουσα τὸν παρ' ἡμῖν «βαλμένον»), ἢ εἰς τὴν σύλληψιν τούτου συνέπραξε καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν τάγμα, ἢ μῆπως δὲν συνέπραξε ποσὸς, ἀλλ' ἀπλῶς παρίστατο κατὰ τὴν σύλληψιν; Αἱ γνώμαι ἐν προκειμένῳ διχάζονται. Ἐκ τῶν Εὐαγγελιστῶν μόνον ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ περὶ Ρωμαίων στρατιωτῶν καὶ Χιλιάρχου, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ τῶν ὑπηρετῶν τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Χριστόν καὶ δέσαντες ὠδήγησαν Αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Ἄννα (Ἰωάννου 18,12). Ὁ Ἰωάννης, αὐτόπτης ὢν τῆς σκηνῆς, ἀφηγεῖται λεπτομερέστερον τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια οἱ λοιποὶ Εὐαγγελισταὶ ἀποσωποῦν, εὐλόγως δέ, καθόσον οὗτοι τραπεντες εἰς φυγὴν, δὲν εἶχον ἰδίαν ἀντίληψιν τῆς συλλήψεως καὶ τῶν μετ' αὐτήν, πλὴν τοῦ Ἰωάννου ὁ ὁποῖος πλέον τῶν ἄλλων Μαθητῶν ἀρωσιωμένος εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ θαρραλέος, παρηκολούθησεν ὅλας τὰς φάσεις τοῦ δράματος, δι' ὃ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του εἶναι πληρέστερος ὡς πρὸς τὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων.

115) Λουκᾶ 22,49.

116) Ματθαίου 26,51. Μάρκου 14,47. Λουκᾶ 22,50. Ἰωάννου 18,10. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὅτε οἱ στρατιῶτα «ἐπέβα-

λον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτὸν» (Ματθαίου 26,51), ἀγανακτήσας «ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ» καὶ «ἀπέκοψεν τὸ ὑπάρχιον» τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως Μάλχου. Ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον λόγους ἀποδοκιμαστικὸς διὰ πᾶσαν μορφήν βίας καὶ παρετήρησεν αὐτὸν ἀσθηρῶς διὰ τὸν ἀπότομον χαρακτήρα καὶ τὸν ἄκαιρον ζήλόν του. «Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς» πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι» (Ματθαίου 26, 52-54).

117) Λουκᾶ 22,42. Ὁ Κύριος ἐν Γεθσημανῇ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκτενεστερας προσευχῆς, εἶδε τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις αὐτῆς καὶ ἐπόνεσε βαθύτατα, ὥστε περιέλουσεν Αὐτὸν κρύος ἰδρῶς, ὅστις ἐπιπτεν εἰς τὴν γῆν «ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος» (globus sanguinis). Τὴν σκηνὴν ἔχει ἀποδώσει ὁ Rembrand εἰς περιφρημον πίνακα: «Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενεστερον προσήχητο. Καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν» (Λουκᾶ 22,43). Ἦτο ἡ ἀγωνία τοῦ θουαζομένου ἠθελημένως διὰ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους καὶ τὴν λύσιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Τὴν παράκλησιν, «εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ», ἀκολουθεῖ ἡ ἐκδήλωσις ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς «πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω» (Λουκᾶ 22,42). Βλ. καὶ Ἰωάννου X. Ἀγαπίδη, Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Δικαιοσύνης, σελ. 57, Θεσσαλονίκη 1968. Παναγιώτου Δ. Ἠλιάδη, Ἡ Δύνη τοῦ Χριστοῦ, σελ. 34, Ἀθήνα 1971.

118) Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, σελ. 613-614, Ἀθήνα 1952.

119) Θεοφυλάκτου, Ἐρημνεῖα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, MPG., 123, 1081AB.

120) Λουκᾶ 4,13. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Λουκᾶ ὁ Σατανᾶς ἀνέμενε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, ἵνα ἐπανέλθῃ. Τοιαῦτα εὐκαιρία ἐδόθησαν πλέον ἢ ἅπαξ κατὰ τὸ δημόσιον στάδιον τοῦ Ἰησοῦ ἐμμέσως μὲν διὰ τῆς στάσεως τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, ἀμέσως δὲ κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν, καὶ συγκεκριμένως: α) «ὅτε εἰσῆλθον ὁ σατανᾶς εἰς Ἰουδαὶν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην» (Λουκᾶ 22,3γ), β) ὅταν ὁ Κύριος ἔλεγεν εἰς τὸν Πέτρον: «Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐζητήσατο ὑμᾶς τοῦ συνιάσαι ὡς τὸν σίτον» (Αὐτόθι 22,31), γ) ὅταν συνίστα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων: «προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν» (Αὐτόθι 22,40), δ) ἰδίᾳ ὅταν ὁ Αὐτὸς «προσηύχετο λέγων» πᾶτερ, εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ... ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτὸν καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενεστερον προσήχητο καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν» (Αὐτόθι 22, 42-44), καὶ ε) ὅταν ἀκόμη στραφεῖς «πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους» εἶπεν: «ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους» (Αὐτόθι 22, 52-53). Διὰ πλείονα βλ. Σάββα Νανᾶκου, ἐνθ' ἀν., σελ. 90 κ. ἐξ.

121) Ματθαίου 26,51.

122) Ματθαίου 26,53.

123) Μάρκου 8,30.

124) Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, σελ. 146, Ἀθήνα, 1951.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

**534. Κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυ-
νήσεως ψάλλονται οἱ κανόνες τῆς Ὀκτωήχου,
ὅπως ὀρίζει τὸ Τριώδιο, ἢ μόνο τοῦ Σταυροῦ,
ὅπως ὀρίζει τὸ Τυπικό; (Ἑρώτηση π. Ν. Σ.).**

Καὶ ἄλλοτε μᾶς δόθηκε ἀφορμὴ νὰ διαπι-
στώσουμε διαφορὰ μεταξύ Τριωδίου καὶ Τυπι-
κοῦ, πὺν ὀφείλεται στὴν ἀρχαιοπρεπεστέρα καὶ
ἀκριβεστέρα παράδοση πὺν ἀκολουθεῖται ἀπὸ
τὸ πρῶτο καὶ στὴν ἐν τῷ μεταξύ ἐξέλιξη καὶ
ἀπλούστευση πὺν ἐφαρμόζεται στὸ δεῦτερο.

Κατὰ τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὴν Κυ-
ριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ψάλλονται, ὅ-
πως κάθε Κυριακὴ τοῦ Τριωδίου, οἱ τρεῖς κανό-
νες τῆς Παρακλητικῆς (ἀναστάσιμος, σταυροα-
ναστάσιμος καὶ τῆς Θεοτόκου) εἰς Σ' καὶ τοῦ
Σταυροῦ εἰς η'. Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνει ἡ διά-
ταξη πὺν προτάσσεται τῆς ψαλμωδίας τῶν κα-
νόνων στὸ Τριώδιο μὲ ἓνα μικρὸ λάθος (ἀντὶ
εἰς Σ' γιὰ τοὺς κανόνες τοῦ ἤχου ἔχει εἰς η'),
καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα μοναστι-
κὰ Τυπικά (Εὐεργέτιδος, Μεσσήνης, Διονυσίου,
Ξηροποτάμου, Μεθοδίου, κ.λπ.). Ἀσήμαντες
διαφορὲς ὡς πρὸς τὴν κατανομὴ τῶν τροπαρίων
παρουσιάζουν τὰ δύο ἀρχαιότερα Τυπικά,
Εὐεργέτιδος καὶ Σωτήρος Μεσσήνης, πὺν προ-
βλέπουν ἀντίστροφα εἰς ε' τοὺς κανόνες τῆς
Παρακλητικῆς καὶ εἰς Σ' τοῦ Τριωδίου. Ἀναμ-
φισβήτητα αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθὴ τάξη, ὄχι μόνο
γιὰ τὸ ἀπαιτοῦν τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ ἀκριβῆ νεώ-
τερα Τυπικά, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἀπαιτεῖται ἀπὸ
τὴν ἴδια τὴ δομὴ καὶ τὶς προδιαγραφὲς τῆς ἀκο-
λουθίας τῶν Κυριακῶν. Παράλειψη τοῦ ἀναστα-
σίμου κανόνος καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων τῆς ἀκο-
λουθίας τῆς Κυριακῆς δὲν δικαιολογεῖται μὲ
κανένα τρόπο κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυρο-
προσκυνήσεως, πὺν διασώζει ἀκέραιο τὸν ἀνα-
στάσιμό της χαρακτηῖρα καὶ ἐπομένως τὴν χρῆση
τῆς Ὀκτωήχου. Δὲν πρόκειται γιὰ δεσποτικὴ
ἐορτή.

Γιὰ πρώτη φορὰ, ἀπὸ ὅσο μπορῶ νὰ γνωρί-
ζω, ἡ παράλειψη τῶν κανόνων τῆς Παρακλητι-
κῆς ἀπαντᾶ στὸ Τυπικὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπα-
ναλαμβάνεται ἀπὸ τὸ Τυπικὸ τοῦ Βιολάκη καὶ
υἰοθετεῖται ἀπὸ τὰ νεώτερα Ἡμερολόγια-Τυπι-
κά. Προφανῶς αὐτὸ ἐγινε ἠθελημένα καὶ ὄχι ἐκ
παραδρομῆς καὶ ἀποσκοποῦσε στὴ μείωση τοῦ

μήκους τῆς μακρᾶς ἀκολουθίας, πὺν γίνεται μα-
κροτέρα λόγω τῆς σταυροπροσκυνήσεως. Τὸ
πρότυπο ἔδωσε ἡ Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ
Γεννήσεως, κατὰ τὴν ὀποία παραλείπεται ὁ ἀ-
ναστάσιμος κανὼν τῆς Παρακλητικῆς, ὁ σταυ-
ροαναστάσιμος καὶ ὁ θεοτοκίος καὶ ψάλλονται
μόνον οἱ δύο κανόνες τοῦ Μηναίου. Ὁ πρῶτος
κατὰ τὸ «Κύματι θαλάσσης» ἔχει τὸ πρῶτο τρο-
παριὸ τοῦ ἀναστάσιμου, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ κα-
νὼν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ἔτσι ἀναπληρῶ-
νεται ἡ ἔλλειψη τοῦ ἀναστασίμου κανόνος. Ἡ
λύση, σὲ ἐποχὴ πὺν ψάλλονταν οἱ κανόνες, ἦταν
εὐφυῆς, ὄχι ὅμως βέβαια ἀκριβῆς. Ἡ ἀκριβεία
μένει γιὰ τὰ μοναστήρια, ἀρκεῖ καὶ αὐτὰ νὰ μὴν
ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὶς κατ' οἰκονομίαν παρεμβά-
σεις πὺν γίνονται στὰ Τυπικά τῶν ἐνοριῶν. Εἶ-
ναι δὲ κοινὸ μυστικὸ ὅτι οὔτε ἡ κατ' οἰκονομίαν
αὐτὴ περικλοπὴ μπόρεσε γὰ ἀναστεῖλει τὴ φθορὰ
τῶν κανόνων. Σὲ πόσους ἄραγε ἐνοριακοὺς
ναοὺς ψάλλθηκε ἐφέτος ὁ ἓνας, ἔστω, κανὼν τῆς
Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ὅλος καὶ
εἰς η', ὅπως ὀρίζει τὸ Τυπικό;

Μιλῆσαμε γιὰ τὸ «πρότυπο» τῆς Κυριακῆς
πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, πὺν ἀκολουθήθηκε
ἐδῶ. Τὸ παράλληλο δὲν εἶναι ἀπολύτως ὄμοιο.
Ἐκεῖ ἡ ἀκολουθία διαμορφώθηκε ἐξ ἀρχῆς χω-
ρὶς ἀναστάσιμο κανόνα, γι' αὐτὸ καὶ ἔχει εἰρμὸ
ὁ πρῶτος κανὼν τὸ «Κύματι θαλάσσης...», δια-
σκευασμένο ὅμως πρὸς τὸ προεόρτιο θέμα τῆς
ἡμέρας. Τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ εἰρμοὶ εἶναι
οἱ καταβασίεις τοῦ Πάσχα, πὺν εἶναι ἀνοικεῖο
νὰ ψάλλονται πρὸ τῶν ὀδῶν τοῦ κανόνος. Γι'
αὐτὸ καὶ τὸ Τυπικὸ τοῦ Κωνσταντίνου σπεύδει
νὰ προσδιορίσει «ὁ εἰρμὸς δὶς. Ὁ θειότατος
προετύπωσεν», πὺν δὲν εἶναι ὅμως ὁ εἰρμὸς τοῦ
κανόνος, ἀλλ' ἡ «καταβασία εἰς ἤχον καὶ εἰρμὸν
τὸν αὐτὸν» (δηλαδὴ τοῦ «Ἀναστάσεως ἡμέρα»),
ὅπως ὀρθὰ ἐπεξηγεῖ τὸ Τριώδιο. Τὸ Τυπικὸ τῆς
Εὐεργέτιδος δὲν ὀνομάζει εἰρμούς τὸ «Ὁ θειό-
τατος...» κ.λπ., ἀλλὰ «πρόσειρμα» («Ἐπ' ἐσχά-
των δὲ λέγουσι ἀμφοτέρω οἱ χοροὶ τὰ πρόσειρ-
μα. Ὁ θειότατος...»). Στὰ νεώτερα Τυπικά δὲν
προσδιορίζεται συνήθως ὅτι γράφοντας «εἰρμὸς»
ἐννοοῦν τὰ «πρόσειρμα» ἢ τὶς καταβασίεις καὶ
εἶναι δυνατὸ νὰ προκαλέσουν σύγχυση καὶ στὴ
μέση τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς νὰ ἀκου-
σθοῦν οἱ εἰρμοὶ τοῦ πασχαλίνου κανόνος.

Ό Φώτης Κόντογλου στο Δημαρχείο

Τα έργα του μεγάλου Έλληνα άγιογράφου Φώτη Κόντογλου είχαν την ευκαιρία να θαυμάσουν οι προσκεκλημένοι στα εγκαίνια της έκθεσης: «Ό Φώτης Κόντογλου στο Δημαρχείο Αθηνών». Η έκθεση έγινε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων με την ευκαιρία της επέτειου για τα 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου άγιογράφου. Ό Δήμαρχος Αθηναίων κ. Δημήτρης Αβραμόπουλος τόνισε ότι στα έργα του Φ. Κόντογλου υπάρχει βαθύ το ανθρωποκεντρικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την αρχαία ελληνική τέχνη αλλά και την βυζαντινή άγιογραφία.

Επίτιμος Πρόεδρος

Υπό την προεδρία του Οικουμενικού Πατριάρχη Κων/πόλεως κ. Βαρθολομαίου, θα συνεδριάσει ό Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης τώ Μάιο του 1996. Ήδη ό Παναγιώτατος άνακηρύχθηκε σε επίτιμο πρόεδρο του Συλλόγου Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια τελετής στην Κων/πολη.

Στήν προσφώνησή του ό πρόεδρος των δικηγόρων τής Θεσ/νίκης Γιώργος Ήγνατιάδης άναφέρθηκε στις προσπάθειες που καταβάλλει ό Παναγιώτατος για τήν έμπέδωση τής ειρήνης, τώ σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τīs πρωτοβουλίες του για τή διάσωση τού φυσικού περιβάλλοντος.

Συνεορτασμός Παναγίας - Αγ. Δημητρίου

Στή Θεσσαλονίκη κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια των έορτών τού πολιούχου Αγίου τής, αναβιώνει ένα αρχαίο έθιμο, όπως σώζεται σε μαρτυρία τού διαπρεπούς λογίου τής Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου Αρμενοπούλου αλλά σύμφωνα και με μαρτυρίες τού Αγίου Γρηγορίου τού Παλαμά και τού Αγίου Συμεών άρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για τώ παλαιό έθιμο τού συνεορτασμού τής Παναγίας με τόν Άγιο Δημήτριο. Εφέτος έγινε για πρώτη φορά ή μεταφορά τής ιστορικής και θαυματουργού εικόνας Παναγίας τής Έλεούσης από τώ όμώνυμο παρεκκλήσιο που βρίσκεται στην όδω Τσιμισκή 48, στον ιερό ναό τού Αγίου Δημητρίου. Η έμφαση τού συνεορτασμού τού Αγίου Δημητρίου με τήν Θεοτόκο έχει ένα βαθύτερο νόημα. Υπογραμμίζει βασικές και σωτήριες αλήθειες τής Όρθοδόξου Θεολογίας για τήν σωτηρία τού ανθρώπου, που πλάσθηκε «κατ' εικόνα και καθ' όμοίωση Θεού».

Έξαθλίωση

Περίπου 85.000 παιδιά στη Βενεζουέλα επιβιώνουν πουλώντας τώ σώμα τους, ληστεύοντας και πουλώντας ναρκωτικά, άναφέρει έκθεση που δόθηκε στη δημοσιότητα στο Καράκας. Ακόμη 1,5 έκατομμύριο παιδιά εργάζονται παράνομα ή αναγκάζονται να ζητιανεύουν άναφέρει ή έκθεση τής UNISEF και τού Ίνστιτούτου τής Βενεζουέλας για τώ παιδί (NAM). Η χώρα αυτή τής νότιας Αμερικής κατοικείται από 20.000.000 ανθρώπους. Μόνω τώ 56% από τώ παιδιά που ζητιανεύουν ή εργάζονται παράνομα παρακολουθούν τακτικά σχολικά μαθήματα. Τά παιδιά άμείβονται ελάχιστα και δέν έχουν κοινωνικές παροχές.

Στήν έκθεση συνιστάται στις τοπικές άρχές να εξετάσουν επισταμένα τīs αιτίες τού προβλήματος και όχι άπλώς τώ συμπτώματα. Και τώ δικά μας παιδιά δέν ξέρουν τί να

πρωτοφορέσουν ή να φάνε και πώς να διασκεδάσουν!!! Έξαθλίωση και ντροπή...

Κίνδυνος... Αιρέσεις

Υπ' αριθμόν ένα έχθρός έχουν κατακτήσει οι αιρέσεις που δρουν δυστυχώς άνενόχλητες, κυρίως για τούς νέους ανθρώπους. Τά όσα άποκαλύφθηκαν τόν τελευταίο καιρό είναι συγκλονιστικά και άνατριχιαστικά. Άς τώ υπογραμμίσουμε για μιá άκόμη φορά ό κίνδυνος των αιρέσεων, που άπειλούν τήν νέα γενιά, με ποικίλες άντικοινωνικές, έγκληματικές και ψυχοτόνες έκδηλώσεις, είναι όρατος στην χώρα μας. Και άντι αυτές να κηρυχθούν παράνομες, κατηγορούνται όσοι άγωνίζονται να άποκαλύψουν τīs πλεκτάνες τους και να θωρακίσουν τή νεολαία. Οι γονείς τουλάχιστον άς έπαγρυπνούν.

Τώ Δημογραφικό

Κι αυτό ένα από τώ μεγαλύτερα προβλήματα τού τόπου μας. Δραματική ή μείωση τού πληθυσμού. Οι γεννήσεις κατά τήν τελευταία τριακονταετία έχουν μειωθεί κατά 45%, ενώ σε όρισμένες περιοχές τής περιφέρειας ή μείωση αυτή έχει άγγίξει τώ 84%. Οι θάνατοι έχουν άυξηθεί κατά 22%. Οι άριθμοι μιλούν καθαρά. Στο ίδιο διάστημα οι γάμοι έχουν μειωθεί κατά 32%, ενώ ό άριθμός των διαζυγίων έχει τριπλασιασθεί. Οι άγαμοι έχουν διπλασιασθεί και σήμερα έχουμε 650.000 μονοπρόσωπα νοικοκυριά. Οι άμβλώσεις ξεπερνούν τīs 300.000 τώ χρόνο. Έξ αιτίας αυτών 150.000 ζευγάρια δέν μπορούν πλέον να τεκνοποιήσουν».

Οι άριθμοι μιλούν από μόνω τους. Καιρός όμως να ληφθούν τολμηρά μέτρα για τήν ένίσχυση και ένθάρρυνση των πολυτέκνων οικογενειών (έπιδοτήσεις, κ.ά.). Άποτελούν έξόφληση άνεξόφλητου χρέους προς αυτούς.

Ναοί υπό εύρωπαϊκή προστασία

Κάθε χρόνο ή Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί τήν άναστήλωση και τή συντήρηση έπιλεγμένων άρχιτεκτονικών μνημείων τής Ήπειρου. Ύστερα από πρόταση τού ΥΠΕΧΩ-ΔΕ έγκρίθηκε να αναστηλωθούν οι ναοί τού Αγ. Γεωργίου Μάρπισσας Πάρου και τής Παναγίας Δροσιανής Νάξου.

Ό πρώτος ναός ύπολογίζεται ότι κτίσθηκε τόν 6ο αιώνα μ.Χ. και θεωρείται ένας από τούς σημαντικότερους παλαιω-χριστιανικούς ναούς τού έλλαδικού χώρου, από τούς λίγους στους όποιους σώζεται έως σήμερα ό αρχικός άγιογραφικός διάκοσμος.

Η Παναγία Δροσιανής Νάξου κτίσθηκε τόν 16ο αιώνα και άποτελεί άντιπροσωπευτικό δείγμα νησιωτικής μοναστηριακής άρχιτεκτονικής. Και οι δύο ναοί παρουσιάζουν όξυμμένα προβλήματα και ή άναστήλωση και συντήρησή τους είναι έπιτακτική.

Η «Άποκάλυψη» ταξιδεύει στον κόσμο

Η σειρά των νέων γραμματοσήμων με άφορμή τώ 1900 χρόνια από τήν συγγραφή τής «Άποκαλύψεως», βρίσκεται ήδη σε κυκλοφορία και θα διαφημίσει τήν Ελλάδα σ' όλο τώ κόσμο. Άποτελείται από τρία μεγάλου σχήματος γραμματόσημα με χαρακτηριστικό τώ έντονα χρώματα και τή βυζαντινή γραφή και κυκλοφορεί στις άξίες των 80, 110 και 300 δρχ. Τώ γραμματόσημο και ή καλοπροαίρετη κριτική γύρω άπ' αυτό, πρέπει να προβάλλεται και ή άισθητική του

νά μās άπασχολεΐ διότι μās έκπρσσωπεΐ ώς κράτος. Ή σει-
ρά τής «Άποκάλυψης» είναι άνώτερη άπό άλλες σειρές
τών ΕΛΤΑ.

Νέο Διοικητικό Συμβούλιο Κληρικών - Καθηγητών

Τό νέο Διοικητικό Συμβούλιο τού Συλλόγου Έκπαιδευτι-
κών Κληρικών Έλλάδος «Κοσμάς ό Αΐτωλός» πού προήλθε
άπό τις άρχαιρεσίες πού έγιναν στις 23.9.95 συγκροτήθηκε
σέ σώμα, ώς εξής:

Πρόεδρος: Πρωτ. Βασίλειος Βουϊδάσκης, Παραπαμίσου 8,
Τ.Κ. 157 72, Τηλ. 7752436 - 7785742

Άντ/δρος: Πρωτ. Έμμανουήλ Ραπάκης

Ήους 56, Τ.Κ. 118 53, Τηλ. 3461381

Γεν. Γραμματέας: Πρωτ. Παναγιώτης Ζαμαράς

Πραξιτέλους 49, Τ.Κ. 163 41, Τηλ. 9931761

Ταμίας: Πρωτ. Γεώργιος Φειδόπουλος

Δημοκρατίας 73, Τ.Κ. 163 44, Τηλ. 9732055

Μέλος: Πρωτ. Ίωάννης Γιαμουρίδης

Ζερβού 26, Τ.Κ. 141 21, Τηλ. 2794788.

Ευχόμεθα ύγεια, έπιτυχία και κάθε πρόοδο στό πολύ-
πλευρο και σημαντικότατο έργο τους. Για τήν έπιτυχία ό-
μως αυτού τού έργου και για νά περαστεί ένα ζωντανό
μήνυμα τής Έκκλησίας στά παιδιά, στους γονείς αυτών και
στους συναδέλφους τους, άπαιτείται νά επιδεικνύουν αγά-
πη, ζήλο και πνεύμα συναδελφικότητας πρός αυτούς πού
έχουν τό πρσνόμιο νά επικοινωνούν άμεσα μαζί τους.

Ευχές για μία καλή σχολική χρονιά!

Βουλγαρική Έκθεση με ελληνικές εικόνες

Άνεκτίμητης άξίας ιερά κειμήλια και εικόνες άπό τά μο-
ναστήρια τής Β. Έλλάδος πού λεηλατήθηκαν άπό τά βουλ-
γαρικά στρατεύματα κατοχής κατά τή διάρκεια τού Β΄
Παγκοσμίου Πολέμου έκτίθενται σέ ειδική έκθεση πού όρ-
γανώνει τό Έθνικό Ίστορικό Μουσείο τής Σόφιας στό Βε-
ρολίνο. Λυπηρό είναι όπι πουθενά στά έκθέματα αυτά δέν
γίνεται άναφορά όπι πρσέρχονται άπό τήν Έλλάδα (κυρίως
τήν ιερά Μονή Εικοσιφρονίσσης Δράμας), αλλά προκλητικό-
τατα παρουσιάζονται ώς βουλγαρική ιστορική θρησκευτική
κληρονομιά και τέχνη.

Ή έκθεση αυτή έχει τίτλο «Χρυσό Μοναστήρι» (Χριστια-
νική τέχνη άπό τόν 9ο έως τό 19ο αϊ. άπό τή Βουλγαρία).
Ξεκίνησε στις 5 Όκτωβρίου και έχει προγραμματιστεί νά
διαρκέσει έως τις 14 Ίανουαρίου 1996. Ήδη ή έκθεση έχει
παρουσιαστεί στη Λειψία ενώ θά πάει σέ πολλές μεγάλες
γερμανικές, αλλά και άλλες εύρωπαϊκές μεγαλουπόλεις.

Φώτης Κόντογλου - Τόμος άφιέρωμα

«Φώτης Κόντογλου - έν εικόνη διαπορευόμενος» είναι ό
τίτλος τού άφιερώματος, τιμητική έκδοση τού «ΑΚΡΙΤΑ»
πού κυκλοφόρησε πρόσφατα για τά 100 χρόνια (8.11.1895)
άπό τή γέννηση τού Κόντογλου στό Αΐβαλί τής Μ. Άσίας.

Αυτό τό ολοκληρωμένο πορτρέτο ένός ανθρώπου πού
έζησε τά σκαμπανεβάσματα τών καιρών του καθώς και τή
θεώρηση τού έργου του άπό περισσότερες τής μιάς πλευ-
ρές έπιτυγχάνει ή έκδοση για τόν Κόντογλου ή όποία έγινε
με τή συνεργασία τριάντα έννεά πρσσωπικότητων άνάμεσα
στους όποιους και ό Όδυσσέας Έλύτης. Άξίζει νά ύπο-
γραμμιστεί ή συμβολή τού Ίωσήφ Βιβιλάκη, Θεολόγου -
Θεατρολόγου, πού έπωμίστηκε τήν έπιμέλεια και πού εργά-
στηκε 9 μήνες για τή γέννηση αυτού τού Άφιερώματος.

Κεντημένο με μικρά, άνέκδοτα, σχέδια και σκίτσα τού
Φώτη Κόντογλου άνθη τρυφερότητας πάνω στόν βράχο

τού πνεύματος, όπου πάτησε τό πολύπλευρο καλλιτεχνικό
του έργο, τό άφιέρωμα έχει θαυμάσια εικονογράφηση.

Και όλα αυτά εις μνημόσυον αΐωνιον και παραδειγματι-
σμό τών έπιγενομένων.

Ή Έμπορική Τράπεζα κτίζει εκκλησίες

Στήν πρσπάθεια άνοικοδόμησης τών εκκλησιών στά
Γρεβενά πού κατεστράφησαν άπό τούς σεισμούς τής 13ης
Μαΐου συμμετέχει ή Έμπορική Τράπεζα, ή όποία πρσέφε-
ρε για τό σκοπό αυτό στους πρσέδρους τών Κοινοτήτων
Κνίδης και Παλαιοχωρίου έπιταγές 10 έκατομμυρίων δρα-
μών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στό «πέρασμά του» άπό τά
Γρεβενά ό σεισμός ίσοπέδωσε 27 εκκλησίες, ένώ σέ άλλες
13 πρσκάλεσε σημαντικές ζημιές. Μάλιστα τις μεγαλύτερες
τις ύπέστη ή ιστορική Μονή Όσίου Νικάνορα - Ζάβορδας
Γρεβενών ή όποία κτίστηκε τό 15ο αΐωνα. Αυτή τή στιγμή
μάλιστα άρκετές εκκλησίες λειτουργούν μέσα σέ σκηνές.

Όμως και οι πρσφορές συνανθρώπων μας, όργανι-
σμών και τραπεζών για τήν άποκατάσταση τών ζημιών και
τήν άνοικοδόμηση τών εκκλησιών είναι συγκινητικές. Πέρα
άπ΄ αυτή τήν πρσφορά τής Έμπορικής Τραπεζής άξίζει νά
άναφέρουμε τήν υπεράνθρωπη πρσπάθεια τεσσάρων ιδιω-
τών άπό τό Βόλο οι όποιοι έκτισαν μόνοι τους τόν ιερό ναό
Άγίας Παρασκευής στό Μεσόλακκο Γρεβενών πού κατα-
στράφηκε άπό τούς σεισμούς.

Με τά παιδιά τού πόνου

Στά μέσα Σεπτεμβρίου ό Σεβ. Μητροπολίτης Λεοντοπό-
λεως κ. Τίτος επισκέφθηκε, όχι για πρώτη φορά, δύο Ίδρύ-
ματα με παιδιά πού πάσχουν και πού δέν είναι καν χριστια-
νοί. Ή επισκέφθηκε άφ΄ ένός μόν τά νόθα νήπια στό Ίδρυμα
«Σάμπα Μπανάτ», άφ΄ έτέρου δε τά όόμματα παιδιά στόν
οΐκο τυφλών «Ελ Νουρ» στήν Ίσμαηλία. Τους πρσέφερε
πλούσια δώρα αλλά κυρίως αγάπη και λόγους συμπαρη-
σάσεως. Τόν Σεβασμώτατο υπεδέχθησαν οι εργαζόμενοι
στά Ίδρύματα αλλά και ή Ύφυπουργος Παιδείας κ. Φάτμα
Μαχμούτ Άμπντελ Κεμίρ ή όποία τόνισε ότι ή πρστοβουλία
τού Μητροπολίτου «ύπήρξε ή άρχή ώστε πολλοί νά επισκέ-
πτονται τά Ίδρύματα αυτά».

Τήν ειδήση τήν διαβάσαμε στό «Φώς τής Άλεξάν-
δρειας» και τήν μεταφέρουμε ώς έχει για νά ένισχυόμεθα
και νά παραδειγματιζόμεθα όλοι.

Τό Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Ίεροψαλτών

Συνήλθε στό Βόλο στις 18 Νοεμβρίου 1995, ύστερα άπό
πρστοβουλία τής Ί. Μητροπόλεως Δημητριάδος και τής
Όμοσπονδίας Συλλόγων Ίεροψαλτών Έλλάδος (ΟΜ.Σ.Ι.Ε.),
τό Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο Ίεροψαλτών. Τό Α΄ Πανελλήνιο
Συνέδριο είχε επίσης συγκληθή στό Βόλο τό 1977. Στό Β΄
Συνέδριο συμμετείχαν άντιπρσσωποί άπό 40 τοπικούς Συλ-
λόγους Ίεροψαλτών, επί συνόλου 50, ό Σεβ. Μητροπολίτης
Θήρας κ. Παντελεΐμων, εκπρσσωπος τής Ί. Συνόδου, οι
Σεβ. Μητροπολίτες Σιδηροκάστρου κ. Ίωάννης, Δημητριά-
δος κ. Χριστόδουλος και Λήμνου κ. Ίερόθεος, οι γνωστοί
Δάσκαλοι τής Τέχνης κ.κ. Άθ. Καραμάνης, Χαρ. Ταλιαδώ-
ρος, Έμμ. Χατζημάρκος, και μεμονωμένοι Ίεροψάλτες άπό
τήν περιοχή Βόλου και άπό άλλου. Τό Συνέδριο χαίρετισαν
εκπρσσωποί Άρχών. Οι τρεις εισηγητές κ.κ. Εύ. Άνδρέου,
Έμμ. Χατζημάρκος και Ήλίας Γιουρούκος έθεσαν επί τάπη-
τος τά προβλήματα τής τάξεως, τά όποία έτυχον εύρέως
σχολιασμού άπό τούς συμμετέχοντες.

Άρχιμ. Μ. Φ.

Ο Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Του Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ¹

1. Ὁ πατέρας του

Ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου τὸ πλέον γνωστὸ πρόσωπο μᾶς εἶναι ἡ μητέρα του ἢ Ἀνθοῦσα. Ἀπὸ τὸν Παλλάδιο, ὅμως, ποὺ ἐχρημάτισε ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως καὶ πιστὸς μαθητὴς του καὶ ποὺ θεωρεῖται βασικὴ πηγὴ βιογραφικῆ τοῦ ἱ. Πατρός, πληροφοροῦμαστε ἐπιπροσθέτως, ὅτι ὁ πατέρας του ὑπῆρξε διαπρεπὴς στρατηλάτης τῆς Συρίας καὶ ὅτι γεννήθηκε μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀδελφή².

Ὁ πατέρας του ὀνομαζόταν Σεκουῖνδος καὶ καθὼς ἀναφέρει ὁ ἱ. Χρυσόστομος στὴν ἀρχὴ τῶν περὶ Ἱερωσύνης λόγων του, στὸ συγκινητικὸ ἐκεῖνο μονόλογο τῆς μητέρας του, πέθανε ἀμέσως μετὰ τὴ γέννησή του. Τὶς ὠδίνες τῆς γέννησής του διαδέχθηκε ὁ θάνατος τοῦ πατέρα του Σεκουῖνδου. Ἡ παρηγοριὰ δὲ τῆς μητέρας του Ἀνθοῦσας ἦταν ὁ ἴδιος μέσα στὸ βρεφικὸ λίκνο. Ἦταν ἡ ζωντανή, ἡ ἔμψυχη εἰκόνα τοῦ νεκροῦ συζύγου της.

«Τὰς γὰρ ὠδίνας τὰς ἐπὶ σοι διαδεξάμενος ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲν ὀρφανίαν, ἐμοὶ δὲ χηρείαν ἐπέστησεν ἄωρον καὶ τὰ τῆς χηρείας δεινά, ἃ μόναι αἱ παθοῦσαι δύναιτ' ἂν εἰδέναι καλῶς», ἔλεγε κλαίγοντας ἡ Ἀνθοῦσα στὸν Ἰωάννη. Καὶ προσθέτει: «ἔφερε δέ μοι παραμυθίαν οὐ μικρὰν τῶν δεινῶν ἐκείνων καὶ τὸ συνεχῶς τὴν σὴν ὄψιν ὄραν, καὶ εἰκόνα μοι τοῦ τελευτηκότου φυλάσσεσθαι ἔμψυχον, καὶ πρὸς ἐκείνον ἀπληκρῖβωμένην καλῶς»³.

2. Ἡ μητέρα του Ἀνθοῦσα

Ἔτσι ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ἔχοντας χάσει ἀπὸ βρέφους τὸν πατέρα του ἀνατράφηκε ἀπὸ μόνῃ τῇ μητέρα του Ἀνθοῦσα, ἡ ὁποία, ὅπως φαίνεται, ἐπέδρασε ὄχι λίγο στὴ διάπλαση τοῦ ὑπέροχου χαρακτήρα του.

Καθὼς ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ, ἡ μητέρα του Ἀνθοῦσα δὲν ἦταν τυχαῖος ἄνθρωπος. Ἦταν ἰσχυρή, δυναμικὴ προσωπικότητα. «Κάποτε, ἀναφέρει σὲ μιὰ πραγματεία του, —ἤμουν νέος ἀκόμη— θυμᾶμαι πῶς ὁ δάσκαλός μου, δηλαδὴ ὁ Λιβάνιος, ποὺ ἦταν ἀπ' ὅλους ὁ πιὸ φανατικὸς

εἰδωλόλατρης, ἐκδήλωσε τὸ θαυμασμό του παρουσίᾳ πολλῶν γιὰ τὴ μητέρα μου. Ρωτώντας, ὅπως συνήθιζε, ἐκείνους ποὺ κάθονταν κοντὰ του, ποιὸς ἤμουν ἐγὼ καὶ ποιανοῦ, ἔμαθε ἀπὸ μένα τὴν ἡλικία τῆς μητέρας μου καὶ πόσο καιρὸ ἦταν χήρα.

Ὅταν, λοιπόν, τοῦ εἶπα, ὅτι ἔγινε σαράντα ἐτῶν καὶ ἔχει εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἔχασε τὸν πατέρα μου, ἔμεινε κατάπληκτος καὶ μὲ δυνατὴ φωνὴ κοιτάζοντας τοὺς παρόντες εἶπε:

—Πῶ, πῶ! τί γυναῖκες ἔχουν οἱ χριστιανοί!»⁴.

Πράγματι ὁ ἱ. Χρυσόστομος πολλὰ ὄφειλε στὴ μητέρα του. Ἐκείνη μὲ τὸ γνήσιο χριστιανικὸ ἦθος τῆς ὑπῆρξε ἡ πρώτη παιδαγωγὸς του εἰς Χριστόν. «Ἡ ἀγωγή τῆς καρδίας του ἀνήκε στὴ μητέρα του»⁵. Φύση ζωερὴ βρέθηκε κατὰ τὴ νεότητά του ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς πειρασμούς. Ὁ ἴδιος ἐξομολογεῖται στοὺς περὶ Ἱερωσύνης λόγους του: «σύχναζα στὰ δικαστήρια καὶ ἀγαπούσα τὶς τέρψεις τοῦ θεάτρου»⁶.

3. Πειρασμοὶ

Ἄν ἀφήσουμε τὰ δικαστήρια καὶ ὅ,τι συνέβαινε ἐκεῖ καὶ ἔλθουμε στὰ θεάτρα, τὶς θεατρικὲς παραστάσεις τοῦ Δ' αἰώνα, θὰ δοῦμε ὅτι ἦσαν ἐπικίνδυνος πειρασμὸς γιὰ τὶς χριστιανικὲς ψυχὲς ποὺ ποθοῦσαν τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν τους. Ἀπὸ τὶς ὁμιλίαις τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλες σύγχρονές του ἱστορικῆς πηγῆς, πληροφοροῦμαστε ὅτι τὸ θέατρο ἀσκούσε ὀλέθρια ἐπίδραση στὴν κοινωνία.

Τὸ θέατρο τὴν ἐποχὴ τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου ἐκτὸς «ἀπὸ τὰς ἐξόχους τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐρυπίδου» περιελάμβανε στὸ ρεπερτοριό του καὶ ἔργα «χειρίστης ποιότητος, τὰ ὁποία ἐξέθετον μετὰ ὠμῆς φυσικότητος τὰ ἀνθρώπινα ἐλαττώματα. Πλέον ἀγαπητὴ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἦτο ἡ κωμωδία, διότι ἦτο προσιτὴ εἰς ὅλους, καὶ ἀπὸ τὰ εἶδη αὐτῆς ἐπευφημεῖτο περισσότερο ἢ παντομίμα, ὁ σατυρικὸς χορὸς, εἰς τὸν ὁποῖον συμμετεῖχον καὶ γυναῖκες. Ἐγελοιοποιοῦντο πάντες, ἀπὸ τοῦ μεθύοντος συζύγου μέχρι καὶ τῶν ἐπισκόπων, παριστάνοντο ἀκόλαστοι πράξεις καὶ ἐξεστομίζοντο φράσεις μὲ διαφοροῦμενον ἀνήθικον νόημα»⁷.

Ὁ ἴδιος ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἐλέγχει πολλές φορές σκληρὰ τὴ θεατρομανία τῶν συγχρόνων του κατηγορώντας τὸ θέατρο τῆς ἐποχῆς του. Τίποτε τὸ καλὸ δὲν ἔβλεπε στὴν τέχνη τῆς θυμέλης στὶς ἡμέρες του! «Ἐν θεάτρῳ, ἐκήρυττε, πάντα τὰ ἐναντία, γέλως, αἰσχρότης, πομπὴ διαβολικὴ, διάχυσις, ἀνάλωμα χρόνου καὶ δαπάνη ἡμερῶν περιττῆ, ἐπιθυμίας ἀτόπου κατασκευῆ, μοιχείας μελέτη, πορνείας γυμνάσιον, ἀκολασίας διδασκαλεῖον, προτροπὴ αἰσχρότητος, γέλως ὑπόθεσις, ἀσχημοσύνης παράδειγμα»⁸.

Σκληροί, ἀλλὰ ἀληθινοί, χαρακτηρισμοὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ κατεστημένου τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου, τὸ ὁποῖο σὲ μερικὲς περιπτώσεις, σύμφωνα μὲ ἀψευδεῖς πηγές, δὲν διέφερε σὲ τίποτε ἀπὸ τὸ ξεπεσμένο θέαμα, τὸ sex (πορνὸ) show τῶν ἡμερῶν μας. Γι' αὐτὸ ἐξέλλου καὶ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, ὅπως ὁ 62ος τῆς Ἑλβίρας (306) ὑπεχρέωνε τοὺς μίμους νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ ἐπάγγελμά τους μετὰ τὴ βάπτισή τους⁹.

Εἶχε, λοιπόν, ν' ἀντιμετωπίσει καὶ στὶς ἡμέρες τῆς ἐφηβείας καὶ τῆς νεότητός του σκληροὺς πειρασμοὺς καὶ ὁ ἱ. Πατὴρ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ρόλος τῆς μητέρας του στὴ διαμόρφωση τοῦ ἀδελφάντινου χαρακτήρα του δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος. Ὁρφάνος ἀπὸ πατέρα, κάτοχος μεγάλης περιουσίας, μὲ ἀριστοκρατικὴ καταγωγὴ καὶ παιδεία, ὁ Ἰωάννης ἔσωσε τὴν ἀγνότητά του χάρις στὸ ἄγρυπνο ἐνδιαφέρον τῆς ἀγίας μητέρας του¹⁰.

4. Ἡ ὑποχώρηση

Γι' αὐτὸ καὶ ἀργότερα, ὅταν ἀποφασίζη νὰ γίνῃ μοναχός, κάμπτεται ἀπὸ τὶς παρακλήσεις τῆς μητέρας του, ποὺ τόσο κοπίασε γιὰ τὴν πνευματικὴ του προκοπὴ, καὶ δὲν τὴν ἐγκαταλείπει μέχρι τὸ θάνατό της. Στους περὶ Ἱερωσύνης λόγους του περιγράφει μὲ τὰ ἐξῆς τὴ συγκινητικὴ σκηνὴ μὲ τὴ μητέρα του:

«Συνεχῶς παρακαλοῦσε (ὁ φίλος μου Βασίλειος) ν' ἀφήσῃ ὁ καθένας τὸ σπίτι του καὶ νὰ κατοικήσουμε οἱ δύο μαζί. Τελικὰ μὲ ἔπεισε καὶ ὅπου νὰ 'ταν θὰ τὸ πραγματοποιούσαμε.

»Ἐμένα ὁμως μ' ἐμπόδισαν τ' ἀδιάκοπα παρακάλια τῆς μητέρας μου νὰ τοῦ κάνω αὐτὴ τὴ χάρη... Διότι σὰν ἀντιλήφθηκε, ὅτι σκέπτομαι κάτι τέτοιο, μ' ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μ' ἔφερε στὸ δωμάτιό της. Ἀφοῦ κάθισε κοντά μου, ἐπᾶνω στὸ κρεβάτι, ἐκεῖ ποὺ μᾶς γέννησε, ἄφησε νὰ τρέξουν πηγές τὰ δάκρυα λέγοντας λόγια

ποὺ συγκινοῦσαν πρὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὰ δάκρυα. Νὰ περὶ τοῦ τέτοια θρηνολογοῦσε:

— Ἐγώ, παιδάκι μου, δὲν μπόρεσα νὰ χαρῶ γιὰ πολὺ τὸν πατέρα σου. Ἔτσι ἦταν θέλημα Θεοῦ! Διότι τὴ γέννησή σου τὴν διαδέχθηκε ὁ θάνατός του. Ἔτσι σ' ἐσένα ἔφερε τὴν ὀρφάνια καὶ σ' ἐμένα πρόωρη χηρεία καὶ τῆς χηρείας τὰ δεινά, ποὺ μόνο ὅσες τὰ δοκίμασαν εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ γνωρίζουν καλά.

»...Γιὰ ὅλα αὐτὰ μία χάρη σοῦ ζητῶ, νὰ μὴν ἐπιτρέψῃς νὰ χηρέψω δεύτερη φορὰ, μήτε νὰ ξανανάψῃ τὸ πένθος, ποὺ ἔχει πιά καταλαγιάσει. Περιμένε τὸ θάνατό μου· ποιὸς ξέρει, ὅστερα ἀπὸ λίγο μπορεῖ νὰ πεθάνω. Οἱ νέοι ἐλπίζουν νὰ φθάσουν σὲ βαθιὰ γεράματα, ἐνῶ ἐμεῖς οἱ γέροι τί ἄλλο νὰ περιμένουμε παρὰ τὸ θάνατο; Ὅταν, λοιπόν, μὲ παραδώσῃς στὴ γῆ καὶ μὲ ἀνακατέψῃς μὲ τοῦ πατέρα σου τὰ κόκκαλα, κάνε ταξίδια μακρυνὰ καὶ ταξίδεψε στὰ πέλαγα, ὅπου θὰ λαχταροῦσες. Τότε κανεῖς δὲν θὰ σ' ἐμποδίσει· τώρα ὁμως, ἐνὸςω ζοῦμε, κάνε ὑπομονὴ καὶ μείνε μαζί μας...»¹¹.

(Συνεχίζεται)

1. Εἰσήγησις στὴν Κληρικολαϊκὴ σύναξι τῆς 4ης Ἰουλίου 1995 στὴ Σκάλα Ἑρεσοῦ (Λέσβου) παρουσία καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου.

2. Παλλαδίου, Διάλογος περὶ βίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Βυζαντινὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήναι 1972 τ. Α' σ. 150.

3. Ἱ. Χρυσ., Περὶ Ἱερωσύνης, λόγ. Α' 363D, 364B, ΑΑΠ 6.

4. Ἱ. Χρυσ., Εἰς νεωτέραν χηρεύσασαν, 340Α, ΑΑΠ 8.

5. L. Meyer, S. J., Chrysostome, Maitre de perfection chretienne, Paris 1993, σ. 8.

6. Ἱ. Χρυσ., Περὶ Ἱερωσύνης, λόγ. Α', 363B, ΑΑΠ 6.

7. Κ. Κορνιτσέσκου, Ὁ ἀνθρωπισμὸς κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον, Θεσσαλονίκη 1971, σσ. 93, 94.

8. Ἱ. Χρυσ., Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμιλ. ΜΒ', ΑΑΠ 79, 228-9.

9. Κ. Κορνιτσέσκου, μνημ. ἔργ. σ. 94, ὑπ. 3.

10. L. Meyer, μνημ. ἔργ. σ. 8.

11. Ἱ. Χρυσ., Περὶ Ἱερωσύνης, λόγ. Α', 363C ἐξ., ΑΑΠ 6.

**ΤΡΙΑΛΟΓΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
(Τοῦ Π. Β. Πάσχου)**

- 1. ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
2. Η ΔΡΟΣΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
3. Ο ΓΑΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ**
μὲ κείμενα - κηρύγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητας.

Ο ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ «ΚΑΡΠΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ»*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Θ. ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθημερινὰ πληθαίνει ὁ λόγος καὶ ἡ συζήτηση γιὰ τὰ αἷτια καὶ τὶς ἀφορμὲς ποὺ ἡ οἰκογένεια, τὸ ζωντανὸ αὐτὸ κύτταρο, χάνει ἔδαφος σὰν θεσμὸς καὶ τὰ λεγόμενα ρήγματα ποὺ ἔχει ἀποκτήσει γίνονται πιὸ ἔντονα, μὲ ἀποτέλεσμα ἄσχημα καὶ ἀπρόβλεπτα.

Τὸ κακὸ γίνεται μεγαλύτερο καὶ μὲ τὴν σκέψη μόνο ὅτι, τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας μας φαίνεται δυσοίωνα, ἀφοῦ οἰκογένειες διαιρεμένες ἢ ραγισμένες δημιουργοῦν προβληματικὰ (τὶς περισσότερες φορὲς) ἄτομα, μακριὰ τῆς στενῆς οἰκογενειακῆς θαλωρῆς, μὲ ἀβέβαιο τὸ αὖριο. Παράλληλα ἡ ὑπαρξὴ παιδιῶν ἀπὸ οἰκογένειες διαζευγμένων γονιῶν συχνὰ αὐτὰ ἀκολουθοῦν δρόμους ἀνάρμοστους.

Ἐμεῖς, στὴν παρούσα εἰσήγηση θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ βροῦμε ἕναν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς δρόμους ποὺ ἡ οἰκογένεια θὰ βρεῖ τὴν χαμένη ταυτότητά της, θὰ ἀνασάνει ξανὰ γιὰ νὰ δημιουργήσει μίαν νέα ζωὴ. Μέσα ἀπὸ τὴ συζήτηση, «δεῦτε διαλεχθῶμεν λέγει Κύριος»¹, θὰ δοῦμε πῶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ συγκροτεῖ τὸν θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας² —κατὰ τὸν ἱερὸ ὕμνωδό—, μπορεῖ νὰ συγκροτήσει καὶ τὴν κατ' οἶκον ἐκκλησία³. Πῶς δηλαδή, ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος μπορεῖ πραγματικὰ νὰ γίνῃ ὁ συνδετικὸς κρίκος ποὺ θὰ ἐνώσει τὰ μέλη της, μὲ τὶς ὑπάρχουσες διαφορὲς τους καὶ τὰ ἀναπόφευκτα προβλήματα τους σ' ἕνα κοινόβιο ποὺ «ὅλα εἶναι κοινά: οἱ ψυχές, οἱ γνώμες καὶ ὅλα ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα τρέφεται καὶ φροντίζει τὸ σῶμα: κοινὸς εἶναι ὁ Θεός, κοινὴ ἡ προσφορὰ καὶ ἐπιδίωξη τῆς ἀρετῆς, κοινὴ ἡ σωτηρία, κοινοὶ οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες, κοινοὶ οἱ πόνοι, κοινοὶ οἱ στέφανοι, ἕνας εἶναι οἱ πολλοὶ καὶ ὁ ἕνας δὲν εἶναι μόνος ἀλλὰ μαζὶ μὲ τοὺς πολλοὺς»⁴. Ἰδανικὴ οἰκογένεια ποὺ «κρίση» ποτὲ δὲν θὰ χτυπήσει τὴν πόρτα της καὶ ποὺ ἔτσι τεχνουργεῖ τὴν ἐπόμενη γενιὰ καὶ τὴν ἐπόμενη ἡμέρα τοῦ τόπου μας.

Ἄς ξεκινήσουμε πιὸ οὐσιαστικὰ κάνοντας μίαν ἐλάχιστη ἀναφορὰ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ νὰ ποῦμε ὅτι κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ ἕνα πρόσωπο τῆς Παναγίας Τριάδας, ποὺ ἐμφανίζεται στὴν ἱστορία ποικιλοτρόπως (σὰν περιστέρι στὴν τοῦ Κυρίου Βάπτισις⁵, σὰν πύρινη γλώσσα τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς⁶

κ.ἄ.) καὶ ἔχει μείνει πλέον στὴν Ἐκκλησία ὡς τὴν δύναμη ποὺ τὴν συντηρεῖ.

Ἐκεῖνη (ἢ Ἐκκλησία) «προικοδοτεῖ» θὰ λέγαμε τὰ χαρίσματά Του σὲ κάθε νέο μέλος Της διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Ἱεροῦ Χρίσματος μετὰ τὴν Βάπτισή του. Λέγοντας δὲ καρπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀναφερόμαστε στὶς ἀρετὲς τοῦ ἀνθρώπου ὅταν αὐτὸς ἔχει Ἅγιο Πνεῦμα σὲ ἐνέργεια, ἀφοῦ ζεῖ βέβαια τὰ ὅσα ἡ Ἐκκλησία προσφέρει διὰ τῶν μυστηρίων Της.

Ὅταν ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ποτισμένη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τότε καρποφορεῖ ἔργα ἀγαθὰ. Μάλιστα ὁ τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος⁷ ἔκανε πιὸ συγκεκριμένο τὸν καρπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λέγοντας ὅτι εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ, ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία, ἡ χρηστότητα, ἡ ἀγαθοσύνη, ἡ πίστη, ἡ πραότητα καὶ ἡ ἐγκράτεια⁸.

Ἡ κλήση μας σήμερα σὰν «Σύναξη Γονέων» εἶναι γιὰ νὰ δοῦμε πῶς μίαν οἰκογένεια τοῦ 21οῦ αἰῶνα θὰ ἔχει τὸν καρπὸ τοῦ Πνεύματος καὶ μὲ ποιὲς προϋθέσεις θὰ μπορεῖ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι πιστεύει στὸν Χριστό, πράγμα ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς γονεῖς γιὰτὶ «κατὰ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ ἢ φιλόστοργη Πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸ προικίζει μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα ἐφόδια ποὺ θὰ τὸ κάμουν εὐτυχισμένο στὴν ζωὴ του. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἀσκοῦν μεγάλη ἐπίδραση πάνω στὴ ζωὴ του, ὅλα τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ χαρίσματα ἢ ἐλαττώματα τῶν γονιῶν του. Ἄν ἔχει τὴν εὐτυχία νὰ γεννηθεῖ ἀπὸ γονεῖς ἠθικά, πνευματικὰ καὶ σωματικὰ ὑγιεῖς, τότε σημαντικὸ μέρος τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ὑγείας του θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ αὐτὸν τὸν παράγοντα»⁹. Ἐτσι μὲ τὴν οἰκογένεια αὐτὴ θὰ ἔχει τεθεῖ ἕνα λιθαράκι στὸ τεράστιο οἰκοδόμημα ποὺ λέγεται Ἐκκλησία Χριστοῦ καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι θεμέλιο γερὸ τῆς κοινωνίας μας.

Πρῶτα λοιπὸν βλέπουμε τὴν ἀγάπη ποὺ εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ Νόμου¹⁰ καὶ ποὺ ἂν δὲν ὑπάρχει, τότε κάθε ἄλλη κουβέντα μένει στοχασμὸς ἀπλός. Ἡ διάλυση τῶν οἰκογενειῶν τὶς περισσότερες φορὲς ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἀγάπης πρῶτα μεταξὺ τῶν μελῶν της καὶ ποὺ γίνεται στὴν συνέχεια «ἀποδοκιμασία» καὶ αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου, πράξη ἐκκλησιαστικῆ ποὺ μὲ κοινὴ συναίνεση ὀρθώθηκε ἡ οἰκογένεια

νεια. Όταν αγαπήσει πραγματικά ο ένας τον άλλο μέσα την οικογένεια, τότε θα καταλάβουμε ότι τα λάθη του ενός μπορεί να είναι αἴριο και ἔργα του άλλου, γιατί εἴμαστε ἄνθρωποι και ὄχι ἄγγελοι (δυστυχῶς).

Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, θὰ ἔλεγα, νὰ δεῖξουμε ἀγάπη στὸν συνάνθρωπό μας πὺν ζοῦμε σὲ μιὰ κοινὴ στέγη. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ χρυσοστομικὸ παράδειγμα: «τὸ μὲν πέλαγος ὅσο μεγάλο καὶ ἂν εἶναι ἔχει ὄριο. Ἡ ἀγάπη ὁμως τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀπεριόριστη»¹¹, ἀμέτρητη εἶναι ἡ ἀγάπη Του. Ἐδῶ ἄς εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν σκέψεών μας. Ἀφοῦ ὁ Ἰδιος εἶναι ἀγάπη¹², αὐτὴν τὴν ἀγάπη χαρίζει σ' ὄλους ἀνεξαίρετως. Τὴν ἴδια ἀγάπη πρέπει νὰ δεῖχνουμε πρῶτα στὸ ἄμεσο περιβάλλον μας, στὸ σπίτι μας, τὴν στιγμή πὺν γνωρίζουμε καλὰ ὅτι «ἡ ἀγάπη ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε τὸ κίνητρον καὶ τὸ ὄπλον τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ ἀγάπη ἐδημιούργησε τὸν κόσμον,... ἔπλασε τοὺς ἄνθρώπους,... δὲν ἔπαυσε νὰ φροντίζει δι' αὐτούς... ὑπέμεινε τὴν προδοσίαν τοῦ μαθητοῦ...»¹³. Πραγματικὰ ἂν ὁ «ῦμνος τῆς ἀγάπης» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου¹⁴ (πὺν δὲν εἶναι τῆς παρούσας νὰ δοῦμε) γίνονταν ῦμνος κάθε οἰκογένειας ξεχωριστῆς τότε θὰ λιγότευαν τὰ λόγια καὶ θὰ μιλοῦσαν τὰ ἔργα. Ἐμεῖς τὸ μόνο πὺν θὰ ὑπογραμμίσουμε εἶναι πὺς ἡ ἀγάπη πάντα ὑπομένει. Ἐδῶ εἶναι τὸ κλειδὶ τῆς ἐπιτυχίας. Μὲ ὑπομονὴ θὰ καταφέρουμε τὸ ποθοῦμενο, θὰ ἀφήσουμε τὸν ἐγωισμό μας καὶ θὰ μπορέσουμε νὰ ἀναγνωρίσουμε μὲ ἀγάπη τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου, τὰ δικαιώματά του γιὰ ἐλευθερία λόγων καὶ ἔργων καὶ θὰ τὸν ἀγαπήσουμε σὰν τὸν ἑαυτὸ μας¹⁵. Διορθώσεις ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή δὲν γίνονται.

Ὑστερα προχωρᾶμε στὸ ἐπόμενο βῆμα μιᾶς οἰκογένειας πὺν ἔχει ἀγάπη πραγματικὴ: ἡ χαρὰ, πὺν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀγαθὴ συνείδηση τοῦ κάθε οἰκογενειακοῦ μέλους ὅτι οἱ πράξεις του ἔχουν σὰν βάση τὴν ἀγάπη, χωρὶς νὰ μειώνει ἢ νὰ βλάπτει τὰ ὑπόλοιπα μέλη της. Βρισκόμενοι σὲ κατάσταση οὐσιαστικῆς χαρᾶς οἱ γονεῖς καὶ τὰ παιδιά ἀποδεικνύουν ὅτι ζοῦν τὸ μήνυμα τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου, ζοῦν αὐθεντικὰ μέσα στὴν Ἐκκλησία Του, ἀκοῦν τὶς διδασχές Της. Τότε σίγουρα θὰ ἔχουν ἀκούσει γιὰ τὴν θλίψη τῶν Μαθητῶν Του τὴν Μεγάλη Παρασκευὴ καὶ θὰ μάθαιναν ὅτι ὑπάρχει καὶ τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ «αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς παρη-

γορεῖ καὶ νὰ μᾶς στηρίζει, ὅταν βρισκόμαστε σὲ θλιβερὲς καὶ ἀπογοητευτικὲς καταστάσεις, παρόμοιες πρὸς ἐκεῖνες πὺν ἔζησαν οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τὴν Μεγάλη Παρασκευὴ. Ὅταν ὄλες οἱ ἐλπιδες μᾶς φαίνονται ἐκμηδενισμένες, τότε ἀκριβῶς μποροῦμε νὰ ἔχουμε τὴν παρήγορη ἐμπειρία, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ζεῖ»¹⁶. Ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὴν διάθεση τὴν προσωπικὴ μας καὶ τὴν κοινωνικὴ μας, ἀρκεῖ νὰ τὸ ἐπιδιώξουμε.

Ἡ Κυριακὴ συμβουλή «πάντοτε χαίρετε»¹⁷, εἶναι ὁ ἄριστος τρόπος ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων μας ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναγνώριση ὅτι ἔχουμε τακτοποιημένα τὰ πράγματα στὸν ψυχολογικό μας κόσμον, ἀπομακρυσμένοι βέβαια ἀπὸ κάθε μορφή ἀναισθησίας. Τὸ νὰ εἶναι κάποιος χριστιανὸς δὲν σημαίνει ὅτι θὰ εἶναι καὶ «χαζοχαρούμενος», τότε μάλιστα δημιουργεῖ ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις. Ἐπειδὴ ὁμως «τὴν χαρὰ σας (μας) δὲν θὰ σᾶς (μᾶς) τὴν πάρει κανένας»¹⁸ γι' αὐτὸ ἄς τὴν ζήσουμε ἀπὸ τὸ σήμερον. Μὴν ἀφήνουμε σὰν οἰκογένεια νὰ μᾶς κλέβουν τὴν χαρὰ μας γιὰ τὶς θεῖες εὐεργεσίες τὸ ἄγχος, οἱ μέριμνες καὶ οἱ ἀπογοητευτικὲς τάσεις καὶ ἀντιλήψεις πὺν μᾶς πολιορκοῦν. Ἀντίθετα, οἱ χαρούμενοι ἄνθρωποι τὸ δείχνουν στὸ πρόσωπό τους, στὸ χαμόγέλό τους, τὸ φανερόνουν συνεχῶς. Ἡ ἀρχὴ γίνεται ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ ἔστια.

(Συνεχίζεται)

* Εἰσήγηση στὶς «Σχολὲς Γονέων» πὺν λειτουργοῦν στοὺς Ἱ. Ναοὺς Ἀγίων Κων/νου καὶ Ἐλένης Ἄνω Λιοσίων (28 Νοεμβρίου 1994) καὶ Ἀποστ. Πέτρου - Παύλου Κηφισίας (1η Φεβρουαρίου 1995) τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς.

1. Ἦσ. α' 18.
2. Στιχηρὸ Ἑσπερινοῦ Κυριακῆς Πεντηκοστῆς
3. Ρωμ. ιστ' 4, Κολοσ. δ' 15.
4. Μέγας Βασίλειος ΕΠΕ 31,1381.
5. Ματθ. γ' 16, Λουκ. γ' 22 καὶ Μάρκ. α' 10.
6. Πράξ. β' 3.
7. Ρωμ. ια' 13.
8. Γαλ. ε' 22 καὶ 23.
9. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τῆς Ἱ. Μητρο. Καισαριανῆς, 1992.
10. Ρωμ. ιγ' 10.
11. Ἰωάννης Χρυσόστομος Migne 49,335.
12. Α' Ἰωάν. δ' 8.
13. Περιοδικὸ «ΑΓΙΑ ΦΩΤΕΙΝΗ» τ. 73, Ἀπρίλιος 1991.
14. Α' Κορ. ιγ' 2 καὶ 4-7.
15. Ματθ. ιθ' 19.
16. Καθ. Εὐ. Θεοδώρου «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» τ. 7-8/1-15 Ἀπριλίου 1984.
17. Α' Θεσ. ε' 16.
18. Βλ. Ἰωάν. ιστ' 24.

Οι κυβερνήσεις τής Ευρωπαϊκής Ένωσης μπροστά στο πρόβλημα τών αιρέσεων και τής παραθρησκείας

4. Αποφάσεις Γερμανικών Δικαστηρίων*

Τού π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Τὰ τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα τὸ 1992 ἔχουμε στὴ Γερμανία βασικὲς ἀποφάσεις ἀνωτάτων δικαστηρίων, πὸ ἀναφέρονται στὴ δραστηριότητα τῶν ὀνομαζομένων «θρησκείων τῆς νεότητος» ἢ «αιρέσεων τῆς νεότητος» καὶ στὸ καθῆκον τῆς Πολιτείας νὰ προστατέψει τοὺς πολίτες ἀπὸ τοὺς κινδύνους πὸ ἀπειλοῦν συνταγματικὰ κατοχυρωμένα ἔννομα ἀγαθὰ, εἴτε ἀτομικά, εἴτε γενικώτερα.

Στὴ συνέχεια θὰ ἀναφερθοῦμε σ' αὐτὲς τὶς ἀποφάσεις, πὸ ἔχουν γενικώτερη σημασία καὶ θὰ παραθέσουμε βασικὰ ἀποσπάσματα τους.

α) Γκουρού Μαχαρίσι ἐναντίον τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης

Ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνηση τῆς Γερμανίας ἐξέδωσε στὶς 10.7.1978 ἓνα κείμενο, μὲ τίτλο «Informationen des Bundesministers für Jugend, Familie und Gesundheit». Αὐτὸ τὸ κείμενο ἀναφέρεται στὶς λεγόμενες «θρησκείες τῆς νεότητος» ἢ «αιρέσεις τῆς νεότητος» καὶ προειδοποιεῖ τοὺς πολίτες καὶ ιδιαίτερα τοὺς νέους γιὰ τοὺς κινδύνους πὸ προέρχονται ἀπὸ τὴν ἔνταξη σ' αὐτὲς τὶς ομάδες. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγει καὶ τὸν «Υπερβατικὸ Διαλογισμό» τοῦ γκουρού Μαχαρίσι Μαχὲς Γιόγκι.

Ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἄρχισε ἡ ὀργάνωση τοῦ γκουρού Μαχαρίσι, στὴ Γερμανία, δικαστικούς ἀγῶνες τὸ ἔτος 1980. Χρειάστηκαν δέκα χρόνια, ὥσπου ἡ ὑπόθεση νὰ περάσει ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς δικαιοσύνης καὶ νὰ ἔχουμε μὴ τελικὴ ἀπόφαση τοῦ «Ὁμοσπονδιακοῦ Διοικητικοῦ Δικαστηρίου» (Bundesverwaltungsgericht, BVerwG G 7 C 287, τῆς 23ης Μαΐου 1989).

Στὴν ἀπόφαση μνημονεύεται ἡ θέση πὸ ἐκτίθεται στὴν «Ἐκθεση» πὸ ὑποβλήθηκε στὶς 2 Δεκεμβρίου 1979 πρὸς τὴν «Ἐπιτροπὴ Αἰτημάτων» τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης τῆς Γερμανίας:

«Ὅπως προκύπτει ἀπὸ αὐτὴ τὴν Ἐκθεση, ἡ ἐναγομένη (ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνηση) βλέπει τοὺς κινδύνους πὸ προέρχονται ἀπὸ τὴν κίνηση τοῦ Ὑπερβατικοῦ Διαλογισμοῦ (ΥΔ), πρὸ παντὸς στὸ ὅτι σὲ ἀσταθῆ ἄτομα ἢ σὲ ἀνθρώπους πὸ βρίσκονται σὲ κρίση καὶ συνεπῶς ιδιαίτερα σὲ νέους ἀνθρώπους, σὲ ἐπὶ μέρος περιπτώσεις, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ βαρεῖες ψυχικὲς διαταρα-

χές. Ὅπως θὰ ἀναφερθεῖ αὐτὸ ὁ φόβος εἶναι θεμελιωμένος, ἔτσι ὥστε ἡ ἐναγομένη νὰ δικαιούται νὰ προβεῖ σὲ δημόσια προειδοποίηση γιὰ τοὺς ἀνάλογους κινδύνους ἐναντίον τῆς ὑγείας.

»Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς κίνησης τοῦ ΥΔ ὡς «ψυχο-αίρεση» —τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ ὡς «ψυχο-ομάδα»— δὲν μπορεῖ νὰ προσβληθεῖ νομικά».

»Μὲ τὸν ὄρο «ψυχο-αιρέσεις» ἢ «ψυχο-ομάδες», ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνηση κατανοεῖ μὴ ὑπο-ομάδα τῶν κινήσεων, πὸ χαρακτηρίζονται «θρησκείες τῆς νεότητος» ἢ «αιρέσεις τῆς νεότητος», ἢ ὅποια μὲ μὴ ἀνοικτὴ ὀργανωτικὴ δομὴ, πὸ χαρακτηρίζεται μὲ τὴν προσφορὰ μαθημάτων, σεμιναρίων καὶ μορφῶν ἐντατικῆς ἐκγυμνάσεως μὲ ἡμιθεραπευτικούς σκοπούς.

»Ἡ ἐναγομένη δικαιούται περαιτέρω νὰ κάνει τὴ δήλωση ὅτι ὁ ΥΔ θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει σὲ ψυχικὲς βλάβες ἢ σὲ διατάραξη τῆς προσωπικότητος. Τὸ Ἐφετεῖο, ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς δήλωσης τῆς κατηγορουμένης, πὸ σχηματίζει τὸν βασικὸ πυρῆνα τῆς προειδοποίησής της γιὰ τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὸν ΥΔ, πρόβαλλε ἀποδείξεις καὶ ἀπεφάνθη:

»Μὲ βάση τὸ ἀποδεικτικὸ ὑλικὸ εἶναι βέβαιο, ὅτι ἡ ἀσκηση τοῦ ΥΔ ἢ ἡ δραστηριοποίηση στὴν κίνηση τοῦ ΥΔ ὡς «τρόπος ζωῆς» μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει αἰτία ψυχώσεων. Ἡ ἐκκρηξη τῆς ἀρρώστιας προϋποθέτει ἀνάλογη προδιάθεση (τὰ ὀνομαζόμενα εὐθραυστα ἄτομα).

»Καὶ οἱ τρεῖς ἐμπειρογνώμονες πὸ κατέθεσαν ὑποθέτουν ὅτι ὁ ΥΔ εἶναι ἐπικίνδυνος γιὰ ἀνθρώπους μὲ Ἐγῶ - δομὲς ἀσταθεῖς. Καὶ οἱ μάρτυρες ἀναφέρθηκαν σὲ πολλὲς ἐπὶ μέρος περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες ἐμφανίστηκε περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο ψυχικὸς ἐκτροχιασμός.

»Ἡ διαφορὰ ἀπόψεων στὶς διάφορες γνωμοδοτήσεις ἀνεφέροντο μόνον στὴ συχνότητα (Signifikante Korrelation) τῶν ψυχικῶν βλαβῶν πὸ παρουσιάσθηκαν, ὄχι ὁμως στὸν ὑφιστάμενο κίνδυνο καθ' ἑαυτοῦ.

»Ἡ κατάσταση πὸ διαπιστώθηκε ἀπὸ τὸ Ἐφετεῖο δικαιώνει τὴν ἀμφισβητούμενη δήλωση τοῦ ἐναγομένου. Ὁ ΥΔ θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει σὲ ψυχικὲς βλάβες ἢ σὲ καταστροφή τῆς προσωπικότητος. Αὐτὸ ἰσχύει ἐπίσης ἀναφορικὰ μὲ τὸν ὄρο

«καταστροφή της προσωπικότητας», επειδή ψυχώσεις, μετά την έκρηξή τους, μπορούν να οδηγήσουν μέχρι την ανεπανόρθωτη ολοκληρωτική διάλυση της προσωπικότητας».

Σύμφωνα με την απόφαση του Ἀνωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, στην οποία αναφερόμαστε (23.5.1989), ὁ «Ὑπερβατικός Διαλογισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἀδηγήσει τοὺς ὁπαδοὺς μέσω διαλογιστικῶν τεχνικῶν (δῆθεν τεχνικῶν χαλάρωσης) σ' ἓνα φαινομενικὸ κόσμο, ἐλεύθερο ἀπὸ πόνο καὶ προβλήματα». Πρόκειται συνεπῶς γιὰ θρησκεία ἢ κοσμοθεωρία. Σύμφωνα με τὸ ἀρθρ. 4, παρ. 1 καὶ 2 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος ἡ ἐλευθερία τῆς κάθε θρησκείας ἢ κοσμοθεωρίας εἶναι κατοχυρωμένη.

Μήπως ὁμως αὐτὸ σημαίνει πὼς ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀσχοληθεῖ μετὰ τὴ διδασχὴ ἢ μετὰ τὶς πρακτικὲς τῆς κοσμοθεωρίας αὐτῆς ἢ γενικῶς τῶν ὁμάδων, ποὺ ὀνομάζονται στὴ Γερμανία «θρησκείες τῆς νεότητος» ἢ «αἰρέσεις τῆς νεότητος»; Μήπως μιὰ τέτοια ἐνασχόληση προσκρούει στὸ ἀρθρὸ 4 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος;

Στὴν ἀπόφαση τοῦ BVerwG G 7 C 287/23.5.1989 ἀναφέρεται:

«Ἡ προστασία τοῦ ἐνάγοντος ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὰ ἀρθρὰ 4, 140 τοῦ Συντάγματος δὲν σημαίνει ὅτι ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὰ Πολιτικὰ ὄργανα κάθε δυνατότητα ἐκφράσεως θέσεως, γιὰ τὴν κίνηση τοῦ ὙΔ. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐκφράσεως τῆς πολιτικῆς ἀπόψεως, ἀποτελεῖ πρωταρχικὸ συνταγματικὸ δικαίωμα τῆς Κυβέρνησης. Ὡς ἐκ τούτου δικαιούται ἡ Πολιτεία νὰ ἐκφράσει ἀποψη στὰ πλαίσια τοῦ χώρου δραστηριότητος καὶ ἀποστολῆς τῆς γιὰ ὅλα τὰ σπουδαῖα θέματα. Στὶς ἀρμοδιότητες, μάλιστα δὲ στὰ καθήκοντα, τῆς Κυβέρνησης ἀνήκει ἡ υποχρέωση νὰ διαφωτίσει καὶ νὰ ἀπευθύνει καὶ σκόπιμες προειδοποιήσεις.

«Κατὰ τὴν ἐκπλήρωση αὐτῶν τῶν γενικῶν καθηκόντων πληροφόρησης, ἡ Πολιτεία ὀφείλει νὰ σεβασθεῖ τὶς βασικὲς νομικὲς ἀρχὲς τῆς οὐδετερότητας καὶ τῆς ἰσοτιμίας. Οἱ ἐκφράσεις τῆς ὀφείλουν νὰ ἀνταποκρίνονται στὶς ἀρχὲς τῆς Πολιτείας, νὰ δρᾷ ἐν ὄψει τῶν σχέσεων ποὺ ἐπικρατοῦν, νὰ μὴ ὑπερβαίνει τὸ ἀναγκαῖο μέτρο καὶ νὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ».

Βασικὸ λοιπὸν συνταγματικὸ δικαίωμα τῆς Κυβέρνησης εἶναι νὰ ἐκφράζει ἀποψη γιὰ ὅλα τὰ βασικὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς πολῖτες καὶ σὲ περίπτωσι κάποιου ἀναφερομένου κινδύνου ἔχει υποχρέωση νὰ διαφωτίζει τὸ κοινὸ καὶ νὰ τὸ προειδοποιεῖ γιὰ κάθε κίνδυνο, στὰ πλαίσια βέβαια ποὺ τῆς ἐπιτρέπουν οἱ νομικὲς Ἀρχὲς ποὺ διέπουν τὴν λειτουργία τῆς.

Γιὰ νὰ ἐκτελέσει αὐτὸ τὸ συνταγματικὸ καθήκον ἡ Κυβέρνηση πρέπει νὰ ἐρευνᾷ, νὰ παρατηρεῖ τὸ ὅλο «σκηνικὸ» καὶ νὰ ἐπισημαίνει ἐγκαιρὰ τοὺς τυχόν κινδύνους. Ἡ ἴδια ἀπόφασι ἀναφέρει:

«Στὰ συνταγματικὰ κατοχυρωμένα καθήκοντα τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης, ὡς ὄργανου τῆς Κρατικῆς Διοικήσεως, ἀνήκει ἡ συνεχὴς παρατήρησι τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, ἢ κατὰ τὸ δυνατόν γρήγορη καὶ ἀκριβὴς ἀντίληψι ἐμφανιζομένων προβλημάτων, τῶν δυνατοτήτων γιὰ τὴν παρεμπόδιση ἢ ἐξουδετέρωσι τῶν προβλημάτων καὶ ἡ λήψι τῶν ἀπαιτούμενων μέτρων καὶ μάλιστα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν ὑπάρχει σχετικὸς νόμος ἢ ὄχι.

«Αὐτὴ ἡ δραστηριότητα τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης, νὰ παρατηρεῖ, νὰ προνοεῖ καὶ νὰ κατευθύνει, γίνεται συχνὰ ἀντικείμενο ἐπερωτήσεων στὴ Γερμανικὴ Ὁμοσπονδιακὴ Βουλὴ, μετὰ τὶς ὁποῖες οἱ βουλευτὲς προμηθεύονται τὶς ἀπαραίτητες πληροφορίες γιὰ τὴν ἀσκήσι τῆς ἀποστολῆς τους, ἰδιαίτερα προκειμένου νὰ ἀσκήσουν τὸ καθήκον ἐλέγχου.

«Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία τῆς Βουλῆς διεξάγεται δημόσια, ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνησι, μετὰ τὴν ἀπάντησι ποὺ δίδει σ' αὐτὲς τὶς ἐπερωτήσεις, λογοδοτεῖ ὄχι μόνο στὸ Κοινοβούλιο, ἀλλὰ καὶ στὸ λαό, γιὰ τὸ πὼς ἐκτιμᾷ τὴν κάθε κατάστασι καὶ μετὰ ποῖο τρόπο σκέπτεται νὰ ἀντιδράσει.

«Ἀνεξάρτητα ἀπὸ αὐτὸ, μπορεῖ νὰ στραφεῖ καὶ ἡ ἴδια ἄμεσα στὸ κοινὸ καὶ νὰ ἐκθέσει τὶς γνώσεις τῆς καὶ τὶς προθέσεις τῆς. Αὐτὴ ἡ δραστηριότητα θεμελιώνεται ἐπίσης στὴν ἀνέκφρασι, ἀλλὰ προσδιορισμένη ἀπὸ τὴ λειτουργία τῆς ἀρμοδιότητος γιὰ κοινοφελὲς ἔργο.

«Τὸ Ὁμοσπονδιακὸ Διοικητικὸ Δικαστήριον ἀπεφάνθη ἐπανειλημμένα... ὅτι ἓνας βασικὸς σκοπὸς τῆς Κυβερνητικῆς δραστηριότητος εἶναι ἡ πολιτικὴ καὶ τὰ μέτρα τῆς Κυβέρνησης, ἢ δημόσια ἔκθεσι καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν προτάσεων λύσεων, ὥστε νὰ διατηρεῖ ζωντανὴ τὴν ἀπαραίτητη γιὰ τὴ δημοκρατικὴ κοινωνία συναίνεσι ἀνάμεσα στὴν Πολιτεία καὶ στοὺς πολῖτες.

«Αὐτὸ τὸ καθήκον καλεῖται νὰ ἐκπληρώσει ἡ Κυβέρνησι ὅταν ὀρισμένα κοινωνικὰ φαινόμενα (καὶ σ' αὐτὰ ἀναφέρεται καὶ ἡ δραστηριότητα τῶν ὁμάδων, τῶν ὀνομαζομένων "θρησκείων τῆς νεότητος" ἢ "αἰρέσεων τῆς νεότητος") συζητοῦνται ζωηρὰ στὴν κοινὴ γνώμη καὶ παρακολουθοῦνται μετὰ ἐνδιαφέρον. Τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ κοινὸ, κάτω ἀπὸ τέτοιες προϋποθέσεις, μπορεῖ νὰ περιμένει νὰ πληροφορηθεῖ ἄμεσα γιὰ τὶς γνώσεις καὶ τὶς προθέσεις τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης».

Στή συνέχεια ή ίδια απόφαση υπογραμμίζει ότι: «Η εκπλήρωση αυτής της ανάγκης πληροφόρησης του κοινού περιλαμβάνει και τη δυνατότητα συστάσεων και προειδοποιήσεων. Γιατί και τέτοιες δηλώσεις της Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης αποτελούν άμεση έκφραση της ευθύνης για τὸ κοινό καλὸ καὶ συμπεριλαμβάνονται στὴν ἀρμοδιότητα πληροφόρησης καὶ διαφώτισης της κοινῆς γνώμης. Δημόσιες προειδοποιήσεις της Πολιτείας πρὸ ὑφισταμένης καταστάσεως κινδύνου αποτελοῦν καὶ καθ' ἑαυτὲς δραστικὰ μέσα ἀντιμετώπισεως τῶν κινδύνων πού ἐπισημαίνονται καὶ συντελοῦν ταυτόχρονα στὴν προστασία τῶν προειδοποιουμένων πολιτῶν».

Ἡ Πολιτεία, λοιπόν, σύμφωνα με τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου, ἔχει καθήκον νὰ παρατηρεῖ τίς κοινωνικὲς ἐξελίξεις, νὰ ἐπισημαίνει τυχόν προβλήματα καὶ νὰ συντελεῖ στὴν ἐξουδετέρωσή τους. Αὐτὸ ἀποτελεῖ κοινωφελὲς καθήκον της Κυβέρνησης καὶ έκφραση συναίσθησης ευθύνης γιὰ τοὺς πολίτες.

Τὸ νὰ ἀναπτύξει ἡ Πολιτεία τέτοιου εἶδους δραστηριότητα καὶ ἀναφορικὰ με τοὺς κινδύνους πού προέρχονται ἀπὸ τίς ποικίλες «αἰρέσεις της νεότητος», ἰσχύει ἀκόμη κι ἂν πρόκειται νὰ περιοριστοῦν δικαιώματα τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος, ὅπως εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἴδια ἀπόφαση ἀναφέρει:

«Ἐπειδὴ ἡ ἀρμοδιότητα της Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης γιὰ δημόσιες προειδοποιήσεις προκύπτει ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Σύνταγμα, δὲν ἀπαιτεῖται καθιέρωση νομοθετικοῦ πλαισίου αὐτῆς της ἀρμοδιότητας. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἀναφορικὰ με τὴν παραβίαση τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων ἀπὸ μέρος τῶν ομάδων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ δραστηριότητα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν Όμοσπονδιακὴ Κυβέρνηση ὡς ἐπικίνδυνη γιὰ τὸ κοινό. Γιατί τέτοιου εἶδους ἐπεμβάσεις σὲ θεμελιώδη δικαιώματα, συνδέονται ἀναγκαστικὰ με δημόσιες προειδοποιήσεις της Όμοσπονδιακής Κυβέρνησης καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο καλύπτονται ἀπὸ τὴν συνταγματικὰ κατοχυρωμένη ἀρμοδιότητά της νὰ κάνει δηλώσεις. Τὰ ὅρια της ἐπιτρεπτῆς ἐπέμβασης σὲ θεμελιώδη δικαιώματα προσδιορίζονται ἐπίσης ἄμεσα, σύμφωνα με τὸ συνταγματικὸ δίκαιο.

»Ἡ Πολιτεία, σὲ περίπτωση ἀρνητικῶν δηλώσεων γιὰ ἐπὶ μέρος πρόσωπα —στὰ πλαίσια πού ἐπιτρέπονται τέτοιες δηλώσεις ἀπὸ τὰ προσβαλλόμενα θεμελιώδη δικαιώματα— ὀφείλει νὰ διατηρεῖ πάντοτε τὴν βασικὴ ἀρχὴ πού δίνει τὸ μέτρο καὶ περιορίζει τὴν ἐπεμβατικὴ ἐξουσία της, τὴν ἀναλογικότητα».

Ἡ Πολιτεία δὲν καταπιάνεται με τέτοια θέματα ἂν δὲν ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος· ἡ δράση της ἐπιβάλλεται ἀπὸ συγκεκριμένες καταστάσεις πού πρέπει νὰ ἀναλογοῦν στὸν βαθμὸ τοῦ κινδύνου πού ἐμφανίζεται. Ἐπειδὴ δὲ οἱ καταστάσεις καὶ οἱ κίνδυνοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιοριστοῦν ἐκ τῶν προτέρων, γι' αὐτὸ καὶ ἡ δραστηριότης της Πολιτείας πρὸς ἀντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων δὲν δύναται νὰ ρυθμιστεῖ ἐκ τῶν προτέρων νομοθετικὰ. Σύμφωνα με τὴν ἴδια ἀπόφαση «μία εἰδικὴ νομοθετικὴ ρύθμιση δὲν εἶναι στὴν πράξη δυνατὴ, λόγω της πολυμορφίας τῶν πιθανῶν περιπτώσεων ἐπέμβασης καὶ δράσης».

Ἡ ἐλευθερία της θρησκείας δὲν εἶναι ἀπεριόριστη. Κατὰ τὸ Ἀνώτατο Γερμανικὸ Δικαστήριον «Ἡ ἐλευθερία της ὁμολογίας βρῖσκει τὰ ὅριά της ἐκεῖ πού ἡ ἄσκηση αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ δικαιώματος μέσω τῶν φορέων τῶν βασικῶν δικαιωμάτων ἀγγίζει τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ δικαίωμα της ζωῆς καὶ της σωματικῆς ἀκεραιότητος ἄλλων προσώπων.

»Σύμφωνα με τὸ ἄρθρο 1, παράγραφο 1, φράση 1 τοῦ Συντάγματος ἡ εἰσαγγελία ὑποχρεοῦται νὰ σεβαστεῖ καὶ νὰ υπερασπιστεῖ τὴν ἀξιοπρέπεια τῶν ἀνθρώπων.

»Σχετικὰ με τὸ βασικὸ δικαίωμα της υγείας καὶ της σωματικῆς ἀκεραιότητος, ἡ Πολιτεία ὑποχρεοῦται ἐπίσης, ὄχι μόνο νὰ ἀπέχει ἀπὸ παραβιάσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς νὰ προστατεύει τοὺς πολίτες της ἀπὸ βλάβες πού προέρχονται ἀπὸ ἄλλους (BVerfGE 77, 170, 381).

»Ὡς ἱκανὰ καὶ ἀπαιτούμενα μέτρα προστασίας (πέρα ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἐπιτρεπόμενα μέσα προστασίας πού προβλέπονται ἀπὸ τὴν ἐννομη τάξη) δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ προειδοποιήσεις ἀπὸ μέρος της Πολιτείας.

»Ὡς ἐκ τούτου τὸ Σύνταγμα, ἐπιτρέπει κατ' ἀρχὴν στὴν Πολιτεία, ὅπως ἀπεφάνθη καὶ τὸ Ἐφετεῖο, παρὰ τίς ἀνεπιφύλακτες συνταγματικὲς ἐγγυήσεις τοῦ ἄρθρου 4, νὰ προειδοποιεῖ, γιὰ νὰ προστατεύσει τὰ ἀναφερόμενα στὸ ἄρθρο 1, παρ. 1 καὶ ἄρθρο 2, παράγρ. 2 τοῦ Συντάγματος ἔννομα ἀγαθὰ πρὸ τῶν κινδύνων, πού προέρχονται ἀπὸ τὴ δραστηριότητα μιᾶς θρησκευτικῆς ἢ κοσμοθεωρητικῆς κοινότητας. Ἡ συνταγματικὰ κατοχυρωμένη νόμιμη προστασία τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν τρίτων περιορίζει ταυτόχρονα —καὶ πρὸ παντὸς— τὴν προστασία της τιμῆς της ἐν λόγω κοινότητας καὶ τῶν ὁπαδῶν της πού παρέχεται σύμφωνα με τὸ ἄρθρο 2, παράγρ. 1, σὲ συσχετισμὸ με τὸ ἄρθρο 1, παράγρ. 1 τοῦ Συντάγματος».

(Συνεχίζεται)

Πόλεις καὶ μνήμες

Ποιμαντικὴ ἐνεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν πόλεων*

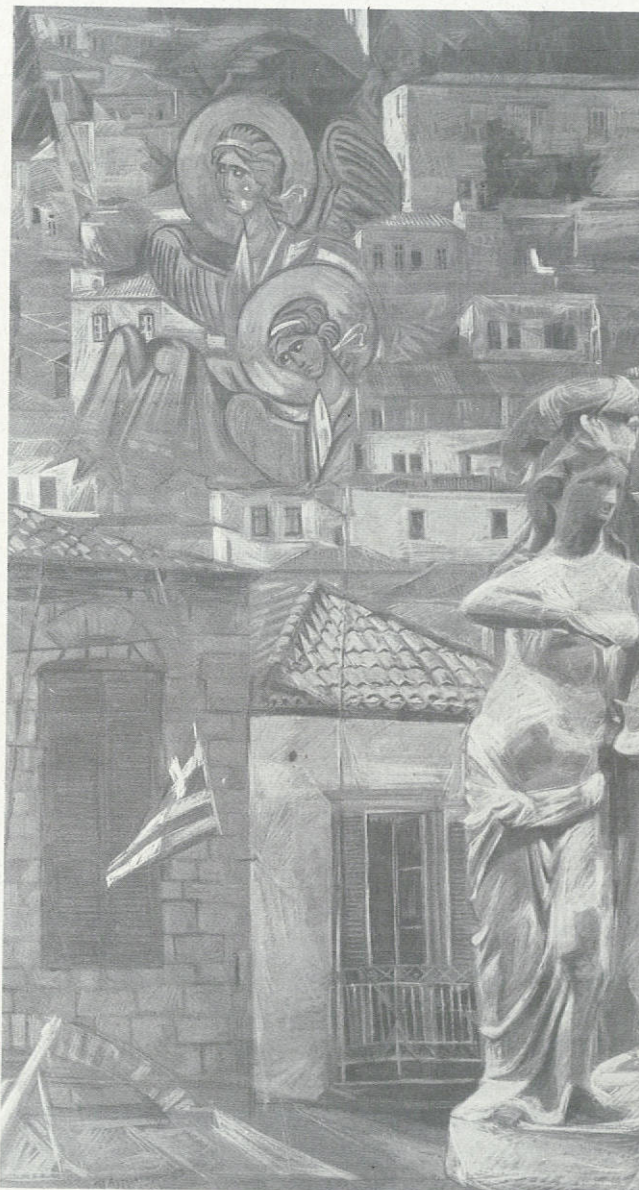
Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Βιώσαι τὸ ἀπολωλὸς καὶ τὸ ξεχασμένο ὡς προσωπικὴ ἱστορία τῆς σωτηρίας

Ἄν μία ἀπὸ τὶς λειτουργίες τῆς *Ποιμαντικῆς* εἶναι ἡ *ἐνεργοποίηση τῆς μνήμης* τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦταν ὀρθὴ ἡ ἐνέργεια ἐκεῖνη ποὺ θὰ ἐπιχειροῦσε ἡ ἐνεργοποίηση αὐτῆ νὰ γινόταν πρὸς τὴν κατεύθυνση διατηρήσεως τῆς μνήμης τῶν πιστῶν στὸ χωρο-χρονικὸ τους περιβάλλον πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς συνειδητοποίησης τοῦ ποῦ ζοῦν τώρα, ἀλλὰ καὶ πῶς ἦταν αὐτὸς ὁ τόπος σὲ παλαιότερες ἐποχές. Αὐτό, βέβαια, μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ ποικίλες πρακτικὲς ποὺ κύριος στόχος τους θὰ ἦταν ἡ ἐπανέυρεση τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο στὴ συνάφειά του μὲ τοὺς ἄλλους, γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο στὴν ἀρχὴ τῆς εἰσηγήσεώς μας.

Ἡ σύγχρονη ὀπτικοακουστικὴ τεχνολογία τῶν πολυμέσων μπορεῖ πολλὰ νὰ προσφέρει. Ἀσκήσεις ἐπὶ χάρτου ἀλλὰ καὶ περίπατοι ἐπὶ τόπου καὶ ξεναγήσεις θὰ ἦσαν τρόποι μαθητείας καὶ σπουδῆς αὐτῆς τῆς ἐνότητος⁷. Ὅπως δῆποτε οἱ τρόποι ποὺ θὰ χρησιμοποιήσουμε θὰ πρέπει νὰ λάβουν ὑπόψη τὶς σύγχρονες παιδαγωγικὲς ἀρχὲς καὶ μεθόδους προσεγγίζοντας ἐξατομικευμένα τὶς διάφορες κατηγορίες πληθυσμοῦ σὶς ὁποῖες θ' ἀπευθύνονται ἀλλὰ καὶ τὶς παραστάσεις ποὺ ἔχουν οἱ συγκεκριμένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι⁸.

Ἄν, βέβαια, ἡ μνήμη καὶ ἡ γνώση ποὺ θὰ προσφεροθεῖ πληροφορήσουν κατὰ σωστὸ ἱστορικὸ τρόπο τὸν σύγχρονο πιστό, ἐν τούτοις σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐνέργειας δὲν εἶναι νὰ παταχθοῦν ἡ λήθη καὶ ἡ ἄγνοια ὡς γνωστικὰ - γνωσιολογικὰ μεγέθη, ἀλλὰ νὰ ἐντάξουν τὸν πιστὸ σ' αὐτὸ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας, ὡς ἱστορίας τῆς σωτηρίας καὶ νὰ τὸν ἐνσωματώσουν «σὲ μέρη καὶ ἱστορίες ποὺ ταξιδεύουν μέσα στὸ χρόνο μὲ μιὰ διάσταση μεταφυσικὴ»⁹.

Μελαγίας Ἀγγελοπούλου, «Υδρα», λάδι, 85X135 ἐκατ. 1983.

Ἄν, παίρνοντας γιὰ παράδειγμα τὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, ἐπιχειροῦσαμε νὰ διαγράψουμε

τὴν ἀρχαία, τὴ ρωμαϊκὴ, τὴν πρωτοχριστιανικὴ, τὴ βυζαντινὴ, τὴν τουρκοκρατούμενη, τὴ νεότερη καὶ τὴ σύγχρονη Ἀθήνα θὰ κάναμε ἓνα ἔργο πολὺ χρήσιμο καὶ πολλαπλὰ ὠφέλιμο. Θὰ ἦταν μία καλὴ ἀρχή¹⁰. Πιὸ σημαντικό ὅμως θὰ ἦταν νὰ δοῦμε πῶς δένονται τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, πῶς πατάει τὸ ἓνα πάνω στὸ ἄλλο καὶ πῶς μπορούμε «*νὰ γνωρίσουμε τὴ μοῖρα μας — κατὰ πῶς λέει κι ὁ ποιητὴς — στροφογυρίζοντας μέσα σὲ σπασμένες πέτρες τρεῖς ἢ ἕξι χιλιάδες χρόνια*» (Γ. Σεφέρης), κι ἀκόμα ν' ἀναγνωρίσουμε πῶς «*σταθερὰ τὰ παμπάλαια πράγματα μέσ' στὰ τωρινά μας ἐπιβιοῦν*» (Ὁ Ἑλύτης).

Τότε, χωρὶς φαντασιώσεις ἢ ψευδαισθήσεις ἢ παραισθήσεις βαδίζοντας στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας θὰ συναντᾶς ἀρχαίους φιλοσόφους, τὸν Ἀπόστολο Παῦλο στὴν Πνύκα παρῆα μὲ τὸν Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη καὶ τὴ Δάμαρη, μάρτυρες καὶ ἀπολογητὲς, τὸν Βασίλειο καὶ τὸ Γρηγόριο φοιτητὲς στὴν Ἀθήνα, τὸ κλείσιμο τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν καὶ τὰ ἐγκαίνιά τους ὡς χριστιανικῶν, βυζαντινοὺς πρίγκηπες καὶ πριγκίπισσες, φράγκους καὶ καταλανούς, τούρκους κατακτητὲς καὶ νεομάρτυρες, τὴν Ὁσία Φιλοθέη μὲ τὶς μοναχές της, τὸν Μιχαὴλ Μπακνανᾶ, ἀγωνιστὲς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης κληρικούς καὶ λαϊκούς, ξένους περιηγητὲς, πολιτικούς καὶ θρησκευτικούς ταγούς, τὸν Ἅγιο Νεκτᾶριο ὡς διευθυντὴ τῆς Ριζαρείου καὶ ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ θὰ νιώθεις ὅτι σὲ καλωσορίζουν καὶ σὲ συνοδεύουν ὅταν πηγαίνεις στὴ δουλειά σου, ὅταν ἐπιστρέφεις στὸ σπίτι σου, ὅταν βγαίνεις νὰ ψυχαγωγηθεῖς ἢ νὰ προσκυνήσεις στὰ προσκυνήματα τὰ ἐγκατασπαρμένα στὴν Ἀττικὴ γῆ, ἔστω καὶ καμμένη ἀπὸ τὶς τελευταῖες πυρκαγιὲς τοῦ Ἰουλίου¹¹.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι νὰ μὴ δημιουργήσουμε «*πολιτιστικὰ πάρκα*» ξεχωρισμένα σὲ ἱστορικὲς περιόδους, «*σὰν κάτι νεκρὸ, ἐξωτερικὸ ποὺ παραβλέπει κάθε παρεμβολὴ τοῦ σύγχρονου κόσμου*»¹². Ἀσφαλῶς καὶ δὲν θὰ ἀποκλείσουμε τὴν ἀναζήτησι συγκεκκριμένων δρομολογιῶν γιὰ καλύτερη γνωριμία μαζί τους¹³. Ἦδη τὸ ἔχουμε σημειώσει. Χαιρετίζουμε μάλιστα μὲ καλὴ διάθεσι ὅλες τὶς προσπάθειες ποὺ γίνονται καὶ ἀπὸ ἄλλους φορεῖς γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ παρελθόντος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς γύρω περιοχῆς εἴτε μὲ ἐκδοσι χαρτῶν, εἴτε ὁδηγῶν εἴτε μὲ ἔργα ποὺ περιορίζουν τὴν κυκλοφορία τῶν αὐτοκινήτων καὶ ἐνθαρρύνουν τοὺς πεζόδρομους κ.λπ.

Ὅτιδήποτε γίνεται πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση μπορεῖ ν' ἀποτελέσει σημεῖο στήριξης καὶ τῶν δικῶν μας προσπαθειῶν γιὰ τὴν ποιμαντικὴ ἐνεργοποίηση τῶν μνημῶν μιᾶς πόλεως ἢ τῆς μνήμης τῶν πόλεων. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐπιδιώκει μία «*μουσειακὴ*» ἀντίληψη τῆς χρήσεως τῶν χώρων ἀκόμα καὶ προκειμένου περὶ ἐκκλησιῶν ποὺ θὰ θεωροῦνται ὡς τόποι ἐπισκέψεως καὶ μόνο. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ ὑπῆρχε περιθώριο νὰ λεχθοῦν πολλὰ καθὼς καὶ γιὰ τοὺς κινδύνους ἐνὸς τουρισμοῦ ἀσέβαστου τόσο γιὰ τὸ παρὸν ὅσο καὶ γιὰ τὸ παρελθὸν — γιὰτὶ ὄχι καὶ γιὰ τὸ μέλλον — αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ἀντίθετα ἢ ἀντίληψη ἐνὸς τουρισμοῦ ὑπὸ τὴν ὀπτικὴ τῶν θεραπευτικῶν τοῦ ἀποτελεσμάτων μᾶς βρῖσκει πρόθυμος νὰ τὸν υἰοθετήσουμε (*θεραπευτικὸς τουρισμός*).

Ἡ ἁγία Φιλοθέη μετὰ τῆς συνοδείας τῆς ἐν τῇ Ἱ. μονῇ τῆς Ἁγίας Ἀνδρέας Παιτησίων.
Τοιχογραφία ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ὑπὸ Φωτῆς Κόνδραξ.

Δημήτρη Φερούση, *Φιλοθέη Μπενιζέλου, Ἡ Ἀθηنيώτισσα Κυρά*, Ἀθήνα, ἐκδ. «Ἀστήρ», 1982, σ. 203.

Ἐν τούτοις ἐκεῖνο στὸ ὁποῖο θὰ σκοπεύει μία ποιμαντικὴ πρακτικὴ τῆς ἐνεργοποίησης τῶν μνημῶν μιᾶς πόλεως θὰ εἶναι ἡ ἐνότητα καὶ ὄχι ἡ ἀπομόνωση, τὸ ὅλο καὶ ὄχι τὸ ἀπόσπασμα, τὸ σύνολο καὶ ὄχι τὰ χίλια κομματάκια. Κι ὅταν τὰ μαζέψεις καὶ τὰ ἔχεις μπροστά σου αὐτὰ τὰ χί-

λια κομματάκια, άτάκτως έριμμένα, «χάρμα μαζι και σπαραγμός» (Μιλτιάδης Μαλακάσης) να προσπαθήσεις να τους δώσεις μορφή, ένα σχήμα να σχηματίσεις ένα πρόσωπο στο όποιο θα καθρεφτιζόσαι ώστε έστω και «έν έσόπτρω» (πρβλ. Α' Κορινθίους ιγ' 12) να μαντεύεις αυτή την ιστορία, στην όποία έγγραφεσαι και συ και γράφεις τη δική σου ιστορία, την ιστορία της σωτηρίας σου, μιάς και έντάσσεσαι ποιμαντικά στη μία ποιμήνη υπό τον ένα Ποιμένα, τον Καλόν (Ιωάννου ι' 16,11). Όπως άλλωστε είναι γνωστό τοίς πάσι, στόχος της «Ποιμαντικής, ως μαθήματος της θεολογικής έπιστήμης και ιδιαίτερα του κλάδου της Πρακτικής Θεολογίας είναι να έρευνά, να διδάσκει και να εφαρμόζει μετ' έπιστήμης και τέχνης, ως θεωρία και πράξη, την ενεργοποίηση όλων των δυνάμεων της Έκκλησίας — και έν προκειμένω των μνημών μιάς πόλης και της μνήμης των πόλεων — για τη σωτηρία του ανθρώπου και του κόσμου»¹⁴.

7. Βλ. ανάλογες προτάσεις μου που άφορούσαν την αναβάθμιση των όρεινών όγκων Αθήνας - Αττικής στο άρθρο «Τά θεμέλιά μου στα βουνά» («Ό Έφημεριος» 1-15 Ιανουαρίου 1995, σ. 16-18).

8. Ό κ. Δημήτρης Μιχαλόπουλος, διευθυντής του Μουσείου της Πόλεως των Αθηνών έπισημαίνει κάποιες δυσκολίες ως προς την άποτελεσματικότητα των μέσων σε σχέση με τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις αυτών που θα δεχθούν τά μηνύματα. «Ός ποίο σημείο π.χ. θα παρουσιάσει κανείς την εξέλιξη και το νόημα της νεοκλασικής άρχιτεκτονικής σε ανθρώπους που ζούν μέσα σε τοιμέντα και σκουπίδια; Βάσει ποίων συγγενών εικόνων θα γίνει — ή ύποτυπώδης έστω — άνασύνθεση και παρουσίαση των ειδυλλιακών τοπίων της άρχαίας και μεσαιωνικής Αθήνας σε παιδιά, στη συνείδηση των όποιων ή φύση δέν άποτελεί στοιχείο της καθημερινής ζωής;» (βλ. άρθρο του, «Η ταυτότητα του έθνους», στο «Βήμα της Κυριακής», Νέες Έποχές, στίς 2 Ιουλίου 1995).

9. Αυτό καταφέρει στη ζωγραφική της ή Πελαγία Άγγελοπούλου. Μάς δίνει μία ιδέα γι' αυτό το συνεχές και διαχρονικό και τό καθιστά όρατό. Βλ. για παράδειγμα τον πίνακά της «Υδρα» που δημοσιεύουμε από την πρώτη της έκθεση 7 έως 21 Νοεμβρίου 1983 στην «Galerie Ζυγός» (περ. «Ζυγός», Ιούλιος - Αύγουστος 1983, σ. 43-45).

10. Μιά τέτοια άποτύπωση έχει γίνει στον *Ιστορικό Χάρτη της Αθήνας (Ακρόπολη - Πλάκα - Ιστορικό κέντρο)* από τό Ταμείο άρχαιολογικών πόρων και άπαλλοτριώσεων του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα 1989. Είχε προηγηθεί ή *Αθήνα, πολιτιστική πρωτεύουσα της Εύρώπης 1985* (Χάρτης πολιτιστικών έκδηλώσεων) από τό τότε Υπουργείο Πολιτισμού και Έπισημών.

11. Έδώ θα είχε κανείς άπειρα πράγματα να ύποση-

μειώσει. Άρκομαι προς στιγμήν να παραθέσω μικρό άπόσπασμα από άρθρο του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη, «Αί Αθήναι ως Άνατολική πόλις», που μου τό θύμισε ό έκλεκτός συνεργάτης μου στο Πανεπιστήμιο κ. Θανάσης Παπαθανασίου δ.Θ. και νομικός. «Ήσθάνθη κρυφήν χαράν», όπως γράφει και ό κύρ Άλέξανδρος σ' ένα σημείο, γιατί με τά ίδια συναισθήματα και τίς ίδιες σκέψεις περιδιαβάζω την πόλη μου και έπιθυμώ με τον ίδιο τρόπο και οι άλλοι να την περπατήσουν. «Όλίγον παραπάνω είναι τ' Άναφιώτικα... Έκει έπιφαίνονται ένίοτε δύο λαμπράι όπτασίαι. Η μία φορεί πενιχρόν χιτώνα, και άναβεβλημένον έπί των ώμων τό ίμάτιον. Κρατεί βακτηρίαν. Γαλλιαίος, έπίρρινος, άναφαλαντίας, και άρπαγείς έως τρίτου ούρανού. Η άλλη φορεί φαλόδιον ύφασμένον με έρυθρούς σταυρούς, έπιτραχήλιον κεντητόν με άγγελούδια, και ώμοφόριον από μαλλίον προβάτου. Εύθύρην, βαθυπώνων, σεβάσμιος, έξήρθη ποτέ μέχρι της άνω ιεραρχίας και περιέγραψε τάς τάξεις των Άγγέλων. Άμφότερα αι όπτασίαι είναι ύψηλαί, επιβάλλουσαι, μεγαλοπρεπέις. Η πρώτη όνομάζεται Παύλος, ή δευτέρα Διονύσιος». (Άπαντα, τόμος πέμπτος, Αθήνα, έκδ. «Δόμος», 1988, σ. 269-272, τό παράθεμα από τη σ. 272' πρώτη δημοσίευση τό 1896). Για τά «φαντάσματα» μιάς πόλης, πρβλ. τη διήγηση της Άμαλίας Μεγαπάνου, «Λατώ, ή έτέρα» στο περ. «ή λέξη» τεύχος 127, Μάιος - Ιούνιος 95, σ. 296-297 (άφιέρωμα: Ταξίδια στην Ελλάδα).

12. Ένάτια σε κάτι τέτοιο γράφει και ή Άρτεμις Λεοντή σε άρθρο της στο «Βήμα της Κυριακής», Νέες Έποχές, στίς 23 Ιουλίου 1995, «Τό σύνδρομο της περικύκλωσης: ή οικοδόμηση της σύγχρονης Ελλάδας μέσα από τά τοπία της».

13. Βλ. για παράδειγμα τά βιβλία των: Ιωάννας Φωκά - Πάνου Βαλαβάνη, *Περίπατοι στην Αθήνα και την Αττική*, Αθήνα, έκδ. «Κέδρος», 1995 και Βασιλείου Πετράκου, *Μαραθών, Άρχαιολογικός Όδηγός*, Αθήναι, Βιβλιοθήκη της έν Αθήναις Άρχαιολογικής Έταιρείας: Αριθμ. Έκδ. 146, 1995, 198 σ., 108 εικόνες.

14. Α. Μ. Σταυροπούλου, *Ποιμαντική της καθημερινής ζωής*, Αθήνα 1992, σ. 8.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Η Άποστολική Διακονία της Έκκλησίας της Ελλάδος με τό ειδικό ιεραποστολικό περιοδικό «Πάντα τά Έθνη»:

- *πληροφορεί ύπεύθυνα για τό ιεραποστολικό έργο που άσκει σήμερα ή Όρθόδοξη Έκκλησία,*
- *περιγράφει τό περιβάλλον στο όποίο άσκειται ή ιεραποστολή,*
- *τονίζει την άναγκαιότητα για μία ούσιαστική ιεραποστολική μαρτυρία σ' όλο τον κόσμο.*

Όσοι έπιθυμούν να έγγραφούν συνδρομητές άς άπευθυνθούν στη διεύθυνση: Άποστολική Διακονία, περιοδικό «Πάντα τά Έθνη». Ιωάν. Γενναδίου 14 — 115 21 Αθήνα. Τηλ. 723.8203. Έτήσια συνδρομή 500 δρχ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΣΑΦΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ*

Του Παύλου Μοναχού Λαυριώτου

Ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Ἀρχεῖον τῆς ἀδελφότητος

Ἡ βιβλιοθήκη τῶν Ἰωασαφαίων ἦταν μία ἀπὸ τὶς πρὸ πλούσιες καὶ ἐνημερωμένες στὸ Ἅγιον Ὄρος. Περιελάμβανε περὶ τοὺς 93 χειρογράφους κώδικες, πολλές καὶ ἐνδιαφέρουσες ἐκδόσεις παλαιῦτων καὶ σημαντικὸ ἀριθμὸ νεωτέρων ἐκδόσεων. Στὴν ὀργάνωση καὶ στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς βιβλιοθήκης μεγάλως συνέλαβε ὁ Ἱερομ. Ἰωάσαφ, μέλος τῆς ἀδελφότητος.

Οἱ κώδικες τῆς Καλύβης, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες τοῦ Κυριακοῦ καὶ τῶν Καλυβῶν τῆς Ἱ. Σκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων κατεγράφησαν σὲ Κατάλογο ὁ ὁποῖος συντάχθηκε ὑπὸ τοῦ Εὐλόγιου Κουρίλα Λαυριώτου, Μητροπολίτου Κορυθαίας καὶ ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην πρ. Λεοντουπόλεως Σωφρόνιο (Εὐστρατιάδῃ¹⁸). Γιὰ τὴν σύνταξη καὶ ἐκδοση τοῦ Καταλόγου αὐτοῦ ἀπαφαισιστικὴ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ καὶ ἡ συνδρομὴ τῆς ἀδελφότητος τῶν Ἰωασαφαίων.

Οἱ ἀνευρεθέντες κώδικες καὶ τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἰωασαφαίων μεταφέρθηκαν στὴ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἀδελφοῦ αὐτῆς.

Σημαντικῆς ἀξίας εἶναι καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἀδελφότητος. Περιέχει τὴν ἀλληλογραφία αὐτῆς μετὰ τὴν Ἱ. Κοινότητα Ἁγ. Ὄρους, τὴν Ἱ. Μ. Μεγίστης Λαύρας, ἄλλες ἀγιορειτικῆς Μονές, τὸν Πατριάρχη Ἰωακείμ τὸν Γ', μετὰ πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ λοιποὺς ὀργανισμοὺς τῆς ἐλληνικοῦ κράτους, διάφορα γράμματα καὶ σημειώματα σχετικὰ μετὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δραστηριότητα τῆς ἀδελφότητος.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἐπιστολὲς τοῦ Προηγούμενου Χρυσοστόμου Λαυριώτου, ὁ ὁποῖος διετέλεσε σχολάρχης τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Κοινότητος καὶ Ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς στὴν Ἱ. Κοινότητα. Στὸ ἀρχεῖο τῆς ἀδελφότητος βρέθηκε καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ὑποτακτικοῦ τοῦ Προηγ. Χρυσοστόμου, Μοναχοῦ Κοσμᾶ Λαυριώτου, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴ στυγερὴ δολοφονία τοῦ Γέροντός του καὶ στὴν ὁποία, μετὰξὺ ἄλλων, σημειώνει:

«...Ἐπρεπε τὸ Ἅγιον Ὄρος νὰ εἶναι πηγὴ καὶ ἡ ἐστία τῶν ἀρετῶν καὶ γραμμάτων. Μὴ παραξενεύεσθε μετὰ τὴν λέξιν γραμμάτων, διότι χωρὶς νὰ ἀναπτυχθῇ ὁ νοῦς καὶ νὰ καλλιεργηθῇ δεόντως ὁ ἀγρὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βλαστήσωσιν εἰς δάση ἀμαθίας τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν, καὶ ἂν βλαστήσωσι δὲν καρποφοροῦσι ὑπὸ τῶν προλήψεων... Ὡστε κακὴν ἀντίληψιν ἔχουσιν οἱ Μοναχοὶ ὅτι τὰ γράμματα ἀντίκεινται εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν»¹⁹. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καταγράφει τὸ μορφωτικὸ καὶ πνευματικὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς.

Στενὲς σχέσεις διατηροῦσε ἡ ἀδελφότητα μετὰ τὸν λόγιον Λαυριώτη Προηγούμενον Εὐλόγιον Κουρίλα. Στὸ ἀρχεῖο αὐτῆς βρέθηκαν μερικῆς ἐπιστολὲς τοῦ δευτέρου. Μεταξὺ αὐτῶν μία ἰδιόγραφος ἐκθεσίς του, ὡς Πρωτεπιστάτου, περὶ τῆς ἐν τῷ Πρωτάτῳ γενομένης ὑποδοχῆς τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτη Ἡρακλείας Φιλάρετο (Βαφειδῆ) ἐξαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ποὺ μετείχαν στὸ Πανορθόδοξον συνέδριον τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου τὸ ἔτος 1930.

Ἡ ἀγιογραφία τῶν Ἰωασαφαίων

Ἡ ἀδελφότητα τῶν Ἰωασαφαίων ἔγινε γνωστὴ στὸν πολὺ κόσμον γιὰ τὶς εἰκόνες ποὺ κατασκευάσθησαν μετὰ ἐπιμέλεια καὶ τέχνη στὸ ἐργαστήριό της.

Τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἀδελφότητος στὸ ἔργο τῆς κατασκευῆς τῶν εἰκόνων ἔγιναν ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ της, Γέροντα Ἰωάσαφ. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ τεχνοτροπία ποὺ ἀκολουθοῦσε παρεξέκλινε ἀπὸ τὴν βυζαντινὴ τέχνη καὶ παράδοση. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὶς εἰκόνες τοῦ ἰδίου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἓνα ἔγγραφο τοῦ Πατριάρχη Ἰωακείμ Γ', τὸ ὁποῖον ἀναφέρει:

«Ὁσιώτατε ἐν Μοναχοῖς κ. Ἰωάσαφ Καισαρεῦ Ζωγράφε ἐν ἀγίῳ Ὄρει, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητόν, χάρις εἴη τῇ ὀσιότητί σου καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Εὐκαίρως ἀναγγειλαντες τὴν λῆψιν τῶν σταλεισῶν ἀγίων εἰκόνων προαγόμεθα ἤδη δηλῶσαι τὸ ἐξαγόμενον τῶν ἐπὶ τῆς τέχνης αὐτῶν παρατηρήσεων ἡμῶν, ὅπερ οὐχὶ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 379 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

εύαρεστον αποβαίνει. Παραλείποντες ίνα εισέλθωμεν εΐς τούς διέποντας την ώραίαν ταύτην τέχνην κανόνας και την ιστορίαν αΐτης όπως ταΐτα προσαρμόσωμεν τās παρατηρήσεις ήμών σημειούμεν μόνον ότι καθά παρατηρούμεν ή δλη γραφή τών εΐκόνων κατά τε τούς χαρακτηήρας, τās γραμμās και τόν χρωματισμόν και την ένδυμασίαν άφίσταται πολύ τής άγιογραφικής, ήτις καλλιεργηθείσα έν τη καθ' ήμās άγία Έκκλησία και μάάλιστα έν άγίω Όρει... αποκλείει δέ προς την ρωσικήν παράστασιν, την άλλην σχολή έν τώ χρόνω ου πάνν έπαινετώς μάλλον άκολουθήσασαν. Έντεϋθεν συμβαίνει ώστε, επί παραδείγματι, τὸ κατεσλήκως(;) και ρυτιδῶδες περιγραπτέον, πρόσωπον τοϋ άγίου Νικολάου και τοϋ Τιμίου Προδρόμου παρίσταται ως πρόσωπον εύπαρίου και εύειδοϋς νεανίου, ώσει έν τη ποιήσει, τή δια λόγου ζωγραφική, περιγράφεται ὄρος φαλακρόν ως εύανθής λειμών. Τās παρατηρήσεις ταΐτας έπιφέρουμεν μετά λύπης τοσοϋτο μάλλον καθόσον ήλπίζετο ή όσιότης σου, ὁ μόνος νϋν έν άγίω Όρει διακρινόμενος άγιογράφος, ουδέποτε ήθελες άποφασίσει ίνα άποστής ουδέ κατ' έλάχιστον τοϋ παρ' ήμίν παραδεγμένου τύπου και άποκλήνης άσπαζόμενος έτερον ξένον άζήλωτον, άλλ' ότι τουναντίον ήθελες άγωνισθή ίνα ύποστηρίξης τοϋτον δια τών έργων τής τέχνης. Όθεν προτρεπόμεθα και παραγγέλλομεν συντόνως όπως παραιτησάμενος τής έφέσεως τοϋ τὰ ξενικά έν τοίς τοιοϋτοίς μιμείσθαι έπανέλθεις εΐς την καλλιέργειαν και άνάπτυξιν τοϋ παρ' ήμίν τύπου, τοϋ μάλλον άγιοπρεποϋς και πραγματικού ύπερ οϋ και ήμείς Θεοϋ εύδοκοϋντος προτιθέμεθα εΐς προσεχείς αΐσιωτέρας ήμέρας προνοήσαι και δοϋναι την προσήκουσα ώθησιν. Η δέ τοϋ Θεοϋ χάρις και τὸ άπειρον έλεος εΐη μεθ' αΐτης»²⁰.

Με την πάροδο τοϋ χρόνου, οί άγιογράφοι Ίωασαφαίοι τελειοποιήθηκαν στην άγιογραφία, ένῶ παράλληλα τὰ έργα τους ήσαν πιὸ κοντὰ και σύμφωνα με την βυζαντινή παράδοση. Τὸ κυρίως άγιογραφικὸ έργο συντελέσθηκε μετά την έγκατάσταση τής άδελφότητος στη Σκήτη τών Καυσοκαλυβίων. Έκει δημιουργήθηκε ένα άνετο εργαστήριον από τὸ ὁποῖο έξήλθε μεγάλος αριθμὸς εΐκόνων, διαφόρων μεγεθῶν και διαστάσεων.

Ό Προηγ. Εϋλόγιος Κουρίλας ὁ Λαυριώτης, έγγραψε ότι οί άγιογράφοι Ίωασαφαίοι δημιούργησαν με τὸ έργο τους σχολή, για την ὁποία παρατηρούσε τὰ έξής:

«...Εΐναι ή μόνη σχολή, ήτις άντιγράφουσα άρχαία σχέδια βυζαντινοϋ ρυθμοϋ ή μεταλλάττουσα ταΐτα συμφώνως προς τὰ τελειότερα πρότυπα τής έν Εϋρώπη άναγεννηθείσης τέχνης, διασώζει σήμερα τον γνησιώτερον άγιογραφικόν τύπον τής Όρθοδόξου Έκκλησίας τής Άνατολής ὅστις άφίσταται έξ ίσου τοϋ τε βαρέος και αϋστηροϋ βυζαντινοϋ ως και τοϋ νεωτέρου τοϋ κόσμου»²¹.

Άγιογραφικά έργα τών Ίωασαφαίων στάλθηκαν σέ πολλά μέρη τοϋ κόσμου. Ένδεικτικά άναφέρουμε ότι εΐκόνες τής άδελφότητος εΐχαν σταλεί στη Μόσχα, Πετροϋπολι, Όδησό, Κίεβο, Μαντζουρία, Σόφια, Κων/πολη, Τραπεζοϋντα, Ίωάννινα, Άθήνα, επίσης σέ πολλές πόλεις τής Εϋρώπης, Άφρικής, Άμερικής και Αϋστραλίας. Τέλος, ὁ Πατριάρχης Γ' μετά την έπάνοδο αϋτοϋ στον Οικουμενικὸ θρόνο έκανε μερικές παραγγελίες εΐκόνων στους Ίωασαφαίους, τις ὁποίες έτοποθέτησε στα Πατριαρχεία ή σέ εκκλησίες τής Πόλεως.

Στη Μονή τής Μεγίστης Λαύρας ύπάρχουν εΐκόνες τών Ίωασαφαίων, ὅπως παράσταση τής Θεοτόκου με τόν άγιο Άθανάσιο στην εΐσοδο τής Μονής, ή εΐκόνα τής Παναγίας τής Κουκουζελίσσης και τοϋ Χριστοϋ στη Λιτή τής Μονής. Επίσης οί εΐκόνες τοϋ Τέμπλου, πλὴν τοϋ Κυρίου και τής Παναγίας, εΐναι έργον τοϋ τέλους τοϋ περασμένου αΐωνος από μοναχοϋς τής άδελφότητος αΐτης. Από μιὰ δέ πρόχειρη έπιγραφή που σώζεται στην έσωτερική πλευρά τοϋ άριστεροϋ πεσσοϋ τοϋ Καθλικοϋ, συνάγεται ότι μετά τὸ φοβερό σεισμὸ τοϋ 1905, έγιναν μερικές φθορές στις τοιχογραφίες τοϋ ναοϋ και κλήθηκαν στην Μονή μέλη τής άδελφότητος οί ὁποιοί έκαναν μερικές έπιδιορθώσεις. Εΐκόνες τών Ίωασαφαίων ύπάρχουν και σέ άλλα άγιορειτικά σκηνώματα.

«Οί ὀρώμενοι πίνακες, γράφει ὁ Σωφρόνιος Εϋστρατιάδης, έν τή Καλύβη έμαρτύρουν έργασίαν πολυμερεστάτην και ύπερθαύμαστον' οί έξεληθόντες τής Καλύβης και περικοσμοϋντες ήδη ναοϋς και άνάκτορα αυτοκρατόρων και βασιλέων, πατριαρχῶν και άρχιερέων οΐκήματα, οΐκους χριστιανῶν και χριστιανικά καταγώγια, ήριθμημένοι και καταγεγραμμένοι έν δυσι κώδιξι τής Καλύβης (αριθ. 86, 87) έξέπληττον' από τοϋ 1859 μέχρι τοϋ 1911 έξήλθον τής ιεράς Καλύβης 5159 εΐκόνες ιεραΐ, και από τοϋ 1912-1924 έτεροι τοιαϋται 1220. Η Άνατολή και ή Δύσις, ὁ παλαιὸς και νέος κόσμος, ή μεγάλη ὀρθόδοξος εκ-

κλησία του βορρά, πάσα πόλις και χώρα κατέχει άγιασμού δώρον εκ της έρημικής ζωής πηγής. Οί έρημικοί χρωστήρες άνοίγουσιν, ως ράβδος Μωσαϊκή, τούς ουρανούς και πλημμυρουν αι ευσεβείς ψυχαι εκ της βροχής της θείας παραμυθίας' ή άμαρτωλός και άπεξηραμένη ψυχή την δρόσον δεχομένη εν τη άνχημωρά του βίου κοιλάδι άναζωογονείται και θάλλει, στηρίζεται και καρποφορεί. Ζωγράφοι της ματαιότητος των ανθρωπίνων, παλαιωθέντες εν τη τέχνη, γηράσαντες εν τη πτωχεία και τη ευσεβεία αναβιβάζουσι τον κόσμον δια των πτερυγών της τέχνης εις την πηγήν του έλέους και της ευσπλαγχνίας και της χαράς. Εν τη έρήμω των θλίψεων αυλισθέντες έδωσαν εις τον κόσμον πτερυγας περισσότεράς και έπετάσθη εις τα άνω.

Οί περιώνυμοι της ιερᾶς και ωραίας τέχνης Καλυβίται Άκαδημαϊκοί επί της εικόνας της άσκητικῆς των ζωής έχάραξαν τα θεόπνευστα ταύτα λόγια:

Έν ιδρώτι του προσώπου σου φαγή τον άρτον σου.

Όπου πλείον ό πόνος εκεί μείζων ή ήδονή.

Έστιν εκ πόνων υγεία και έξ ιδρώτων ή σωτηρία.

Ουδεις ράθυμος άνηρ εύκλειής.

Οί εκούσιοι πόνοι την των άκουσίων ύπομονην έλαφροτέραν παρασκευάζουσιν...»²².

Τα μέλη της αδελφότητος Ίωασαφαίων

α. Ίερομ. Αντώνιος

Γεννήθηκε τὸ 1834 ή 1836 στο χωριὸ Μηλιές Βόλου, ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του, Γεώργιο καὶ Σταματία. Σὲ ἡλικία 14 ἐτῶν πῆγε στὴν Κων/πολη. Ἐμεινε ἐκεῖ 7 ἔτη καὶ ἔμαθε τὴν τέχνη τοῦ ράπτη. Στοχαζόμενος δὲ «καθημερινῶς τοῦ κόσμου τὸ μάταιον... ἐγκατέλειψε τὰ θέληγτρα αὐτοῦ» καὶ ἀπεφάσισε νὰ μονάσει. Ἔτσι ἦλθε στὸ Ἅγιον Ὅρος, «εἰς τὸν λιμένα τοῦτον τῆς Παναγίας»²³. Στὴν ἀρχὴ μετέβη στὴν Κερασιά καὶ ἐγινε ὑποτακτικὸς τοῦ ἀσκητῆ Χατζηγιώργη. Ἐκεῖ, «ἐδοκίμασεν τὴν μοναχικὴν πολιτείαν», ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὗρεν «κατὰ τὸν πόθον του ἡσυχίαν ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ὀχλαγωγίαν», ἀνεχώρησε μὲ τὸν συνασκητῆ του Μοναχὸ Ίωάσαφ γιὰ τὴ Σκήτη τοῦ Κουτλουμουσίου καὶ ἔλαβαν τὴν Καλύβη τοῦ ἀγίου Νικολάου. Τὸ 1861 χειροτονήθηκε διάκονος στὴ Σκήτη τῆς Ἁγ. Ἄννης ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Κασσανδρείας Γρηγόριον καὶ στίς 5.7.1862 πρεσβύτερος στὴ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

Διαδέχθηκε τὸν Γερο-Ίωάσαφ στὴν ἡγεσία τῆς ἀδελφότητος. Ὁμόλογον ἔλαβεν τὴν 16ην-2.1882. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐγινε ἡ ἐγκατάσταση αὐτῆς στὴ Σκήτη τῶν Καυσοκαλυβίων. Εὐτύχησε νὰ δεῖ τὴν ἀποπεράτωση τῶν κελλίων καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Καλύβης, πλὴν ὁμως ἀπέθανε πρὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ ναοῦ τῆς. Συνδέθηκε μὲ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Ἰωακείμ τὸν Γ' καὶ ἀπέθανε τὴν 2αν.8.1887.

β. Ίεροδ. Χρυσόστομος

Γεννήθηκε τὸ 1832 στὸν Πολύγυρο Χαλκιδικῆς ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του Νικόλαο καὶ Μαρία. Ὀνομαζόταν Ἀθανάσιος καὶ εἶχε 7 ἀδελφούς. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἐγινε μοναχὸς στὸ Λαριωτικὸ Κελλί τῶν Καρυῶν «Ἁγ. Ἀργάγγελου» μὲ τὸ ὄνομα Ἀβέρκιος. Ἀρχικὰ ἐμόνασε στὴ Μονὴ Ἰβήρων, δοκιμάζων καὶ δοκιμαζόμενος «παρὰ τινι γέροντι προϊσταμένῳ», 7 ἔτη. Στὸ διάστημα αὐτὸ γνωρίσθηκε μὲ τὸν Γέροντα Ἰωάσαφ. Φεύγοντας ἀπὸ τὴν παραπάνω Μονή, ἦλθε στὴ Σκήτη τοῦ Κουτλουμουσίου καὶ γίνεται ὑποτακτικὸς τοῦ Γέρο - Ίωάσαφ. Μετὰ ἀπὸ ἓνα ἔτος δοκιμῆς κείρεται μοναχὸς μὲ τὸ ὄνομα Χρυσόστομος. Ἐκτοτε ἀκολουθοῦσε τὸν Γέροντά του Ἰωάσαφ. Διάκονος χειροτονήθηκε τὴν 5ην.7.1862. Συνδέθηκε μὲ τὸν Πατριάρχη Ἰωακείμ τὸν Γ' μετὰ ὁποῦ, ὡς Γέρον τῆς ἀδελφότητος, εἶχε ἀλληλογραφία. Γέρον τῶν Ἰωασαφαίων ἀνακηρύχθηκε μετὰ τὴν ἀποβίωση τοῦ Ίερομ. Ἀντωνίου. Ὁμόλογον ἔλαβε τὴν 1.12.1888. Ἐκοιμήθη τὸ 1897.

(Συνεχίζεται)

18. Κατάλογος Κωδίκων Καλύβης Ἰωασαφαίων καί... Ἱ. Σκήτης Καυσοκαλυβίων, Παρίσι 1930.

19. Κοσμᾶ Μοναχοῦ Λαυριώτου, ἐπιστολὴ τῆς 5.1.1909.

20. Ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ ὑπ' ἀρ. πρωτ. 2718/5.5.1879.

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ φαίνεται ὅτι εἶχε ἀγαθὴ ἐπίδραση. Οἱ εἰκόνες ποὺ κατασκευάσθηκαν στὴ συνέχεια ἐγιναν πῶ ἐπιμελημένες καὶ σύμφωνες μὲ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση. Ἀπὸ ἓνα ἔγγραφο τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' πρὸς τὸν Γέροντα Ἰωάσαφ δηλωνόταν ἡ λήψη εἰκόνων παρὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ παράλληλα ἐκφραζόταν ἡ εὐαρέσκεια καὶ ἐπιδοκιμασία αὐτοῦ «ἐπὶ τῆς ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τῶν ἱερῶν τούτων εἰκόνων τέχνης, ἀξίως ἀληθῶς τῆς πεπειραμένης χειρὸς σου, καὶ εὐχόμεθ' αὐτῇ ἐκ ψυχῆς πατρικῶς ἐπιτυχίαν ἐν πάσι τοῖς ἔργοις σου, υγείαν δὲ ἀκλόνητον καὶ ἐπίρρωσιν παρὰ Θεοῦ, Οὐ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ σοῦ. Ὁ Κων/πόλεως ἐν Χρῷ εὐχέτης». (Ἰανουάριος 1880).

21. Εὐλογίου Κουρίλα, μν. ἔργ. σελ. 50.

22. Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, Κατάλογος Κωδίκων Ἱ. Σκ. Καυσοκαλυβίων.

23. Ίερομ. Ἰωάσαφ, μνημ. ἔργ. σελ. 5.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΑΦΙΟΥ ΑΠΟΚ. 1,17

Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, πτυχ. Θ. και Πολιτ. Ἐπιστημῶν

Ἄφου ὁ ἅγ. Ἰωάννης κάνει τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴ τῆς παρουσίας τοῦ ἐν δόξῃ Χριστοῦ ἐνώπιόν του (Ἀποκ. 1, 12-20) δίνοντας στὸ τέλος καὶ τὴν λεπτομέρεια τῆς λαμπρότητος αὐτῆς τῆς παρουσίας: «ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ» (Ἀποκ. 1,16), μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἔπεσε «εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς» (Ἀποκ. 1,17), λόγω βεβαίως τοῦ φόβου ποὺ ἔνιωσε ὅταν εἶδε ἔμπρός του τὸν Κύριον τῆς δόξης. Αὐτὴ ἡ φράσις ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πόδες τοῦ Κυρίου ἦταν ἔμπρός του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου, ὅπου ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἀσκήτεψε κατὰ τὴν ἐξορία του στὴν Πάτμο ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ, διότι ἂν ἦταν ὄραμα στὸν οὐρανό, δὲν θὰ μπορούσε νὰ πέσει στὸς πόδες του.

Αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ παρουσία τοῦ Κυρίου ἐν σώματι ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εἶναι καὶ ἡ αἰτία τοῦ σεισμοῦ καὶ τοῦ σχισίματος τοῦ βράχου σὲ τόση ἔκταση (ἀπὸ τὸ τοίχωμα, κατὰ μῆκος τῆς βραχώδους ὀροφῆς καὶ μέχρι τὴν ἔξοδο τοῦ σπηλαίου ὅπου σχηματίσθηκε ἡ τριπλῆ σχισμὴ: σύμβολο τῆς Ἁγ. Τριάδος). Ἄν τὸ ὄραμα ἦταν στὸν οὐρανό, γιατί θὰ σχιζόταν ὁ βράχος ἐπὶ τῆς γῆς;

Οὔτε μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν ἓνα ὄραμα ἄλλο ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἀφού ὁ Κύριος στὴν Ἀνάληψι πήρε μαζί του τὸ ἀνθρώπινο σῶμα Του δοξασμένο καὶ ἀφθαρτο (οἱ μαθηταὶ Τὸν εἶδαν νὰ φεύγει στὸν Οὐρανὸ ἐνώπιόν τους, στὴν παρουσία τῶν Ἀγγέλων ποὺ τοὺς μίλησαν, Πράξ. 1, 9-11), ἀλλὰ τὸ ἴδιο τῆς Σαρκώσεως καὶ τῆς Σταυρώσεως (ἀφού ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς εἶδε μετὰ τὴν Ἀνάστασι τὰ σημεῖα τοῦ μαρτυρίου Του ἐπάνω στὸ ἀναστημένο σῶμα).

Ὁ ἅγ. Ἰωάννης προσθέτει ἀκόμη μία φράσις ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ἐν σώματι παρουσία τοῦ ἐν δόξῃ Χριστοῦ ἐνώπιόν του: «καὶ ἔθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμέ» (Ἀποκ. 1,17). Αὐτὴ ἡ φράσις ἀποδεικνύει μίαν ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Κυρίου τῆς δόξης μέσα στὸ σπήλαιο τῆς Πάτμου. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀγγίξει ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ (καὶ μάλιστα ἂν ἦταν ἄλλος παρουσία); Καὶ πῶς ὁ ἅγ. Ἰωάννης θὰ ἔνιωθε ἐπάνω του τὸ χέρι τοῦ Κυρίου, ἂν τὸ ἐν δόξῃ σῶμα Του δὲν ἦταν δίπλα Του; Τὸ ὅτι δὲ πρόκειται περὶ τῆς παρουσίας τοῦ ἐν δόξῃ Χριστοῦ καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, ὅπως λέγουν μερικοὶ, συνάγεται ἀπὸ τὴν ἐπομένη φράσι

τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου: «Μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἄδου» (Ἀποκ. 1, 17-18).

Σ' αὐτὸ τὸ ἐδάφιο ὁ Κύριος δίνει στὸν ἅγ. Ἰωάννη τὴν ταυτότητά Του. Τοῦ λέγει ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τοῦ μιλά. Πρόκειται βεβαίως γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ ἐνεκρώθη μετὰ τὴν Σταύρωσι καὶ ἐτάφη, ἀλλὰ τὴν τρίτη ἡμέρα ἀνέστη, μετὰ 40 ἡμέρες ἀνελήφθη καὶ ζῆ στὸν Οὐρανὸν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ὡς νικητὴς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἄδου, ἀφού Του «ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς» (Ματθ. 28,19) μετὰ τὴν νίκη Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Τὸ γεγονός λοιπὸν αὐτὸ μέσα στὸ ἱερὸ σπήλαιο τῆς Πάτμου καθιστᾷ τὴν Πάτμο τὸ ἱερότερο μέρος τῆς Εὐρώπης. Ἡ Πάτμος εἶναι ἡ κατάληξις τῶν Ἁγίων Τόπων βιβλικῶς καὶ γεωγραφικῶς, ἀφού ἐδῶ πάτησαν τὰ πόδια τοῦ ἐν δόξῃ Χριστοῦ. Ἡ Πάτμος εἶναι «ΘΕΟΒΑΔΙΣΤΗ» καὶ πῶς πολὺ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸ Σινᾶ, σύμφωνα μετὰ τὴν «ΥΠΟΤΥΠΩΣΙ» τοῦ ἅγ. Χριστοδούλου, ἰδρυτοῦ τῆς Μονῆς τοῦ ἅγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Πάτμο (1088): «...καὶ παραβάλλων τὴν Πάτμον πρὸς τὸ ὄρος Σινᾶ, ἐθεώρουν ταύτην ἀνωτέραν ἐκεῖνου, ἀποδίδων εἰς ταύτην τὸ πρωτεῖον κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον γνωρίζω προτιμότεραν τὴν χάριν ἀπὸ τὴν σκιάν, τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὰς ἐμφάσεις, τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὸ γράμμα καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τὴν πλαστὴ νομοθεσίαν» (σελ. 103, «Ἀκολουθία ἱερὰ τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ Θαυματουργοῦ», Ἐκδ. Ἱ. Μονῆς ἅγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου, 1990).

Στὸ Σινᾶ δὲν εἶδε ὁ Μωϋσῆς τὸν Θεό, μόνο τὸν ἄκουσε, ἐνῶ στὴν Πάτμο τὸν εἶδε πρόσωπο πρὸς πρόσωπο (τὸν Χριστό, τὸ δεύτερο Πρόσωπο τῆς Ἁγ. Τριάδος ἐν δόξῃ). Στὸ Σινᾶ πήρε ὁ Μωϋσῆς ἓναν ἀτελῆ Νόμο (τὸ Δεκάλογο), ἐνῶ στὴν Πάτμο ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσι τῆς τελικῆς νίκης καὶ τῆς δοξοποιήσεως καὶ ἀφθαρτοποιήσεως ὅλου τοῦ Σύμπαντος (Ἀποκ. 21). (Ἐπ' αὐτοῦ παράβαλε καὶ τὰ ἐδάφια Β' Πέτρ. 13, Ἐβρ. 12, 26-29 καὶ Ρωμ. 8, 21-22: «Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ»).

ΓΕΡΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ

ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ*

Τοῦ κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Πάντοτε ὁ Γέροντας αἰσθάνεται τὴν παρουσία καὶ τὴν συμπαράσταση τοῦ Ἁγίου Πατρὸς στὴν ζωὴ του καὶ στὸ ἔργο του. Νοιώθει πραγματικὰ μία ἀνέκφραστη γλυκύτητα καὶ ἀγαλλίαση οὐράνια στὴν καρδιά του, γιατί αἰσθάνεται πάντοτε ζωντανὴ τὴν παρουσία τοῦ «Χατζεφεντή» (Πατὴρ Ἀρσένιος), ὅπως συνήθιζε νὰ ὀνομάζει τὸν Ὅσιο. Ἀπὸ ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη στὸν ἀνάδοχό του, μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἱερὸ δέος γράφει τὴν βιογραφία του, ἀφοῦ προηγουμένως ταξίδεψε παντοῦ ὅπου ἔπρεπε γιὰ νὰ συλλέξει στοιχεῖα⁵². «Τὶς μαρτυρίες ποὺ συγκέντρωσα», σημειώνει ὁ Γέροντας, «τίς ἀκουσα κυρίως ἀπὸ ἀπλοῦς, εὐλαβεῖς ἀνθρώπους. Ὁ σκοπὸς μου φυσικὰ δὲν ἦταν νὰ κάνω ἐπιστημονικὴ ἐργασία, ἀλλὰ νὰ συγκεντρώσω μόνον τὸν πνευματικὸ του πλοῦτο, γιὰ νὰ τραφῆ καμμὶὰ ψυχὴ»⁵³.

Ἡ προσφορὰ του καὶ σ' αὐτὸ τὸ χῶρο εἶναι πολὺ μεγάλη. Δὲν καταγράφει τίποτα τὸ μυθικὸ ἢ φανταστικὸ. Ἡ μεγάλη εὐλάβεια τοῦ ἀφοσιωμένου μαθητῆ γιὰ τὴν προσπάθεια ἀφήγησης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ὁσίου, τοῦ διδασκάλου του, βρῖσκει πλούσια πνευματικὴ ἀνταμοιβή. Νὰ πῶς περιγράφει ἢ γλαφυρῆ πέννα τοῦ Γέροντα τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία του μὲ τὸν ὀσιώτατο Πατέρα Ἀρσένιο:

«Ἦταν ἡμέρα τῶν Ἁγίων Θεοδώρων στίς 21.2.1971, Ψυχοσάββατο. Εἶχα γράψει γιὰ πρώτη φορὰ τὸν βίο του ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχα τότε καὶ τὸν διάβαζα, μὴ τυχὸν ἔκανα κανένα λάθος στὴν μετάφραση τῆς Φαρασιώτικης, ποὺ ἄκουγα ἀπὸ τοὺς γέροντες.

Ἦθελε δύο ὄρες ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψη, καὶ ἐνῶ διάβαζα, μὲ ἐπισκέφθηκε ὁ Πατὴρ Ἀρσένιος καὶ ὅπως ὁ καθηγητὴς χαϊδεύει τὸν μαθητῆ, ποὺ ἔγραψε καλὰ τὸ μάθημα, τὸ ἴδιο μοῦ ἔκανε καὶ αὐτός. Παράλληλα μὲ ἄφησε μὲ μιὰ ἀνέκφραστη γλυκύτητα καὶ ἀγαλλίαση οὐράνια στὴν καρδιά μου, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν ἀντέξω. Ἐτρεχα ἔξω μετὰ στὴν περιοχὴ τοῦ Καλυβιοῦ μου σὰν τρελλὸς καὶ τὸν φώναζα, γιατί νόμιζα ὅτι θὰ τὸν εὕρισκα. (Εὐτυχῶς ποὺ δὲν εἶχε

ἔρθει κανένας ἐπισκέπτης, διότι καὶ αὐτὸς θὰ ἀνησυχούσε καὶ ἐγὼ δὲν θὰ μπορούσα νὰ τοῦ πῶ τὴν αἰτία ἐκείνης τῆς θείας τρέλλας γιὰ νὰ τὸν καθουχάσω). Ἄλλοτε φώναζα δυνατὰ: «Πάτερ μου, Πάτερ μου»! Καὶ ἄλλοτε φώναζα σιγώτερα: «Θεέ μου, Θεέ μου, κράτησε λίγο σφιχτὰ τὴν καρδιά μου, μέχρι νὰ ἰδῶ, τί θὰ ἀπογίνῃ ἀπόψε»! Διότι τὴν μεγάλη ἐκείνη Παραδεισένια γλυκύτητα ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴν ἀντέξῃ ἡ πῆλινη καρδιά μου ἂν δὲν βοηθοῦσε ὁ Θεός.

Ὅταν εἶχε νυχτώσει πιά καὶ οἱ ἐλπίδες μου εἶχαν κοπῆ — γιατί νόμιζα ὅτι θὰ τὸν εὕρισκα — κοίταξα πιά στὸν Οὐρανό. Αὐτὸ ποὺ μ' ἔκανε νὰ συμμαζεθῶ στὸ κελλί μου ἦταν, ὅταν θυμήθηκα τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου. Ἐνῶ ἐπὶ σαράντα ἡμέρες ἐπισκεπτόταν ὁ Χριστὸς τὴν Παναγία μὲ τοὺς μαθητὰς Του, γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως, τὸν βλέπουν νὰ χάνεται στοὺς Οὐρανούς μπροστὰ στὰ μάτια τους.

Ἀφοῦ μπῆκα στὸ κελλί μου μετὰ, τὴν γλυκύτητα ἐκείνη πάλι τὴν ἔνοιωθα καὶ στὴν συνέχεια τῆς νυκτός. Αὐτὸ ὅμως μὲ ἔβαλε σὲ λογισμούς. Μήπως ὁ Καλὸς καὶ Δίκαιος Θεὸς ἔστειλε τὸν Πατέρα Ἀρσένιο, γιὰ νὰ μοῦ ἐξοφλήσῃ σ' αὐτὴ τὴν ζωὴ γιὰ τὰ πέντε - ἕξι κομποσκοίνια ποὺ ἔκανα σὰν καλόγηρος, μὲ αὐτὴ τὴν Παραδεισένια γλυκύτητα, ἐπειδὴ οἱ ἁμαρτίες μου εἶναι πολλὲς καὶ μεγάλες; Δὲν ξέρω, γι' αὐτό, σὰς παρακαλῶ, εὐχεσθε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ νὰ μὲ ἐλεήσῃ ὁ Θεός.

Μοῦ παρουσιάσθηκε καὶ δεύτερη φορὰ ὁ καλὸς Πατέρας, μὲ τὴν διαφορὰ πῶς ἦταν νύκτα, σὲ ἀγρυπνία.

Ἦταν 29η Μαρτίου 1971, μνήμη τῶν Ὁσιομαρτύρων Βαραρησίου καὶ Ἰωνᾶ, παραμονὴ Βαΐων. Ἐνῶ ἔλεγα τὴν εὐχὴ καθιστός, τὰ μεσάνυχτα, δὲν κατάλαβα ἐὰν μὲ εἶχε πάρει ὁ ὕπνος ἢ ἤμουν ξυπνητός! Εἶδα ἕναν ἀπέραντο κάμπο μὲ σιτάρι ἑτοιμὸ γιὰ θέρο καὶ πολλοὶ ἐργάτες νὰ θερίζουν προαιρετικὰ, χωρὶς νὰ ἐπιστατῆ κανεῖς. Ἀπέναντι δὲ ἦταν ἕνας κοινὸς τάφος ἀπὸ τὴν μία ἄκρη μέχρι τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μεγάλου κάμπου. Στὴν ἄλλη ἐπίσης πλευρὰ τοῦ κάμπου ἦταν ἕνα κτίριο, ποὺ ἔμεναν ἀσυρματιστές, καὶ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 381 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

ένας Άξιωματικός ήταν εκεί και επέβλεπε. Ό Άξιωματικός αυτός έβγαινε και έξω κάπου - κάπου και έκανε παρατηρήσεις σ' αυτούς που δεν θέριζαν, με τὰ έξης λόγια.

— Άφου θά σās πληρώση ό Χριστός, γιατί δεν θερίζετε;

Στό μεγάλο εκείνο χωράφι είχα και έγώ ένα μικρό κομμάτι για να θερίζω, όπως επίσης και στο κτίριο τών Διαβιβάσεων ένα μικρό γραφείο με υπεύθυνη εργασία. Γι' αυτό τότε θερίζα λίγο και πότε έτρεχα στο γραφείο, για να διαβιβάσω τὰ σήματα που συγκεντρώνονταν.

Όποτε όμως πήγαινα στο γραφείο, εύρισκα τόν Άξιωματικό εκείνο να κάθεται και να διαβιβάξη αυτός τὰ σήματά μου. Αυτό μ' έφερε σε δύσκολη θέση, γιατί ούτε τολμούσα να του πώ να σηκωθί, για να συνεχίσω έγώ, ούτε πάλι έβλεπα σωστό να φύγω και να αφήσω αυτόν να κουράζεται για τις δικές μου δουλειές. Θεωρούσα πιο σωστό να στέκωμαι όρθιος με σεβασμό μέχρι να τελειώση, και μετά να φύγω πάλι για θέρο' αυτό γινόταν πολλές φορές.

Μία φορά πάλι που έτρεχα για τις Διαβιβάσεις, είδα τόν Άξιωματικό αυτόν έξω να κάνει πάλι παρατηρήσεις σ' αυτούς που δεν θέριζαν, με τὰ ίδια λόγια.

— Άφου θά σās πληρώση ό Χριστός, γιατί δεν θερίζετε;

Έπειδή είχα φοβηθί, μη με μαλώση και έμένα, του είπα φοβισμένος.

— Με συγχωρείτε, μισό πνεύμονα έχω και δεν μπορώ να εργασθώ περισσότερο.

Αυτός μου απάντησε.

— Τό ξέρω που έχεις μισό πνεύμονα, και αυτό που με κάνει να σε αγαπώ περισσότερο, είναι που δεν δέχεσαι έπιταγές (ταχυδρομικές) έγώ σε παρακολουθώ και στο Ταχυδρομείο.

Έν συνεχεία με παίρνει ό Άξιωματικός εκείνος μέσα σ' ένα παράξενο όχημα, τό όποιο έτρεχε άστραπιαία πάνω από την γή, χωρίς να έχη ούτε ρόδες, ούτε φτερά. Ένώ στεκόμαστε κοντά όρθιοι μέσα στο όχημα, με ρώτησε, από που είμαι και πώς λέγομαι. Έπειδή ήταν Άξιωματικός, θεώρησα καλό να του πώ τὰ κοσμικά μου στοιχεία ταυτότητας και του απάντησα.

— Λέγομαι Άρσένιος και γεννήθηκα στα Φάρασα της Καππαδοκίας.

Έκείνος μου είπε.

— Και έγώ από τὰ Φάρασα είμαι, από τό γένος Τσαπάρη (παρατσούκλι του έπιθέτου Φράγκου ή Φραγκοπούλου).

Με ρώτησε ξανά.

— Τόν Χατζεφεντή τόν γνωρίζεις;

Και έγώ του είπα.

— Πώς δεν τόν γνωρίζω; Και με την λέξη που είπα αυτή, άμέσως εκείνος ό Άξιωματικός άλλαξε την μορφή του και έγινε ό Χατζεφεντής (δηλαδή ό Πατήρ Άρσένιος) και με αγάλιασε και με φιλούσε.

Ένώ δεν πρόλαβα καλά - καλά να τόν χορτάσω, φώναξε δυνατά.

— Στάση, στάση! Και τό όχημα εκείνο σταμάτησε και μου είπε ό Πατήρ Άρσένιος.

— Έσθ θά κατεβίης εδώ' έγώ θά κατεβώ στην Θεσσαλονίκη, διότι εκεί κοντά μένω»⁵⁴.

Τὰ παραπάνω χαρακτηριστικά περιστατικά, χωρίς κανένα ίχνος ύπερβολής, και χωρίς καμία προσπάθεια ώραιοποίησεως και καλλιέπειας, φανερώνουν τό μέγεθος, σε όλη την έκταση και στην πραγματική μορφή, τής πνευματικής σχέσης του όσιωτάτου πατρός Άρσενίου με τόν Γέροντα Παΐσιο. Άκριβώς αυτή ή πνευματική, ή θεία σχέση είναι που κάνει τόν Γέροντα, με τό άπύθμενο έσωτερικό πνευματικό βάθος, να αισθάνεται ότι δεν έχει ολοκληρώσει τό καθήκον του - προς τόν γέροντά του όσιο, τόν όποιο με πόνο ψυχής ίκετεύει να τόν συγχωρήσει.

Με συντριβί, έξουθενωμένος από μιá αυτογνωσία βαθείας άμαρτωλότητας από ύπερβολική ταπεινώση, που ξεπερνά κάθε όριο, έκφράζει την μηδαμινότητά του, την άναξιότητά του και την άποτυχία του στην πνευματική πρόοδο, μπροστά στον όσιο Πατέρα Άρσένιο με τὰ έξης χαρακτηριστικά λόγια: «Άς με συγχωρέση γι' αυτό ό καλός Πατέρας και για τό ότι του έμόλυνα τό όνομά του, που μουδωσε. Είναι άλήθεια αυτό, όπως και τό ότι δεν τόν έχω μιμηθί σε τίποτε. Κι ένώ του φέρθηκα σαν παλιόπαιδο, ό άνεξίκακος όμως Πατήρ Άρσένιος, σαν μιμητής του Χριστού, με έκδικήθηκε με την αγάπη του. Φαίνεται ότι μου την μάζευε από χρόνια όλη την αγάπη του, για να μου την δώση μαζεμένη μιá φορά και να με τραντάξη, για να συνέλθω ό πολυ άμελής και άναίσθητος»⁵⁵.

(Συνεχίζεται)

52. Όπ. π., σελ. 9: «Αυτό που έπρεπε να κάνω έγώ, ήταν να γράψω ότι γνώριζα για τόν Πατέρα Άρσένιο. Έκτός από αυτά που είχα άκούσει από τόν γέρο-Πρόδρομο, φυσικά και από τούς γονείς μου, θά έπρεπε να συγκεντρώσω στοιχεία και από άλλους Φαρασιώτες που ήταν στην Κόνιστα και σε άλλα μέρη τής Έλλάδος έγκατεστημένοι».

53. Όπ. π., σελ. 20.

54. Όπ. π., σελ. 27-31.

55. Όπ. π., σελ. 26-27.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

**Πόσο λίγο Τὸν γνωρίζουμε,
πόσο πολὺ Τὸν ἀγνοοῦμε...**

Μήπως καὶ σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν περιφρονοῦν τὸ Σωτήρα ἢ καὶ τὸν ἀπωθοῦν καὶ τοῦ προσφέρουν – ὅπως τότε – σταυλοῦ; Δὲν ἔχει διαθέσιμο χώρο ἢ ἀνθρώπινη καρδιά γιὰ τὸ λυτρωτῆ, τὸ δημιουργό της! Ὁ σαρκωμένος δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος «οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει» ὡσὸτου ἀνάπανσε τ' ἄχραντα μέλη Του στὸ ἱκρίωμα τοῦ Γολγοθᾶ!

Εἴκοσι αἰῶνες διέρρευσαν ἀπὸ τότε. Σκληροτράχηλος ὁ ἄνθρωπος. Δέχεται πρόθυμα καὶ φιλοξενεῖ στὴν καρδιά του, τόσοις ἄλλους ἐπισκέπτες, τόσοις «θεότιτες», τῶν ὁποίων τὰ εἶδωλα καὶ τὰ ξόανα προσκυνᾷ... Καὶ μόνο τὸ Σωτήρα δὲν δέχεται νὰ φιλοξενήσει. Οἱ περισσότεροι πιστεύουμε σ' ἓνα ἀπόντα, παρὰ σ' ἓνα παρόντα Χριστό. Δὲν κατάλαβαν πολλοὶ ἀκόμη ποιὸν «φιλοξένησε» ἢ γῆ μας, στὸ πρόσωπο τοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεέμ. Ἀλήθεια, πόσο λίγο Τὸν γνωρίζουμε καὶ πόσο πολὺ Τὸν ἀγνοοῦμε!

Ὅλα, ἄρα τίποτα...

Τὴν περασμένη βδομάδα ἔτυχε νὰ περνώ ἐξω ἀπὸ ἓνα γιγαντιαῖο σουπερ- μάρκετ. Ὁ συνωπισμὸς στὴν εἴσοδο καὶ τὴν ἔξοδο, θύμιζε κατοικιὴ περίοδο. Τότε ποῦ ὁ κόσμος σπρωχνόταν στὴν ἀτέλειωτη σειρᾶ, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει μερικὲς ἐκατοντάδες δρᾶμα «φαγητοῦ». Κοντοστάθηκα. Ἀνάγλυφη εἰκόνα τοῦ καταναλωτικοῦ τέρατος. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, μὲ πολλὲς πλαστικὲς τσάντες, σπρώχνουν βαρυφορτωμένα καρότσια. Μπήκα στὸ δαιδαλώδες ὑπερκατάστημα «σπρωγμένοι» ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη κίνηση τῶν πελατῶν. Τοὺς δικαιολόγησα. Παραμονὲς ἐορτῶν...

Ἀφοῦ ἀνακατεύθηκα ἀρετὰ μὲ τὸν κόσμο, προμηθεύθηκα κάτι κι ἐγὼ – γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴν παρουσία μου – καὶ βημάτιστα πρὸς τὰ ταμεῖα τῆς ἐξόδου. Περίμενα ὑπομονετικά. Ὅλοι πηγαινοέρχονταν βιαστικά. Συζητοῦσαν γιὰ τὸ τί θὰ κάνουν, ποῦ θὰ πάνε, ποιὸν θὰ ἐπισκεφθοῦν, πότε θὰ... χαρτοπαίξουν. Ὅλα τὰ προγραμματίζαν. Γιὰ ὅλα εἶχαν προετοιμαστεῖ. Γιὰ ὅλα, ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ ἓνα, τὸ πιὸ σημαντικό: Τὴν... ἔλευση τοῦ Χριστοῦ!

Πολὺ φοβάμαι πὼς ὅλα θὰ τὰ θυμηθοῦμε, ἐ-

κτὸς ἴσως ἀπὸ τὸ νὰ Τὸν δεχτοῦμε στὴν φάτνη τῆς καρδιάς μας...

Ἡ νάρκη, οἱ νάρκες καὶ τὰ ναρκωτικά...

Τὰ «ἔξυπνα ποτά» βυθίζουν σὲ ...χειμερία καὶ ἐαρινὴ καὶ θερινὴ καὶ φθινοπωρινὴ νάρκη τὴν Ἀθήνα τῆς νύκτας! Τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ μπάρ τῆς πρωτευούσης ἀνοίγουν τὶς πύλες τους στὸ νέο τρόπο διασκέδασης, ποῦ ἀντικαθιστᾷ τὸ ἄλκοὸλ μὲ «Smart drinks», ἰσοτονικὰ ποτά, χυμοὺς καὶ βότανα, ἀντιγράφοντας τὰ πρότυπα τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὸν θόρυβο ποῦ ξέσπασε γιὰ τὸ μπάρ «Smart» τοῦ Κολωνακίου, τὸ ὁποῖο ἔκλεισε μὲ ἀπόφαση τῆς Νομαρχίας Ἀθηνῶν καὶ βᾶσει τοῦ νόμου περὶ ναρκωτικῶν, νέες καταγγελίες ἤρθαν στὸ φῶς γιὰ ναρκω-χυμοὺς ποῦ σερβίρονται στοὺς πελάτες πολλῶν μπάρ. Ὁ σύλλογος τῶν φαρμακοποιῶν, πάντως, ζήτησε τὴν παρέμβαση τοῦ εἰσαγγελέως, διαβεβαίωσε ὅτι θὰ προχωρήσει σὲ ἐλέγχους καὶ τόνισε ὅτι οἱ οὐσίες αὐτὲς μποροῦν νὰ προκαλέσουν πολλὲς παρενέργειες στὸν ὄργανισμό, ἰδιαίτερος ἂν συνδυασθοῦν μὲ ἄλλα φάρμακα, ὅπως προβλήματα στὸ καρδιαγγειακὸ καὶ γαστροεντερικὸ σύστημα, ἐθισμό κ.ἄ.

Μεγάλωσε τό ...Βέλγιο!

Κατὰ μερικὰ τετραγωνικὰ μέτρα μεγαλύτερο εἶναι τώρα τὸ Βέλγιο! Μιὰ στενὴ λωρίδα γῆς, στίς διαστάσεις περίπου ἐνὸς ποδοσφαιρικοῦ γηπέδου, ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὴν Ὁλλανδία, στὴν ὁποία ἀνήκε ἐκ ...παραδρομῆς καὶ προστέθηκε στὸ ὄμορφο τῆς κράτος! Τὸ λάθος εἶχε γίνεῖ πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια, ὅταν μὲ τὴν συνθήκη τοῦ Μάαστριχτ – συνώνυμη ἀπλῶς τῆς σύγχρονης ποῦ ὀριοθετεῖ τοὺς δικούς μας ὀρίζοντες – χαράχθηκαν τὰ σύνορα ποῦ ἀνεκαθεν ἦσαν νοητά: ἡ γραμμὴ περνοῦσε μέσα ἀπὸ κατοικίες, καφενεῖα καὶ καταστήματα τῶν χωριῶν Μπάαρλε - Ντικ (2.000 κάτοικοι) καὶ Μπάαρλε - Νασάου ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς μεθορίου. Κατὰ τὴν ἀπόδοση ἐδαφῶν, πάντως, δὲν ...χύθηκε αἷμα!...

Συμμορία AIDS...

Ἰταλικὸ ἀνώτατο δικαστήριον ἔθεσε τέρμα στὴν καριέρα τῆς ἀποκαλούμενης «Συμμορίας AIDS». Ἐπρόκειτο γιὰ τριὸ Ἰταλῶν λησπῶν, οἱ ὁποῖοι

λήστευαν τράπεζες άνερόκλητοι και άτιμώρητοι, έπειδή τὰ δικαστήρια δέν μπορούσαν νά τους δικάσουν λόγω του όπι ήταν άθεράπευτα θύματα του AIDS. Το συνταγματικό δικαστήριο στη Ρώμη που έπελήφθη της ύποθέσεως, έκρινε ότι τὰ κατώτε α δικαστήρια δέν ήταν ύποχρεωμένα νά άπελευθερώνουν έγκληματίες που ήταν θύματα άνιάτων άσθενειών. Οί τρεις ληστές είχαν δράσει κυρίως στην περιοχή του Τορίνο, μέρα μεσημέρι, χωρίς νά καλύπτουν τὰ πρόσωπά τους και χωρίς νά άνησυχούν για τίς κάμερες άσφαλείας που έπαιρναν σκηνές των ληστειών.

Εύγε!

Στό φυσικό τους περιβάλλον επέστρεψαν οί άρκοϋδες του Ζωολογικού Κήπου Νέας Φιλαδελφείας, με πρωτοβουλία του Δήμου, ό όποιος συνεργάστηκε για την μεταφορά τους με τό Ύπουργείο Γεωργίας και τη Διεύθυνση του «Άρκτούρου», που έχει την ευθύνη για την προστασία των άγρίων ζώων. Οί άρκοϋδες μεταφέρθηκαν στις 17 Οκτωβρίου στον Κτηνιατρικό Σταθμό του Φάνου, όπου δέχθηκαν την απαραίτητη κτηνιατρική περίθαλψη και στη συνέχεια στο Δασικό Σταθμό του Νυμφαίου Φλωρίνης. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση του Δήμου Νέας Φιλαδελφείας, καθώς οί ζωολογικοί κήποι στην χώρα μας δέν είναι οί ένδεδειγμένοι για άγρια ζώα, χρειάζεται συνεργασία της Κεντρικής Διοικήσεως με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και όλους τους άρμοδίους φορείς για την προστασία και άποστολή αυτών, στο φυσικό τους περιβάλλον.

Αίσχος...

Έν ψυχρώ επέλεσαν με την καραμπίνα τους τη χαριτωμένη άρκοϋδα του δάσους οί άγνωστοί δήμιοι της Κοζάνης. Οί σαδιστές κυνηγοί δέν περιορίστηκαν στον τυφεκισμό του άνυπεράσπιστου ζώου μέχρι θανάτου, πλησίασαν τη νύχτα κρυφά τό κουφάρι και με σιδεροπρίονο έκοψαν τη μουσούδα της νεκρής άρκοϋδας, μακάβριο τρόπαιο και άθλιο έπιστέγασμα της βαρβαρότητάς τους...

Τό φρικτό περιστατικό συνέβη στο Τσοτύλι Κοζάνης την ήμέρα που άρχιζε έπίσημα τό κυνήγι του άγριογούρουνου.

Άγνωστοι παραμένουν οί έκτελεστές της άρκοϋδας βάρους 250 κιλών, ενώ μήνυση κατ' άνώστων υπέβαλαν οί περιβαλλοντικές έταιρείες Άρκτούρος, Έλληνική Έταιρεία Προστασίας της Φύσης και WWF Έλλάς, ζητώντας την επέμβαση του

είσαγγελέως καθώς τό είδος προστατεύεται και έπίσημα από τη νομοθεσία.

Σάν δέν ντρεπόμαστε...

Έκδήλωση της διδαχθείσης εξαχρειώσεως προς τους νέους συνιστά αυτό που έγινε λίγες ήμέρες πριν, στην Θεσσαλονίκη και δέν έχει ίσως προηγούμενο. Ο ειδικός ανακριτής - έφέτης κ. Άνέστης Τσενεκίδης και ό άντιεισαγγελέας Έφετών κ. Ί. Γκρόζος, πήγαν πρωί - πρωί στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ για νά παραστούν σε πραγματογνωμοσύνη, με μαγνητικό τομογράφο, από τρεις διακεκριμένους και εξειδικευμένους γιατρούς: τίς κυρίες Χαριτάντη και Άναστασίου - Βιλδιριβή και τον κ. Γ. Προύσαλη.

Η πραγματογνωμοσύνη έγινε σε τομογραφίες φοιτητών που είχαν ληφθεί πριν από λίγες ήμέρες, με κάθε μυστικότητα, παρουσία του έφέτη κ. Άν. Τσενεκίδη, ώστε νά διασφαλισθεί ή γνησιότητά τους. Από τίς έπτά περιπτώσεις των φοιτητών που είχαν μετεγγραφεί από ξένα πανεπιστήμια σε έλληνικά, με βεβαιώσεις γιατρών ότι πάσχουν από την άνιάτη άσθένεια «σκλήρυνση κατά πλάκας», άποδείχθηκε ότι μόνον ό ένας έπασχε. Στους άλλους έξι δέν βρέθηκε κανένα στοιχείο από την άσθένεια αυτή.

Άγιον Όρος και ...άγριον όρος!

Άποτελεί πρόκληση ή ίδρυση Βουδιστικού μοναστικού Κέντρου, στην περιοχή της Χαλκιδικής, και μάλιστα σε περιοχή όπου υπήρχε Μετόχι του Άγίου Όρους. Ο διάβολος εφθόνησε τό μοναδικό τουτό στον κόσμο όντως Άγιον Όρος, τό «Περιβόλι της Παναγίας».

Εφθόνησε τον τόπο της άσκήσεως, όπου έλαμψαν πλήθη Άγίων της Όρθοδόξου Έκκλησίας και καταβάλλει κάθε προσπάθεια νά εξαλείψει την μοναδικότητα του Άγίου Όρους, με την έγκατάσταση εκεί Κέντρου Βουδιστών Μοναχών.

Δέν τους άρκει ή άπέραντη βουδιστική χώρα τους; Έπρεπε νά έγκατασταθούν πλησίον του Άγίου Όρους;

Άλλά αυτό επιδιώκει ό διάβολος, νά μειώσει την παγκόσμια αίγλη του Άγίου Όρους, νά παρουσιάσει στον κόσμο ότι έκτός του Όρθοδόξου Μοναχισμού υπάρχει και ό των Βουδιστών, ισάξιος άν όχι άνώτερος του Όρθοδόξου Μοναχισμού... Δέν είναι δυνατό νά προβλέψουμε τίς έπιπτώσεις που θα έχει στο μέλλον ή έγκαθίδρυση αυτών και άλλων ομάδων αίρετικών ή σατανιστών.

Η ΙΔ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Α. Μετὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ εἰς τὰ γεγονότα τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ἅγιος Κύριλλος κάμνει λόγον περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ὁμιλία τοῦ λαμβάνει θριαμβευτικὸν τόνον καὶ τὸ ὕφος τοῦ ἀπολογητικὸν χαρακτήρα. Διὰ παραθέσεως πλείστων ὄσων προφητικῶν χωρίων ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν ὁ ἅγιος πατὴρ ἐπιδιώκει νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἕξ Ἰουδαίων προσηλύτους εἰς τὴν νέαν πίστιν τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ κατὰ πάντα ἱστορικοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου. Ἐκφράσεις τινὲς εἰς τὴν ὅλην Κατήχησιν δηλοῦν σαφῶς ὅτι ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη πλησίον τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη ἡ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος¹. Τοῦτο ἐπιρρωνύει τὴν ἄποψιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, κατὰ τὴν ὁποίαν «οἱ Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου ἐκφωνήθηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ δὴ στὴν ἐντυπωσιακὴ βασιλικὴ τοῦ Μαρτυρίου καὶ στὸν Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως (οἱ πέντε Μυσταγωγικῆς) κατὰ τὸ διάστημα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδας»². Ἡ γνώμη τοῦ πατρολόγου J. Quasten, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ πλείστοι τῶν κατηχήσεων ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης τὰ ἀνωτέρω³. Αἱ προφητικαὶ μαρτυρίαι τεκμηριώνουν βιβλικῶς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ παράθεσις τῶν μαρτυριῶν τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν καὶ τῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου προσδίδει βαρῦτητα εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξιστόρησιν πάντων τῶν δρωμένων, τὰ ὁποῖα σχετίζονται πρὸς τὸ ὑπ' ὄψιν γεγονός. Ἡ ὅλη Κατήχησις περατώνεται μετὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἅγιος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρουσίας Κατήχεως παραθέτει τὸ χωρίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου: «εὐφράνθητι, Ἱερουσαλήμ, καὶ πανηγυρίσατε ἐν αὐτῇ πάντες οἱ ἀγαπῶντες αὐτήν»⁴. Ἀντὶ τῆς λέξεως «αὐτήν», τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὁ ἅγιος πατὴρ ἀναφέρει τὴν λέξιν «Ἰησοῦν». Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον θὰ

πρέπει νὰ χαροῦν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦν, καὶ νὰ πανηγυρίσουν, εἶναι ὅτι Οὗτος μετὰ τὴν τριήμερον ταφὴν Του ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν. Ὅσοι εἶχον πενθήσει προηγουμένως, ἐπειδὴ εἶχον πληροφορηθῆ ὅσα ἐτόλμησαν νὰ πράξουν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καθὼς καὶ τὰς παρανομίας αὐτῶν, δύνανται τώρα νὰ χαροῦν. Ἐκεῖνος, ὁ Ὅποιος ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου, ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν. Ὅπως δὲ ἡ εἶδησις περὶ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ ἔφερε λύπην εἰς ὄσους ἤκουσαν τὰ κατ' αὐτήν, τοιουτοτρόπως τὸ χαρούμενον ἄγγελμα τῆς Ἀναστάσεως θὰ πρέπει νὰ φέρῃ χαρὰν εἰς τοὺς κατηχουμένους, οἱ ὁποῖοι εἶναι παρόντες καὶ ἀκούουν τὴν πραγματοποίησιν αὐτοῦ τοῦ κοσμοσωτηρίου γεγονότος. Συνεπῶς, τὸ πένθος, τὸ ὁποῖον εἶχε προέλθει ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς θανατικῆς καταδίκης τοῦ Κυρίου, θὰ πρέπει νὰ μετατραπῆ εἰς χαρὰν ἕνεκα τῆς Ἀναστάσεως καὶ ὁ θρήνος εἰς εὐχάριστον διάθεσιν. Τὸ στόμα πάντων τῶν χριστιανῶν θὰ πρέπει νὰ πληρωθῆ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἕνεκα Ἐκεῖνου, ὁ Ὅποιος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν εἶπε: «Χαίρετε»⁵.

Ἦτο προφανὴς ἡ λύπη τῶν ἀκροατῶν, οἱ ὁποῖοι ἠγάπων τὸν Χριστόν, κατὰ τὰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ἤκουον περὶ τῆς Σταυρώσεως Αὐτοῦ. Ὅταν ὁ ἅγιος ὠμίλει περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν εἶπει τι περὶ Ἀναστάσεως ἀκόμη, ἀνέμενον οἱ ἀκροαταὶ νὰ ἀκούσουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπόθουν. Ὁ Ἰησοῦς ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, ὡς ἀλληγορικῶς εἶχε προφητεύσει ὁ Δαβὶδ: «ὁ ἐν νεκροῖς ἐλευθέρως»⁶. Οὗτος ἠλευθέρωσε τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ θανάτου διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Ἐκεῖνος, ὁ Ὅποιος κατεδέχθη νὰ φορέσῃ τὸν ἀκάνθινον στέφανον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπέμεινεν οὕτω τὸσον σωματικὸν πόνον καὶ ἀτιμωτικὸν ἐξευτελισμὸν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του ἀπέκτησε τὸ στέμμα τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου.

Ὅπως παρετέθησαν αἱ μαρτυρίαι περὶ τῆς

Σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύνανται νὰ προσκομισθοῦν ἀποδείξεις περὶ τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὁ Ἰησοῦς «ἐτάφη καὶ ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς»⁷. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραπέμπει εἰς τὰς μαρτυρίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καλὸν εἶναι νὰ ἐρευνήσωμεν αὐτήν, οὕτως ὥστε νὰ ἔλθωμεν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἐλπίδος τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Τοιοῦτοτρόπως θὰ πληροφορηθῶμεν, ἐὰν ἡ Ἁγία Γραφή ἀναφέρει τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνέστη ὁ Κύριος, δηλαδὴ ἐὰν ἦτο θέρος ἢ φθινόπωρον ἢ χειμῶν. Δυνάμεθα ὡσαύτως νὰ πληροφορηθῶμεν ἀπὸ ποῖον συγκεκριμένον τρόπον ἀνέστη ὁ Κύριος καὶ τὸ πῶς τὸ ὄνομα τοῦ τόπου τούτου ἀναφέρεται εἰς τοὺς προφήτας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Θὰ πληροφορηθῶμεν ὡσαύτως τὸ ἐὰν αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐπορεύθησαν εἰς τὸν κενὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος, διὰ νὰ ζητήσουν τὸ σῶμα Αὐτοῦ, ἐχάρισαν ἀφοῦ ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτὰς ὁ Κύριος. Ὅλη δὲ ἡ διερεύνησις αὕτη περὶ τῆς ἀντικειμενικότητος τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποσκοπεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ θεωρῶνται αἱ ἀφηγήσεις τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ὡς μῦθοι ἢ ὡς ἐπινόησις τῶν συγγραφέων⁸.

Εἰδικώτερον ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε προφητεύσει τὴν ταφήν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ διὰ τῶν ἐξῆς λόγων του: «ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφή αὐτοῦ»⁹. Ἡ προφητεία αὕτη ἐσήμαινε ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ συναφιλιῶνε τὸν οὐρανὸν πρὸς τὴν γῆν διὰ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ θὰ ὠδήγει τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν Θεόν. Ὁ αὐτὸς προφήτης Ἡσαΐας εἶχε προεῖπει ὅτι: «ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος· ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφή αὐτοῦ»¹⁰ καὶ τό: «καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ»¹¹. Ὡσαύτως ὁ Ἰακώβ ὀλίγον πρὸ τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ εἶχε προφητεύσει εἰς τὸν υἱὸν του Ἰούδαν περὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ: «σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβη· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν;»¹². Ἐπίσης κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν ἔρημον ὁ Βαλαὰμ εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον αὐτοῦ ὄραμα καὶ προεφήτευσεν περὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ: «κατακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος»¹³. Ὁ δὲ Δαβὶδ προεφήτευσεν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: «ἐ-

ξηράνθη ὡσεὶ ὄστρακον ἢ ἰσχὺς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγέ με»¹⁴. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὸν ἀκριβῆ τρόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεταφιάσθη ὁ Ἰησοῦς, προανήγγειλεν ὁ Ἡσαΐας: «ἀκούσατέ μου, οἱ διώκοντες τὸ δίκαιον καὶ ζητοῦντες τὸν Κύριον, ἐμβλέψατε εἰς τὴν στερεὰν πέτραν, ἣν ἐλατομήσατε, καὶ εἰς τὸν βόθρον τοῦ λάκκου, ὃν ὠρύξατε»¹⁵. Συνεπῶς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην αἱ προφητεῖαι περὶ τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν ἀποδεικτικῶς περὶ αὐτῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητηθοῦν καὶ αἱ μαρτυρίαι περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Εἰς τὰς μαρτυρίας ταύτας περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τῆς Ἀναστάσεως χωρεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος εἰς τὸ ἐξῆς.

(Συνεχίζεται)

1. Πρβλ. τὴν φράσιν: «εἰ γὰρ, καὶ τὰ μάλιστα νῦν βασιλικαῖς δωρεαῖς ἐφαιδρύνθη, ἀλλὰ κήπος ἦν πρότερον, καὶ τὰ σύμβολα τούτου μένει καὶ τὰ λείψανα» (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 173, 5-7).

2. Στ. Γ. Παπαδοπούλου, Πατρολογία, Τόμος Β', ὁ τέταρτος αἰώνας (Ἀνατολή καὶ Δύση), Ἀθήνα 1990, σελ. 486.

3. Πρβλ. J. Quasten, Patrology, Vol. III, The Golden Age of Greek Patristic Literature. From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon, Het Spectrum 1960, σελ. 363.

4. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 171, 13-14, Ἦσ. 66,10.

5. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 171,20, Ματθ. 28,9.

6. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 171,24, Ψαλμ. 87,5.

7. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 171,30-31, Πρβλ. Α' Κορ. 15,4.

8. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου: «ἵνα τῶν εὐαγγελίων ἀναγιγνωσκόμενων μὴ μῦθοι μηδὲ ῥαψωδία νομιζῶνται τῶν ἁγίων εὐαγγελίων αἱ διηγήσεις» (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 171,38 - 172,2) μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπολογητικὴν θεώρησιν τοῦ ὑπερφυοῦς γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως ἐναντι πάντων τῶν ἀρνηθέντων τὴν ἀντικειμενικότητα αὐτοῦ. Αὕτη προσέλαβε μεγαλύτερον ἔκτασιν κυρίως ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος καὶ ἐξῆς, ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὀρθολογισμὸς προσέβαλεν ἰδιαζόντως τὴν ἀντικειμενικὴν ὑπαρξίν τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως, ὡς καὶ γενικώτερον τοῦ θαύματος. Περισσότερα περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν μαρτύρων τῆς Ἀναστάσεως βλέπε ἐν Παν. Ν. Τρεμπέλα, Ἀπολογητικαὶ Μελέται, Ε', Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, Ἐκδοσις πέμπτη, Ἀδελφότης Θεολόγων «ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι - Ὀκτώβριος 1982, σελ. 576-617.

9. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172,4, Ἦσ. 57,2.

10. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172, 6-7, Ἦσ. 57, 1-2.

11. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172, 7-8, Ἦσ. 53,9.

12. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172,9, Γέν. 49,9.

13. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172, 10-11, Ἀριθ. 24,9.

14. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172, 11-12, Ψαλμ. 21,16.

15. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 172,13, Ἦσ. 51,1.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΜΑ' (1995)*

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ - ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ (Συντάκτης: Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου)

Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου, σ. 3. — Μνήμη τοῦ ἁγίου Μάρωνος, σ. 33. — Μνήμη τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, σ. 49. — Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πουπλίου, σ. 65. — Ἡ προσωπογραφία τοῦ ἱερομάρτυρος Βασιλείου, πρεσβυτέρου († 362), σ. 81. — Ὁ ἅγιος Ἰωσήφ ὁ ὑμνογράφος, σ. 97. — Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου, σ. 113. — Μνήμη Παχωμίου ὁσίου τοῦ Μεγάλου, σ. 145. — Μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Θεοδότου, σ. 161. — Μνήμη τῶν Ἁγίων Πάντων, σ. 193. — Μνήμη τῆς ἁγίας Μυροφύρου καὶ ἰσαποστόλου Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς, σ. 225. — Μνήμη τοῦ ὁσίου Μωϋσέως τοῦ Αἰθίοπος, σ. 257. — Ὁ ἅγιος μεγαλομάρτυς Νικήτας ὁ Γότθος, σ. 289. — Μνήμη τῶν ἁγίων Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας μαρτύρων, σ. 321. — Ὁσιος Ἰλαρίων ὁ Μέγας († 371), σ. 337. — Μνήμη Ἁγίων ἐκ τοῦ κύκλου τῶν Ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων, σ. 353. — Μνήμη τοῦ ἁγίου Πρόκλου, πατριάρχου ΚΠόλεως, σ. 369. — «Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου», σ. 385.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Ἀρχιμ. Νικ. **Πρωτοπαπᾶ**, Ὁ καρνάβαλος, σ. 71. — Ἀρχιμ. Μακαρίου **Βαυλά**, Προσκυνηματικὲς ἐκδρομὲς καὶ ἡ ποιμαντικὴ τους διάσταση, σ. 120. — Ἀρχιμ. Ρωμανοῦ **Κανιτάκη**, Σχέσεις Ἱεραποστολῆς καὶ Ποιμαντικῆς, σ. 124. — π. Ἀναστασίου Δ. **Σαλαπάτα**, Οἱ μικτοὶ γάμοι στὴν ἑλληνορθόδοξη ὁμογένεια τῆς Μεγ. Βρετανίας, σ. 274, 300, 348.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση, σ. 7. — Προβληματικὴ τοῦ ἐνδύματος, σ. 36. — Θεολογία τοῦ ἐνδύματος, σ. 52, 68. — Γυμνότητα καὶ ἔνδυση, σ. 83. — Οἱ στολὲς τοῦ χριστιανοῦ, σ. 100, 117. — Ἐκκλησία καὶ ἔνδυμα, σ. 148. — Τὰ λειτουργικὰ ἄμφια, σ. 169.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΣΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Τὸ ἄσμα τοῦ ἀνθρώπου, σ. 263. — Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος, σ. 293. — Κοινωνιολογία τοῦ ἄσματος, σ. 326. — Τὸ ἄσμα ὡς ποιμαντικὸ μέσον, σ. 342, 358.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

Ἀλέξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Τὰ θεμέλιά μου στὰ

βουνά, σ. 16. — **Τοῦ αὐτοῦ**, Μέτρα καὶ σταθμά, σ. 344.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ ΣΕ ΔΡΟΜΟΥΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ (Συντάκτης: Ἀλέξ. Μ. Σταυρόπουλος)

Σαράντα χρόνια μετὰ, σ. 56. — Ἱστορίες μὲ ζῶα, σ. 128. — Χῶραι λευκαὶ πρὸς θερισμόν, σ. 152. — Ἐπιγῆς ἀλλοτριᾶς, σ. 182, 220. — Ὡς διὰ πυρός, σ. 304. — Φιλοκαλικὴ ἐνημέρωση, σ. 328. — Πόλεις καὶ μνημεῖα. Ποιμαντικὴ ἐνεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν πόλεων, σ. 376, 400. — Κ. Ν. **Καλλιανοῦ**, «Ἐνας (ἀκόμη) λόγος γιὰ τὸ καλοκαίρι» (καταγραφὲς μνήμης παρωχημένων ἡμερῶν), σ. 306.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Μητροπ. Νουβίας Διονυσίου **Χατζηβασιλείου**, Βασικὲς διαφορὲς Χριστιανισμοῦ - Μουσουλμανισμοῦ καὶ ὁ ἐμφανιζόμενος ἀκραῖος Ἰσλαμισμός, σ. 5. — Παναγ. Θ. **Παπαθεοδώρου**, Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας καὶ τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα στὴ ζωὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σ. 23, 47, 60. — Εὐαγγέλιου Π. **Λέκκου**, Ἱερὰ Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ - Ἁγίου Ἐφραίμ τοῦ ὄρους τῶν Ἀμώμων, σ. 72. — Ἀρχιμ. Γεωργίου **Στέφα**, Ἱστορικὴ ἡμέρα στὸ Ἴντσὸν Κορέας, σ. 75, 87, 102, 123. — Μιχ. Γ. **Τρίτου**, Ἡ πρόκληση τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 76. — Εὐαγγέλιου Π. **Λέκκου**, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καλτεζῶν, σ. 157. — Ἐπισκ. Ριζούτας **Μακαρίου**, Ἐνα πρῶμο γραπτὸ τοῦ Φώτη Κόντογλου γιὰ τὴν ἔξωτ. ἱεραποστολή, σ. 184. — **Μωσέως** μοναχοῦ Ἀγιορείτου, Ὁ ἅγιος Νεκτάριος καὶ οἱ νέοι, σ. 199. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης **Ἀντωνίου**, Ὁ Κύριος, οἱ Ζηλωταὶ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ ἔξουσία, σ. 231, 260, 324, 340, 356, 373, 388. — Κων. Μ. **Κονταξόπουλου**, Οἱ 45 Ἅγιοι τῆς Ὁρθοδοξίας ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος, σ. 249, 279, 311. — Νικ. Κ. **Βασιλειάδη**, Ὁ βωμὸς «τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ» στὴν Ἀθήνα, σ. 252, 284. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. **Ἐλευθεριάδη**, Γεθσημανὴ ἢ Ἐφεσος, σ. 265. — **Παύλου** μοναχοῦ Λαυριώτου, Ἱστορία τῆς ἀδελφότητος Ἰωασσαφαίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, σ. 307, 350, 362, 379, 403. — Ἀθαν. Γ. **Μελισσάρη**, Ὁ θάνατος ὡς Ἀνάσταση (προσωπογραφία τοῦ Γέροντος Παΐσιου), σ. 331, 351, 364, 380, 407.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ - ΚΑΝΟΝΙΚΑ

Ἰωάννου **Φουντούλη**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 9, 39, 53, 70, 86, 101, 119, 150, 181, 198, 295, 330, 346, 360, 375, 390.

—Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς τελέσεως μνημοσύνων «μετὰ κολλύβων» ἀπὸ τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου μέχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, σ. 296.

ΠΑΤΕΡΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ (Συντάκτης· Νικ. Κ. Δρατσέλλας)

Ἡ ἸΓ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους, τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, σ. 28, 62, 79, 94, 111, 138, 159, 191, 222, 255, 285, 317, 334, 367, 383. — Ἡ ἸΔ' Κατήχησις, σ. 411.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Πρωτοπρ. Εὐάγ. Μαντζουνέας (†), σ. 215. — **Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀρχιμ. Εὐσέβιος Γιαννακάκης (†), σ. 234.

ΒΙΒΛΙΚΑ - ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΥΜΝΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀρχιμ. Κων. Γ. **Χαραλαμποπούλου**, Τὸ ἔργον τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν, σ. 108. — **Γερασίμου** μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου, Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, σσ. 171-180. — Ἀποστόλου Λ. **Βαλληνδρᾶ**, Ἀκολουθία Ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, σσ. 203-214. — Ἀχιλλέως Γ. **Χαλδαιάκη**, Ἡ μουσικότης τοῦ ἁγίου Νεκταρίου, σ. 313. — Εἰρήνης **Οἰκονομίδου**, Ἀνάλυσις τοῦ ἑδαφίου Ἀποκ. 1, 17, σ. 406.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ - ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑ

Πρωτοπρ. Ἀντ. **Ἀλεβιζόπουλου**, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. — Ὁμόσπονδες χῶρες, σ. 44, 92, 131, 151, 189, 217, 246, 277, 297, 347, 397.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ - ΣΧΟΛΙΑ

1η Ἰανουαρίου. — «Γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Χρόνου». — Ἀη-Βασίλης εἰς-αγόμενος. — Βήματα καὶ ἄλλατα, σ. 30. — Τῶν σχολείων, ἄνευ σχολίων! — Ζωγραφίζω μὰ Μάνα. — Προσοχή, παρακαλῶ, σ. 31. — Ἄγρια! Ποιά ἄγρια; Θηρία! Ποιά θηρία; — Τίς ἢ τίνες; Καλὸς πόλεμος - Κακὴ εἰρήνη!, σ. 48. — Τζᾶκ - πὸτ. — Ἀκούσατε, Ἀκούσατε!..., σ. 64. — Χάρη στὴν ἀβελτηρία τοῦ Δημοσίου. — Τοῦ ταλαιπωρημένου οἱ ταλαίπωροι... — Ἄν τὸ καλοσκεφτοῦμε..., σ. 80. — Τῆ Ὑπεραγία εὐλαβῶς. — Γιὰ νὰ τελειώνουμε... — Εἶναι εἰδηση!, σ. 96. — Τὸ ἐπικροτοῦμε. — Σκέψεις οὐσίας τῆς Ὁρθοδοξίας. — Τὸ χαμόγελο, σ. 112. — Προσοχή - Προσοχή - Προσοχή. — Ἄλλα μὴ χειρότερα!... — Εἰς ὄτα μὴ ἀκουόντων, ἀλλ' εἰς ὄμματα — τὰ μάλιστα —

βλεπόντων..., σ. 143. — Τὰ εἶχαμε χύμα... — «Καλὰ» τότε. Σήμερα ὁμως, σ. 144. — 29 Μαΐου 1453 - 29 Μαΐου 1995. — Ποῦ καταντήσαμε... — Οἱ ἐφημέριοι ἔχουν καὶ μικρὰ παιδιά!, σ. 160. — Ἀξίζουν τὴν προσοχή μας. — Ἐμεῖς, ἐδῶ, τί; — Φερέλιδες ἢ ἀπέλιδες; — Γιατί «κύριοι»; — Ἀπουσία μέ... οὐσία; ἄχ!, σ. 192. — Ἔτσι, ρωτάμε... — Τὸ χρίσμα τοῦ Μητροπολίτου! — Πότε θὰ «καταλάβουμε»;, σ. 223. — Ἦθη καὶ ἀ-ἦθη... — «Κτήνη» κτείνουν κτήνη. — Καῦμένες μοκέτες!..., σ. 224. — !!! — Πάντα ὑπάρχει λύση. — Θέμα λεπτό. — Περὶ ἐξετάσεων. — Τό... χαρτζιλίκι!, σ. 244. — Θεὲ καὶ Κύριε... — Αὐτό! — Κι αὐτό! — Τί ἄλλο θὰ δοῦμε! — Μήπως; — Ἰδοῦ ἢ Ρόδος, ἰδοῦ καὶ ἡ Κοπεγ-χάγη!, σ. 245. — Φοίκη στὸ στόμα. — Τεχνητὴ ἀναπνοὴ στά... δένδρα! — Σκί-ζου! Ἀλυσίδες σφαλμάτων στὴν ἄσφαλτο!, σ. 287. — Τὸ μῆλο κάτω ἀπ' τὴ μηλιά... — Ποῦ πάμε (ποῦ μᾶς πάνε); — Ἄπιτλο. — Βαθμὸς ἄριστα!, σ. 288. — Καὶ στὰ δικὰ μας! — Δράμα Βαλκανίων. — Γιατί καταφεύγουν τὰ παιδιὰ στὰ ναρκωτικά; σ. 319. — Ἀχρείαστο νὰ 'ναί!... — Παράδοση ἄνευ ὄρων. — Ἦσυχα καὶ ἀπλά, σ. 320. — Ἡ Ἀποκάλυψη. — Μιὰ ἄλλη «Ἀποκάλυψη», σ. 336. Καλὸ σας ταξίδι... — Πρόσω ὀλοταχῶς! — Ἀνέπαφοι στὴν Πάφο, σ. 352. — UN 50. — Ἀργὸς ἠλεκτρονικὸς θάνατος... — Κατόπι — ἔσω — ἐορτῆς, σ. 368. — Ἡ Πορταῖτσα στὴ Ρωσία. — Ἄριστα!, σ. 384. — Πόσο λίγο Τὸν γνωρίζουμε, πόσο πολὺ Τὸν ἀγνοοῦμε... — Ὅλα, ἄρα τίποτε... — Ἡ νάρκη, οἱ νάρκες καὶ τὰ ναρκωτικά... — Μεγάλωσε τὸ Βέλγιο. — Συμμορία AIDS..., σ. 409. — Εὐγε! — Αἶσχος... — Σὰν δὲν ντρεπόμαστε..., — Ἅγιον Ὅρος καί... ἄγριον ὄρος, σ. 410.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ (Συντάκτης· Ἀρχιμ. Μ. Φ.)

Ξεριζώνουν τὴν Ὁρθοδοξία. — Μαύρη μαγεία καὶ σχολεῖα. — Μὲ τὰ πόδια ὡς τὰ Ἱεροσόλυμα. — 150 χρόνια Ριζάρειος Σχολή. — Ἐκκλησία καὶ Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα. — Τιμὴ σὲ Ἱεράρχη, σ. 32. — Κεφαλονίτικοι θησαυροί. — Ἡ πρώτη ἐπίσκεψη. — Τὸ «Ἄξιόν Ἔστι» στὴν Κύπρο. — «Κύπρια Μηναῖα». — Εὐρωπαϊκὸ βραβεῖο σὲ Μοναστήρι, σ. 74. — Τιμητικὰ μετάλλια ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο. — Τὸ ἔργο τῆς Μητροπόλεως Ἡλείας. — Σὲ χιλιάδες γλώσσες μεταφράζεται ἡ Βίβλος. — Χειρόγραφο ἐπιστρέφει στὸ Ἅγιον Ὅρος. — Θεολογικὸ συνέδριο στὴν Ἱ. Μητρόπ. Ἡλείας. — Ὁρθοδοξία - Ἀνατ. Εὐρώπη - Βαλκάνια, σ. 89. — Τὰ 1900 τῆς «Ἀποκάλυψης». — Ἱστορικοὶ ἱεροὶ ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν. — Ἀφελληνισμὸς στὰ σχολεῖα τῆς Θράκης. — «Ἀρχαῖα ἀντικείμενα καὶ βυζαντινὲς εἰκόνες καταστρέφονται στὴν Κύπρο», σ. 105. — Μονὲς στὸ... ἔλεος τοῦ Θεοῦ. — Δεκατετράχρονος καταδικα-

στηκε σὲ θάνατο, σ. 106. — Ὁ Οἶκ. Πατριάρχης στὸ Βατικανό. — Βουδιστικὸ κέντρο. — Ἑλληνισμὸς τῆς Αἰγύπτου. — Τὰ περιοδικὰ μας («Νομοκάνων», «Πάντα τὰ ἔθνη», «Νεανικοὶ προβληματισμοί»). — Ὁ ἱερομάρτυς Γεώργιος ὁ Νεαπολίτης. — Σπουδὲς Ὁρθ. Θεολογίας στὸ Παν/μο τοῦ Μονάχου, σ. 141. — Ἡμερίδα γιὰ τὰ ναρκωτικὰ στὸν Ἄλμυρό, σ. 142. — Χρειαζέται καὶ φόβος Θεοῦ. — Παράδειγμα γιὰ μίμηση. — Ἄλλο ἓνα καλὸ παράδειγμα. — Σαφάρι στὴ Βοσνία. — Συμπαράσταση Σέρβων. — Ὑπόδειγμα ἡθους, σ. 256. — Μήνυμα σωτηρίας. — Μετέωρα, ἱερὸς τόπος. — Βοήθεια στοὺς σεισμοπαθεῖς. — Συνάντηση Προκαθημένων. — Καταστροφικὲς αἰρέσεις. — Τὰ μοναστήρια τοῦ νησιοῦ, σ. 361. — Ὁ Φ. Κόντογλου στὸ Δημαρχεῖο. — Ἐπίτιμος Πρόεδρος. — Συνεορτασμὸς Παναγίας - Ἀγ. Δημητρίου. — Ἐξαθλίωση. — Κίνδυνος ... Αἰρέσεις. — Τὸ Δημογραφικό. — Ναοὶ ὑπὸ εὐρωπαϊκὴ προστασία. — Ἡ «Ἀποκάλυψη» ταξιδεύει στὸν κόσμο, σ. 391. — Νέο Δ. Συμβούλιο Κληρικῶν - Καθηγητῶν. — Βουλγαρικὴ ἔκθεση μὲ ἑλληνικὲς εἰκόνες. — Φώτης Κόντογλου - Τόμος ἀφιέρωμα. — Ἡ Ἐμπορικὴ Τράπεζα κίττει ἐκκλησίες. — Μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ πόνου. — Τὸ Β' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἱεροφαλτῶν, σ. 392.

ΛΟΓΟΙ - ΟΜΙΛΙΑΙ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Νεομάρτυρες καὶ Νεοελληνικὴ πραγματικότητα, σ. 14, 43, 58, 91, 106. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος, σ. 34, 50, 66, 82, 98, 114, 146, 162, 194, 226, 258, 290, 322, 338, 354, 370, 386. — Μητροπ. Νικαίας Ἀλεξίου, Προσφώνησις πρὸς τὸν ἱερὸν Κλῆρον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας, σ. 164. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Ὁ ἱ. Χρυσόστομος καὶ ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια, σ. 393. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Θ. Χρυσόπουλου, Ὁ τῆς οἰκογενείας «καρπὸς τοῦ Πνεύματος», σ. 395.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, σ. 11, 40, 54, 90, 103, 121, 155. — Ἀρχιμ. Σερ. Κυκκώτη, Ἡ σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς, σ. 19, 42. — Πρεσβ. Κ. Ν. Καλλιανοῦ, Ἡ ποίηση ποὺ διδάσκει, σ. 21, 45. — Παύλου Μπιλάλη, Τὸ πάθος τοῦ τσιγάρου, σ. 25. — Εἰρήνης Οἰκονομίδου, Βελτίωσις τῶν ἔργων ὑποδομῆς στὴν Πάτμο, σ. 95. — Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος, Ἐπιστολὴ πρὸς ὑπουργὸν Τύπου καὶ ΜΜΕ, σ. 104. — Ἄννας Παγοροπούλου, Ὁ ἡλικιωμένος στὴν παραδοσιακὴ κοινότητα, σ. 136. — Ἱεροῦ Συνδέσμου

Κληρικῶν Ἑλλάδος, Ἐπιστολὴ γιὰ τὴ μελετώμενη ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, σ. 140. — Συνέντευξη μὲ τὸν πρόεδρο τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. πρωτοπρ. Νικ. Αὐγερινόπουλο, σ. 236. — Ἀρχιμ. Μακαρίου Βασιλά, Ἡ νέα τάξη πραγμάτων καὶ ὁ Χριστιανισμὸς, σ. 237. — π. Ἄδαμ. Αὐγουστιδῆ, Ἡ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους, σ. 241. — Ἀρχιμ. Παντ. Καθρεπτιδῆ, Μοναχοί, οἱ «σιωπῶντες κήρυκες», σ. 267. — Μιχ. Γ. Τρίτου, Προαιρετικὸ τὸ μάθημα τῶν Θεοσκευτικῶν, σ. 271. — Γιάννη Δοντά, Ἡ συμμετοχὴ τῆς κτίσεως εἰς τὴν «ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ», σ. 282.

ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ (Συντάκτης Ἀθ. Σ. Φερούσης)

Τὸ δικαίωμα σ' ἓναν ἀξιοπρεπεῖ θάνατο. — Ἐρωτος φύσις. — Δώδεκα Ἅγιοι τῶν καιρῶν μας, σ. 63. — Ἄνθρωπος, συνάνθρωπος καὶ ὁ Θεάνθρωπος. — «Φύλλα ἐσκορπισμένα. — Δημοτικὰ τραγούδια Ἡπειροῦ καὶ Μωρητῆ, σ. 78. — Μουσικὸ Μηνολόγιο. — Στὶς ἴλινες, τὶς μπιλινες, τὶς ἀλαμαλακούσιες». — Ἀθωνικὸ Ἀπόδειπνο. — Θαύματα τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, σ. 127. — Ἡ παιδεία τοῦ ἀνθρώπου. — Οἱ ἄγγελοι, μὰ ζωντανὴ παρουσία, σ. 201. — Ἡ ἐσωτέρα ἔρημος. — Τὸ ἀσάλευτο θεμέλιο, σ. 202. — Ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ τὸν «Δεκάλογο». — Ἡ ἐντὸς ἡμῶν Βασιλεία, σ. 366. — Ε. Ν. Μόσχου, Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία στὸν Παλαμᾶ. — Ἄννας Τζιροπούλου - Εὐσταθίου, Πῶς ἡ ἑλληνικὴ γονιμοποίησε τὸν εὐρωπαϊκὸ λόγο, σ. 382.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Μήτηρ Θεοῦ, ἡ Ἀμόλυντος, σ. 2. — Ἱερὰ Μονὴ Παντοκράτορος (Νταοῦ) Πεντέλης, σ. 18. — «... Θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι...», σ. 57. — Ἱερὰ Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ Ν. Μάκρης, σ. 73. — Λιτάνευση ἱερῶν λειψάνων στὸ Ἴντσον Κορέας, σ. 88. — Ἀπὸ τὸ βίβιο τοῦ ἁγίου Γερασίμου (14ος αἰών), σ. 129. — Ὁ Χριστὸς τῶν Βαΐων (Ξυλόγλυπτο, 16ου αἰώνα), σ. 130. — Γενικὴ ἀποψη τῆς Μονῆς Καλτεζῶν, σ. 158. — Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος μὲ τὸν ἱερὸν Κλῆρον τῆς Μητροπόλεώς του, σ. 165. — Φωτογραφικὴ σύνθεση συγχρόνων μεγαλουπόλεων, σ. 183. — Εὐάγ. Μαντζουνέας (†), σ. 215. — Σύγχρονη μορφὴ λιτανευτικῆς... κυκλοτεροῦς περιχαρακώσεως μιᾶς πόλεως..., σ. 221. — Ἀρχιμ. Εὐσ. Γιαννακάκης (†), σ. 234. — Γέρον Παῖσιος, σ. 364. — Ὑδρα, σ. 400. — Φιλοθέη Μπενιζέλου, σ. 401.

* Τὰ Περιεχόμενα κατῆρτισε ὁ Εὐάγγελος Π. Λέκκος.

«ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1995 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ο ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ο ΝΟΥΒΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ο ΝΙΚΑΙΑΣ ΑΛΕΞΙΟΣ
† Ο ΑΧΕΛΩΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ
† Ο ΡΙΡΟΥΤΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ
ΚΑΘΗΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ
» ΑΛΕΞ. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΣ
» ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ
» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ
» ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
» ΕΥΘΥΜΙΟΣ Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
» ΠΑΝΤΕΛ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ
» ΡΩΜΑΝΟΣ ΚΑΝΙΤΑΚΗΣ
» ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΚΥΚΚΩΤΗΣ
» ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
» ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΣ
» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΥ
» ΚΩΝ. Γ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣ. Θ. ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΡΩΤΟΠΡ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΡΕΣΒ. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ
» ΑΝΑΣΤ. ΣΑΛΑΠΑΤΑΣ
ΜΟΝΑΧ. ΓΕΡΑΣ. ΜΙΚΡΑΓΙΑΝΝΑΝΙΤΗΣ (†)
» ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΝΤΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑΣ
ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΜΠΙΛΑΛΗΣ
ΕΙΡΗΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
ΑΝΝΑ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝΑΓ. Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΜΙΧΑΛΗΣ Γ. ΤΡΙΤΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ